

AZ OTTHON ELVESZTÉSE

Elbeszélések

Egypercesek

Finta Kata

Címlapon: Marosvásárhely városháza

AZ OTTHON ELVESZTÉSE

**Elbeszélések,
egypercesek és kétpercesek**

„... az otthon elvesztése, háborúban, földrengéskor vagy családi válságok következtében, az emberi élet egyik legnagyobb traumája. Otthonát elvesztve az ember hirtelen újra lecsupaszodik, törékennyé s védtelenné válik egy idegen világban.”¹

Előszó

UTOLSÓ NAP, utolsó vasárnap Marosvásárhelyen, ahol életem legszebb időszakát, a diákéveimet töltöttem. Olyan jól indult családunk sorsa abban a gyönyörű városban, mégis el kellett szakadnunk meleg családi otthonunktól, rokonainktól, mivel közeledett a front, egyre jobban hallottuk annak félelmetes morajlását. Apám a városban, bátyám már a fronton töltötte katonai szolgálatát. Még egyszer körbejártam a szobákat, tekintetemmel végigsimogatva a megszokott bútorokat, tárgyakat. Látom-e még ezeket, vagy csak most, utoljára?

Az ebédlőszoba nagy kandallóján ott piroslott az óriási pirosszegfű-csokor, a péntek esti emlék. Ez is itt fog elhervadni nélkülünk. – Úgy elszorult a szívem... Mindent itt hagyni! Menni a bizonytalanságba...

Kis bőröndömben fényképezőgéppemmel, fotóimmal, naplóimmal, imakönyvemmel, váltás ruhával szomorúan ballagtam az állomásra. Éreztem: vége a gondtalan szép diákéveknek. Életem talán legszomorúbb napja 1944. szeptember 10-e, amikor vonatra szálltam. Ekkor lettem igazán nagykorú.

¹ Idézet Hankiss Elemér „Idegen világban” c. kötetéből.

Szomorú őszi nap, az eső zuhog, mintha minket siratna. Piszok, sár, mindenütt. Három légiradót követően indult el velünk a menekülteket szállító vonatszerelvény, de még ki se értünk a városból, megint megszólaltak a szirénák. A vonat ablakából elmerengve néztem a várost, a Marost, a víkendtelepet, ahol diáktársaimmal oly sok kellemes órát töltöttünk, most ott is kihalt és sivár a táj, mint az én lelkem.

Így végződött a gyönyörű nyár, a hosszú vakáció és a szép diákévek. Elvesztettük meleg családi otthonunkat; szeretett városunkat, a legutolsó civileket szállító szerelvényre szálltunk föl, hogy elvigyen bennünket a bizonytalan jövőbe...”

A kötetet összeállítottam: 2006-ban,
Kiadásra előkészítettem: 2008. évben

A szerző

1.

Elbeszélések

Ősz, 1944-ben

Igaz történet naplórészletekkel

TÖRTÉNETEM a Második világháború vészes közeledtét idézi, amikor a front már majdnem elérte határainkat. Ha behunyam a szemem és 1944. évre gondolok, valószínűtlenül ellentétes érzések és gondolatok kavarnak bennem.

Tizenhetedik életévemet alig töltöttem be, s ez volt életem legszebb és legboldogabb nyara a hosszúra nyúlt vakációban. Igaz, bizonyos jelek már előre vetítették a körülöttünk zajló háború közelgő veszedelmét: apám egyelőre helyben teljesített katonai szolgálatot, bátyámat azonban kiképzése után a frontra vezényelték, amiért a tervezettnél korábban tartották meg az eljegyzésüket.

A 1943/44-es tanév a szokásosnál rövidebb volt; októberben kezdődött, és március 31-én lezárták az osztályzatokat, megkaptuk a bizonyítványunkat, mert a hatalmas iskolaépületet – ahol három középiskola kapott helyet, – ki kellett üríteni. Ijesztő volt számunkra, – váratlanul ért, ezért félelemmel fogadtuk a hírt. Most értettük meg, miért kellett annyira hajtaniuk, egész iskolaévben szinte rohamléptekben vettük át a tananyagot. Nem fogadtuk ovációval a vakáció eljövételét sem. Amikor másnap bementünk a bizonyítványért – osztálytermünk már kongott az ürességtől. A fiúk segédkeztek kiüríteni a termeket, mert az épületet *kórháznak rendezik be*.

A kedves város csendjét már többször megzavarták a légi-riadók, és az utcákon áthaladó menekültek hosszú sora, és a hadiszállítások zaja. Az utolsó iskolai nap is légiriadóval végződött. Már többször, és az utolsó napon is az épület pincéjében fejeztük be az órákat.

Amilyen rövid volt az iskolai év, olyan hosszú vakáció következett. Fiatalok voltunk, az elnyújtott szünidő alatt jól éreztük magunkat. Bennünket, középiskolásokat *honvédelmi szolgálatra* osztottak be. Én a Katonai Parancsnokságon katonákat rendeztem, könyvelési feladatokat láttam el, azon felül – ahogy mondták – gyöngy-betűímmel okleveleket és más igényes írásokat bíztak rám.

Iskolánk előírása szerint minden nyári vakációban legalább egy hónapig állást kellett vállalnunk, ami erre a szünetre is érvényes volt. Én ügyvédnőnél segédkeztem, ott adminisztrációs feladatokat láttam el, együtt jártunk bírósági tárgyalásokra, és amikor lehetett, gyakoroltuk a német nyelvet, aminek nem sokára nagy hasznát vettem.

EGYRE GYAKRABBAN hangzott fel a sziréna bűgása légi-riadót jelezve, emiatt sok időt kellett az óvóhelyen töltenünk. Lakásunkkal szemben idős házaspár élt; Berta néni annyira megijedt a sziréna hangjától, hogy szinte minden alkalommal elájult. Ezért a légiriadók nekem mindig úgy zajlottak, hogy nem mehettem le a pincébe egyenesen, hanem előtte átszaladtam hozzá „*életre kelteni*”, utána átkísértem hozzánk, letámogattam őt a lépcsőkön az óvóhelyre, s ott vártuk meg a repülőgépek elvonulását. Gyakran előfordult, hogy amikor megszólalt a berepülést jelző sziréna, mindenki rohant az óvóhelyre, s én, mikor Berta nénit biztonságba helyeztem, visszamentem, és a legfelső lépcsőfokon ülve vártam a repülőök megjelenését. Néztem a csillagos égboltot és gondolkoztam: milyen borzasztó a háborúra várni. Mit hoz nekem a jövő? Öröm töltött el, amikor ismét megszólalt a riadó végét jelző sziréna. Hál’ Istennek, semmi baj nem történt.

A lakókörzetünkben – sorban minden felnőttet – beleértve a diákokat is – beosztottak éjjeli rádiószolgálatra. Figyelni kellett a jelzéseket, hogy az ország területén merre várható riasztás. A szolgálatban lévő kötelességéhez tartozott a (körzet) szomszédok tájékoztatása.

NAPLÓMBÓL IDÉZEK: „Ma éjjel én teljesítettem rádió-szolgálatot. Éjfél után ütött az óra, a Himnusz dallamai szállnak az éjszakában... Mindig könny szökik a szemembe, amikor hallom. Ma már 1944. május elseje van! Kinézek az ablakon, gyönyörű az éjszaka... Miért ragyognak olyan szépen a csillagok? Miért olyan mámorító a levegő? A levegő tele illattal... a rádió halk zenét áraszt; kinézek a tavaszi éjszakába, ábrándozom. Eszembe jutott a vasárnapi kirándulás. Somostetőre mentünk, a gyönyörű parkerdőbe... Körülöttünk minden üde zöldben pompázott, a fák, a fű, – rengeteg virág. Ibolyaszőnyegen, – vagy talán a Mennyeekben jártunk! Úgy éreztem, már nem is április, hanem MÁJUS van! És én szerelmes voltam: a tavaszba, a májusba, az egész szép világba! Labdázunk, futottunk, virágot szedtünk. Hazaérve Nusi szobájában táncoltunk, harmonika-zenére keringőztünk. Nekem ez a kedvenc táncom.

Kellemesen telt a szolgálatom, éjjel nem kellett a szomszédokat riasztanom. Reggel zenés ébresztőre ébredtem: Itt a május, a gyönyörű, szerelmes, édes, illatos tavasz!”

Mi fiatalok, a légiriadók ellenére nem érzékeltek a közelgő háborús veszélyt. Délutánokon a sportpályára jártunk, a júniusi középiskolás ünnepségre készültünk különféle sportszámokkal, ahol az iskolánkból 50 lány táncolt gyönyörű székelyruhában. A sportversenyeken többen érmet nyertünk.

NYÁR VÉGÉN már vártak engem nagyanyámék Páván,² vakációra. Még egy felejthetetlen hónapot náluk tölthettem. Az utána következő időszak számomra már nem gondtalan diákélet, mivel a front feltartóztathatatlanul közeledett határainkhoz. Ebben az időben is részletes naplót vezettem, abból idézek:

² Erdély, Háromszék megye.

„Páva, 1944. augusztus 23. – Vége a nyárnak, vége a vidám vakációnak! Táviratot kaptam otthonról: – Kata azonnal induljon haza!

Elsírtam magam. – Mi történt otthon? – Gyors csomagolás, másnap reggel búcsút vettem a rokonoktól.

– Katakám! – utoljára látlak! – mondta nekem szegény nagymamám. Szomorú búcsúzkodás következett. Valóban úgy éreztük mindnyájan, hogy veszélyes, komoly idők következnek.

Borús, hideg hajnalon lovas-kocsival indultunk Ilus nénivel az állomásra. Sok utas várakozott a vonat indulására. Minden olyan szokatlan és nyomasztó volt. Ott tudtuk meg, hogy Romániában éjjel árulás történt: Yassinál a románok visszavonultak, átálltak a szovjet csapatokhoz. Ilus néném nagyon aggódott, hogy fogok hazaérkezni? Mi lesz, ha közben a vasútvonal valamelyik szakasza átkerül a frontvonalra? Akkor aztán se itt, se otthon nem leszek. Igyekezett jó tanácsokkal ellátni, ha netán’ valami nem várt esemény történne út közben, a legközelebbi plébánián kérjek segítséget.

Otthon izgalommal várták érkezésem. Féltek, hátha mégsem indulok el azonnal. Szerencsére semmi baj nem történt utazás közben, fontos, ha bármi történne, itthon, szeretteimmel együtt lehetek.”

SZEPTEMBERBEN egyre gyakrabban szól a sziréna. Nyugtalanítanak a sorozatos *légiriadó-jelzések*. Alig lehet kimozdulni a lakásból. Én azért rendszeresen gyalog járok a lakhelyünk-től messze eső zongoraórákra. Általában sikerül kifogni egy-egy riadót. Már több óvóhellyel megismerkedtem a városban. Egy alkalommal a katonai parancsnokságra igyekeztem. Apukám barátja – a katonai parancsnokság ezredese – gyönyörű őszirózsacsokorral kedveskedett nekem.

„Virágokkal a kezemben, elmélázva ballagtam hazafelé. Az úttesten rengeteg, romániai szász menekült haladt, legalább két órája mennek szekerekkel és gyalog, végeláthatatlan, tömött

sorokban. Szegényeknek el kellett hagyniuk az otthonukat – egész életük munkájával, verejtékével szerzett javaikat hátra-hagyva. Menekülnek, de hová? – a bizonytalanságba! Mindez miért? Ez a háború! Az embereket sújtó veszedelem, amit mégis emberek találnak ki! De miért? Milyen emberek azok?

Ilyen gondolatokba mélyedve jutottam el a hazavezető útra. Repülőgépek zajára lettem figyelmes. Megszoktuk az állandóan fejünk felett keringő hol szövetséges, hol ellenséges repülőrajokat. Megálltam a Poklos-patak hídján, kezdtem számolni, hány gép van fenn a levegőben: 1, 2, 3... 13! Ezt a számot nem szeretem. Mások is megállnak. Kisdiákok az út közepén körbeállva mutogatnak fölfelé: – Nézd: „V” alakba fejlődtek!

– Mi ez? Repülőgép bemutató?

– Nézd! Az első gép hogy előresiet!

– Aha! Valamit dob a gépből...

Máris egy hangos, *bumm* rázza meg levegőt! Ez bizony nem bemutató, hanem bombázás! Mindenki rohan óvóhelyet keresni. Hü, hogy ropogott... mert alacsonyan szállva géppuskáztak. Az óvóhelyre érve eszembe jutott, hogy családunk minden tagja szanaszét van a városban, csak anyuka izgul otthon miattunk. Szegény szászok az utakon hová tudnak elbújni? Sehová! Most érhettek ki a városból, az országúton éri őket a bombázás. Később megtudtuk, hogy valóban, őket, a szerencsétlen földönfutókat bombázták és géppuskázták a nyílt terepen. Rengeteg halott... ember és állat lett a bombázás áldozata.

Családunkban is történt egy majdnem tragikus eset. A szász menekültek épp’ a légítámadás idején haladtak el az országúton, ott, ahol öcsém fürdött a Marosban. Ki tudja, akarva vagy véletlenül, oda is jutott a lövedékekből, és szeme a légnyomástól megsérült. Azonnal kórházba került, egyik szeme maradandóan károsodott.”

ZAVAROS HELYZET ELLENÉRE – talán csodában reménykedve – rendezgettük otthonunkat, gondolván, hátha maradhatunk. Sajnos, mindez hiú reménynek bizonyult. *Szeptember hetedikén*, a Városházára mentem polgári személylapot kérni. Keresem a 46-os szobát, – zárva! Érdeklődöm a másik irodában.

– Tessék Szombathelyen keresni! – válaszolták.

Arra gondoltam, ha már a hivatalokat költöztetik, nagy baj lehet.

Másnap bátyám érkezett haza a barátjával. Megkapták a képesítőt a tanítóképzőben, szeretnék megünnepelni. Mezei Manyikát és engem meghívtak a Ritz pincébe, flekken-vacsorára. Flekken ugyan nem volt, helyette Tordai-pecsenyét kértünk, utána a félédes pezsgőtől megjött a hangulatunk: daloltunk és táncoltunk. A fiúk óriási *piros szegfűcsokorral* kedveskedtek nekünk. Jól éreztük magunkat; a távoli, de szívemhez közeli barátokra gondoltam. Tizenegy óra után mentünk haza. Szép volt az est, az utolsó vacsora Marosvásárhelyen, amit baráti társaságban töltöttünk. Nem szólalt meg a légiriadó a szokott időben, talán azért, hogy az esténk zavar-talan legyen...

YASSINÁL TÖRTÉNT román átállás idején már nyilvánvalóvá vált, hogy nem maradhatunk Erdélyben; apukám sejtései beváltak, hogy a terület újra visszakerül Romániához, – csak mi nem akartunk erre gondolni. Azonban attól fogva minden megváltozott. Eddig a nyári vakáció végén az iskola-kezdéshez készülődtünk, most meg csomagolnunk kell, mert el kell hagynunk otthonunkat, a kedves várost, ahol a család végre együtt lehetett, ahol olyan jól éreztük magunkat együtt mindnyájan.

Szeptember 9-ére virradóan alig aludtunk, mert egész éjjel repülőgépek zúgtak fölöttünk, közelről hallatszott az ágyúdörgés, a front egyre közeledő, félelmetes moraja. Borzasztó felfordulás az utcákon, civilek és katonák, járműveken és

gyalog: magyarok... németek... hadifelszerelésekkel... a kórházakat költöztetik. A nagyállomás felé az eddiginél is sűrűbb a forgalom, nem lehet az utakon átjutni. Szinte üres a mi utcánk is, csak az egyik ház előtt pakolnak egy kiskocsira. Say ezredes szólt apukának, itt az idő: gyalog, biciklin, vagy vonattal, indulnunk kell. Ez az utolsó perc, menni a front elől. Ki tudja, mi lesz Erdély sorsa háború után? Tehát eldőlt a sorsunk. Apám döntött, nem várjuk be a frontot itt, visszatérünk a csonka hazába.

„SEPTEMBER 10. VASÁRNAP. – Utolsó nap a városban. Éjszaka senki sem tudott aludni. Azon gondolkodtam: mi lesz velem? Hová tűnnek a reményeim? Hová kerülünk ebben a vérvizataros időben? Megkegyelmez-e életünknek a háború? Olyan jól indult családunk sorsa, együtt voltunk mindnyájan, jól éreztük magunkat kényelmes otthonunkban. Talán örökre búcsút kell vennünk mindentől? Miért kell ismét elszakadnunk az itt élő nagyszülőktől, rokonainktól?

Apukám még pénteken (ismét), és Pista bátyám katonai behívót kapott. Hárman utazunk: Anyukám, Bandi és én. Szomorúan kezdtünk csomagolni, válogattuk, mit vihetünk magunkkal, s mi fér be a nagyobb csomagokba, mivel személyenként egy-egy személypoggyászt lehet vonatra adni, ezen túl mindegyikünk vihet magával egy kisebb bőröndöt, amibe néhány napra való személyes holmi belefér. Utolsó pillanatban Pityu meggondolta magát, hogy itt nem vonul be, majd csak ott jelentkezik, ahol sátrat verünk.

Ebéd alatt senki se szólt, tudtuk, hogy mindenki arra gondol: mikor fogunk megint újra terített asztalnál együtt ebédelni? Egyikünknek sem esett jól az étel. Még egyszer körbejártam a szobákat, tekintetemmel végigsimogatva a megszokott tárgyakat. Az ebédlőszoba nagy kandallóján ott virított az ötven szálból összeállított szegfűcsokor, a péntek esti emlék. Elszorult a szívem... Mindent itt hagyni...

Az utolsó személyvonat ebéd után indul. Mindenki az állomás felé tart! Mi is búcsúzkodunk a nálunk lakó osztálytársaitól, akik szintén csomagolnak. Róza néni sírt, mikor megtudta, hogy elmegyünk (ő segített anyukának a háztartásban). Mi lesz vele? Egy darabig még biztosan ügyel a házra, a holmira. De ki tudja, meddig teheti? Nem fogják-e vandálok szétdúlni mindenünket, őt meg kirakják valahová?³ Mi lesz az árván maradt cicáimmal? Lelkére kötöttem Róza néninek, hogy gondoskodják róluk.

Kis bőröndömben féltett kincseimmal (benne imakönyvem, naplók, fotóim és fényképezőgépem egy váltás ruhával) szomorúan ballagtam az állomásra. Éreztem, hogy vége a gondtalan szép diákéveknek. Személypoggyásunkat Nagyváradra irányítottuk, mert még élt bennünk a remény szikrája, hátha visszatérhetünk Marosvásárhelyre, s talán mindez csupán rossz álom, vagy rövid kirándulás lesz számunkra.

ÉLETEM LEGSZOMORÚBB NAPJA
1944. SZEPTEMBER 10.,
AMIKOR VONATRA SZÁLLTAM.
EKKOR LETTEM IGAZÁN NAGYKORÚ.

Az állomáson rengeteg ember tolongott, a szerelvény már bent állt. Apukám tartalékos tisztként leventekorú csoportot menekít Nyugatra, most elkísért bennünket. Közbenjárásával kaptunk egy háromszemélyes tiszti fülkét. Lassan teltek a percsek. Ember-ember hátán mindenütt, nemsokára már kilencen szorongtunk a fülkében. Se leülni, de kényelmesen még állni se lehetett. Indulás előtt egy órával megszólalt a sziréna... a közeli dombra menekültünk, mert az állomáson kicsi az óvóhely, ilyen tömeg nem fér el benne.

³ Úgy lett. Évek múlva tudtuk meg ismerősektől, hogy a házat, annak minden berendezésével, holmijával együtt, kiutalták egy román rendőrnek. Semmit nem kaptunk vissza.

Szomorú őszi nap! Az eső zuhog, mintha bennünket siratna. Piszok, sár, mindenütt. Sziréna vijjogása riaszt! Megjelentek a repülőgépek, de nem bombáztak. Ismét lefűjták a riadót, mindenki elfoglalta helyét a vonatban. Fél óra múlva megint légiriadó! Zűr-zavar mindenütt, de elindították a szerelvényt. Még ki se értünk a városból, megint megszólaltak a szirénák. Amíg végre elindíthatták a vonatot, három riadó volt. Szerencsére a repülőgépek nem bombáztak.

Bánatosan nézek ki a vonat ablakából, elmerengve bámulom a várost, a Marost, a víkendtelepet, ahol olyan sok kellemes órát töltöttünk, boldogan fürödtük, csónakáztunk. Most senki sincs arrafelé.

Így végződött a szép nyár, a hosszú vakáció. Csúf esős, borús időben, szomorú szívvel hagytuk el kényelmes otthonunkat, szeretett városunkat, a legutolsó civileket szállító szerelvényen, hogy elvigyen bennünket a bizonytalan jövőbe...”

AMERRE VITT A VONAT, mindenütt nyomot hagytak a bombázások. Vonatfüst, zsúfoltság, ember-ember hátán, még a vagonok tetején is emberek kapaszkodtak. Három nap kellett hozzá, amíg Nagyváradra értünk. Debrecen is érintettük, mert nem volt közvetlen csatlakozás. Ott szörnyű pusztulás képe tárult elénk. Az állomásépület és a pályaudvar nagy része romhalmaz. A vonat- és villamosínek felszaggatva ég felé kunkorodnak! Mire jó az emberek nehéz munkájával teremtett világát romba dönteni? Sosem fogom megérteni! 1944. szeptember 13-án hajnalban érkezünk Nagyváradra, ahol az állomáson rokonaink vártak bennünket. Kényelmesen berendezett szobát fürdőszobával bocsátottak rendelkezésünkre, jól esett lemosni magunkról az út porát, tiszta ágyban kialudni fáradságunkat. Mindennel ellátottak bennünket.

A Püspökség palotájának hatalmas pincéje szolgált óvóhelyül. Nagyon sokan ide jártak a környékről. A riadók után gyakran megnéztük a bombázás pusztítását. Megállás nélkül, folyamatosan hallatszott az ágyúdörgés, a közelgő front ijesztő moraja.

Le kellett mondanunk arról, hogy visszatérhetünk Marosvásárhelyre, ezért ismét vonatra kellett szállnunk; szülőföldemre igyekezve, hogy a háború befejeztével ott találkozzon a család.

A föladatai csomagjaink elvesztek, mivel a teherszállítmányt út közben valahol lekapcsolták a szerelvényről, mert fontosabb volt az emberek mentése. Tudomásul kellett vennünk újabb veszteségünket. Most már az összes vagyonunk egy-egy kézipoggyász, váltás fehérneművel és néhány aprósággal.

ZUHOGOTT AZ ESŐ, körben amerre a szem ellát, mindenhol villogott a repülőktől, bombázástól. Az ágyúzás nagyon közeli hallatszott. Vajon kijutunk-e ebből a pokolból? A front szinte percről-percre közeledik. Megint abba a helyzetbe kerültünk, nem tudtuk, kiérünk-e a vonattal előbb, mint ahogy az ellenség beszabadul a városba? 25-én éjfélkor még ott állt a vonat az állomáson. Teherszállító vagon a lakosztályunk, én a körülményeket igazi „Luxus-utazásnak” neveztem. Beesett az eső, kellemetlen hideg volt, nagyon fáztunk hiányos öltözkünkben. Berettyóújfaluban sebesült katonák szálltak be hozzánk, akik szintén Váradról indultak. Úgy eresztették el őket, menjenek, ki merre lát! Később átköltöztünk az újságokkal megrakott postakocsiba. Fekhelyet készítettünk: legpuhább derékalj a „Vasárnapi újság” és a „Függetlenség”, ezért én azokon helyezkedtem el. A katonák takarókkal, köpenyeikkel takargattak bennünket.

Az állomásokon sokat veszteltünk. Szeptember 27-én Karcagig jutottunk. Az állomáson langyos artézi kút vizében mosakodtunk. Az arra járók megcsodáltak bennünket, mintha a Holdról pottyantunk volna oda, tisztálkodni.

Elfogyott az útra hozott ennivalónk is, mert Váradon az utolsó nap nem sütöttek kenyeret. Útitársainkkal szalonnáért cseréltünk kenyeret. Élelmet kellett szerezniünk. Ahol megállt a vonat, beszerző körútra indultunk. Aztán lassan már mindennel el voltunk látva, a férfiak még kis kályhát is szereztek, a kályhacsövet konzervdobozokból tákolták össze.

Lassan haladtunk, mert néhol 2-3 napig vesztegeltünk, többször mellékvágányra tolták a szerelvényt, Fegyverneken három napig időztünk. A vonatszerelvény egy része katonai szállítmánynak számított. Parancsnoka, egy százados följánlotta anyukának, költözzünk át szállítmányába, ahol kényelmesebb körülmények fogadnak és gyorsabban fogunk haladni. Október 2-án átrendezkedtünk egy üres fülkébe, velünk jött két tanítónő és két postás. A „lakás” melegebb volt, kicsit jobb társaságba kerültünk az eddiginél. Nem fáztam éjjel sem, mert a százados kölcsönzött egy jó meleg takarót (később tudtam meg, hogy sajátját adta át nekem).

Vagonlakás

Október 4-én Tiszaföldvárról átmentünk Homokra, szőlőt vásárolni. Kedves kis falu, a szőlőskertek közé ékelve. Két szatyor finom szőlőt vásároltam. Egész úton zuhogott az eső, bőrig áztunk. Még szerencse, hogy nadrágba bújtam, a fejemre papírcsákót tettem. Hintón jöttünk vissza. Szentés és Csongárd között keltünk át a Tisza-hídon. Tiszta, hideg idő volt, derült, kék ég, ragyogó napsütés. Hosszasan sétáltunk a síneken, még nevetgélünk is. Túltettük magunkat szomorú helyzetünkön, mert ha ilyenkor az ember a sorsára gondol, s eszébe jut, hogy nincs otthona... akkor nem jó semmi... és minden csak fáj! Fölkerestük a szerelvény vasutas kísérőit megérdeklődni, meddig áll itt a vonatunk. Szentesen is vásároltunk élelmet. Szép, rendezett kis város, sok virággal. Megint esett az eső. Édespiros almát, meg paradicsompaprikát vettem egy szatyorral. Visszafelé a százados azzal ijesztgetett, hogy már biztosan elment a vonat! – Na, csak ez hiányozna nekem!

Másnap már sütött a nap. Hiába minden, ha menekülünk is, azért szép a természet. Délután végimentünk a vonat elején, egy lépcsőn megpihentünk, majd átmásztunk a túlsó oldalra. Nem messze szép kilátás nyílt egy őszi színekben pompázó erdőre. Végre csend van körülöttünk, mintha nem is lagnának a közelben emberek. Már napok óta nem halljuk a háború zaját. Mi meg békésen sétálgatunk a vonat körül, mintha minden a világon, a legnagyobb rendben volna...

Mostanában jól haladunk, csak nappal álldogálunk, de éjszánként rendes ütemben megyünk előre; közeledünk célunk felé. Séta közben azt mondta egyik útítársunk: kár, hogy ilyen rövid volt az út. Még hogy rövid! – gondoltam magamban – lassan egy hónapja, hogy elindultunk Marosvásárhelyről!

Monoron vendéglőbe mentünk búcsúestet rendezni kis társaságunkkal, ahol zene szólt. Visszafelé egy bódéban fasírozottat sütöttek a szabadban, vásároltunk belőle. Olyan jólesett a sok száraz étel után, hogy még most is érzem finom ízeit. Új ismerőseink közül többen meglátogattak bennünket a „szobánkban”. Kellemes langyos estén, „vagonlakásunk” ajtajában bús magyar nótákat énekeltünk, majd sokáig társalogtunk; *félve őrzöm az ekkor készült fényképet.*

A vasutasok tájékoztattak, hogy még az éjjel beérünk Budapestre. Csak úgy, ruhástól feküdtünk le, mert már mindent összecsomagoltunk.

„Budapest, 1944. október 6. péntek

ÓH, PEST! – hogy látlak viszont! Szomorú gyászünnap a mai, – igazán szomorú. Reggel a Nyugatiban ébredtünk. Készültünk a leszálláshoz, útítársainktól búcsúzkodtunk a viszontlátás reményében, bár ebben egyikünk se bízott.

Hordárt vártunk, majd taxin mentünk át a Keletibe. Csoomagjainkat ruhatárba tettük. Testvéreim kihasználták az alkalmat, elmentek megfürödni. Megborotválkoztak, úgy felfrissültek, hogy alig ismertünk rájuk, mikor visszatértek. Amolyan igazi tisztálkodásra nekem már csak a Keleti pályaudvaron nyílt alkalmam. De az is jól esett. Délután bátyámmal el-

indultunk Pesten körülnézni. Átmentünk Budára, találkoztunk marosvásárhelyi ismerősökkel. Sokan jöttek el Erdélyből. Levelet írtam ismerősöknek, postára adtam abban a reményben, hogy innen hamarabb megkapják. Bátyámmal moziba mentünk. Egy eszpresszóba is benéztünk a Rákóczi úton. Olyan furcsa Pest, este, így elsötétítve. Éjjel volt egy légiriadó, szerencsére nem bombáztak. Vonatunk csak reggel indul tovább, ezért még ma is *vagonlakóként*, a vonatban aludtunk.

Utunk – Nagyváradon kis megszakítással – majd’ egy hónapig tartott, mert a vonatszerelvényt gyakran a hadiszállítások miatt, mellékvágányra irányították. A háború, a front félelmetes moraja majdnem végig elkísért bennünket.

Szomorú gyászünnepeünk hajnalán, október hatodikán érkezünk Budapestre. Ezt a napot életem folyamán addig is, – a későbbi időkben leginkább csak magamban – mindig megünnepelem. De a mostani, többszörösen is gyászünnep számomra: ***Hősi halottaink mellett most félig lerombolt Csonka hazánkat, elsötétített, romos Fővárosunkat és Erdély ismételt elvesztését gyászolom...***”

Vendégség ruszki-módra

Naplórészletekkel

NEM MOSTANÁBAN TÖRTÉNT, de szóról szóra igaz, amit most papírra vetek. A naptár 1944-et mutatott, néhány nappal karácsony előtt. Mi azonban nem készülhettünk az ünnepre; egészen mással voltunk elfoglalva. Már majdnem két hete köröskörül zajlott a front, szinte megszoktuk az ágyúdörgést, nem ment ritkaságszámba a közeli géppuskaropogás sem.

Két hétig tartott a front a kis faluban, hol a németek, hol az orosz csapatok foglalták el. Amikor éppen a németek tartózkodtak bent, este, ha kinéziünk nyugat felé, az ég alja vöröslett... Ilyen távolból talán csak annyiban különbözött egy tűzijátéktól, hogy az idáig hallatszó kísérő zaj félelmet keltett bennünk. Ez a fényjáték és nyugtalanító morajlás a frontvonalról hallatszik idáig, és az oroszok „katyusa” fegyvere okozza, s ha nem tudnánk, milyen pusztítást végeznek vele, még gyönyörködneink is a látványban.

Ide, ebbe a csendes kis faluba menekültünk ezer kilométer távolságról. Sosem gondoltuk, hogy valaha olyan fontos hely lesz, ahol hetekig áll a front, és zajlanak a háborús események. Most meg hol a németek, hol orosz katonák tűnnek fel, sokukat már személyesen ismerjük.

Naplómból idézek:

1944. december 21. csütörtök

„VIZIT” A FRONT ALATT. Két fiatal orosz katona kopogtat az ajtón. Magas rangú tisztek laknak a szomszéd házban, akik velük üzenték, hogy estefelé „tiszteletüket szeretnék tenni nálunk”.

A megbeszélt időben megjelenik két tiszt, (egyikük nő) extra orosz egyenruhában, csinosan, tisztán, akárcsak békeidőben, amikor ismerkedő vizitre látogatnak valahová. Megtörténik a bemutatkozás. Látszik mindkettőjükön, hogy tanult

emberek. A hölgy nevéhez hozzáfűzi, hogy doktor. Velük jött még két katona, nem ismertem a rangjukat, ők is kifogástalanul viselkednek. Nálunk van Vaszil, aki már korábban többször látogatott hozzánk.

Jobb híján, a konyhában fogadjuk „előkelő” vendégeinket, az egyetlen lakható helyiségben, mivel a szobákat nem lehet fűteni, és mindenütt kitört ablaküvegek éktelenkednek. Jó, hogy anyukám beszél szlovákul, ugyanis felvidéki származású, ezért jól megérti az orosz nyelvet.

A viszonyokhoz képest megvendégeltük őket teával és pogácsával, amit anyuka délelőtt sütött. Előbb beszélgetés folyt, utána énekelni kezdtek. Közülük a legfiatalabb eljárta nekünk az orosz táncot. Kérték, hogy mi is énekeljünk.

Kisbárkány látképe, ahol átvészeltük a front viszontagságait

Anyukának kellemes a hangja, én meg az iskolai kórusban énekeltem (zongorázni is tanultam), ezért néhány magyar nótát eldaloltunk. Szerették volna megismerni a magyar csárdást. Se kedvem, de partnerem sem volt hozzá, mégis, mit tehettem?

Összekombináltam valamit, amit egyedül kellett nekik bemutatnom. Nagyon tetszett mindnyájuknak. Megnyugtató volt számunkra, hogy a közelünkben vannak elszállásolva. Sokáig maradtak, valóban kellemesen töltöttük az időt, a nyelvi különbségek ellenére. Még szerencse, hogy anyuka szavait megértették, én pedig a doktornővel német nyelven úgy-ahogy társalogtam. Megtudtuk, hogy ki mivel foglalkozik civilben, hol laknak. Egyik fiatal tisztnek különösen feltűnt a jó modora. Előkelő származása szinte lerítt róla, finom vonásai, ápolt kezei és öltözéke is kifogástalan, ő is beszél németül. Az idősebb megemlítette, hogy főiskolás diák.

1944. december 22. péntek

ÉJJEL A HÁZ két találatot kapott. A lakás egybeépült az iskolával, fölötte beszakadt a tető. Egyébként, amikor harcok folytak, ki sem lehetett lépni a házból, mivel szemben nyíltak az ajtók az egyetlen faluba vezető úttal, ahonnan a lövedékek érkeztek.

Reggel ismét a hátsó szoba padlóján, hasalva írom e sorokat. Dermesztő hideg van, alig bírom a tollat használni. Minden nap ide lopódzom be, hogy leírhassam a történeteket. Fejünk fölött most is röpködnek az aknák, csak úgy reng a ház. Amikor nagyon erős a hangja, sarokba húzódok.

Megint az oroszok foglalták el a falut, a németek támadtak. Reggel bekopogott hozzánk Vaszil, akivel már megbarátkoztunk. Amikor teheti, meglátogat. Mindig jókedvű, táncol és tréfálkozik, pedig az egyik lába megsérült. Sok orosz szót lediktált nekem, már megtanultam néhány mondatot. Bár korábban orosz szót még nem is hallottam, már annyit megtanultam, hogy egymás szavát megértettük.

Búcsúzni jött, mondván, hogy a szomszéd faluba, Lucfalvára készül. Csodálkozott rajta, miért örülök ennyire a hírnek. Arra kértem, vigyen levelet a barátnőmnek, megmagyaráztam, hogy az evangélikus templom mellett lakik, mivel édesapja a falu lelkésze. Ő meg elmondta, hogy éppen vele, Miklós bácsival komoly ügyben akar tárgyalni, hozzá indul. Felhívtam a

figyelmét, hogy lánya, Piroska fél, legyen barátságos hozzájuk. Vaszil jóindulatú ember, mégis, aki nem ismeri, nem tudhatja, mikor tréfál, és mikor beszél komolyan. Szívesen vállalta a postás szerepét, még ceruzát is adott, amivel megírhattam a levelet.

Másnap megint hajnali ötkor kopogott az ajtón, hozta a választ. Bejött a „bunkerbe”, mert kint éppen közlőhallat szott az ágyúdörgés. Olyan kajánul nézett, tudtam, hogy jó hírekkel érkezett. Elmondta, hogy Miklós bácsival jól megértették egymást, hiszen – evangélikus pap lévén – érti a falusiak nyelvét, és a templomban időnként a prédikációit is tótul mondja. Abban a községben legtöbb embernek ez az anyanyelve.

Kértem tőle a levelet, de csak lobogtatta a kezében, hagyta, hogy könnyörgjek érte, – végül mégis átadta. Pirkó azt írja, hogy – a körülményekhez képest – jól vannak. A paplak is találatot kapott, de senki sem sérült meg. Náluk is sokan, legalább húszan húzódnak meg a ház pincéjében. Barátnőm írja, hogy először megijesztette őket Vaszil, aztán rájöttek, hogy csak mókázik.

Az épületnek az iskolai részén akkor szakadt be a tető, amikor éppen a „bunkerben” tartózkodtunk. Ott szoktunk meghúzódni a támadások idején, mivel pince- vagy egyéb óvóhelynek alkalmas hely nincs a közelben. Ez tulajdonképpen padlásfeljáró, a lakásnak több fallal védett kicsi helyisége, ide bújtunk akkor is, mikor találat érte a házat. Lehullt a vakolat, minden tele lett üvegcsereppel, a még meglevő ablakok is kitortek az egész lakásban. Szörnyű volt átélni, azt hittük, ránk omlanak a falak. Borzasztó látványt nyújt a ház. Az ablaküvegeket vastag papírokkal, plédokkal pótoltuk, a konyha ablakba beillesztettünk egy gyűrődéskát, hogy jobban védjen a hideg ellen. Sötét van még nappal is. Pocsék a háború, mondhatom!

A feljárót lezáró ajtó megfordult, a padlásról át lehetett ugrani a szomszédok kertjébe. Akkor még nem is gondoltuk,

ez milyen szerencsét jelent számunkra. Ugyanis a front elvonulta után, egy sárba befagyott tank lerészegedett személyzete (tatárok) egy hétig rettegésben tartotta a falu lakosságát, hozzánk is kétszer berontottak, s mi a lyukas tetőn keresztül menekültünk el, és a szérűskert pajtájában húzódtunk meg. Mindez az Ó-ÉV utolsó napjaiban történt, ami igazán nem hozott számunkra boldog újesztendőt.

1944. december 24.

VENDÉGSÉG. – Talán ma az ünnepre való tekintettel szüneteltetik a harcokat? Ugyanis kora délelőtt több orosz katona állított be hozzánk, köztük ismerősök és ismeretlenek, alig férünk el a nagy konyhában. A front ideje alatt állandóan ki-be járkáltak a betört ablakú lakásba, ahol mi is csak a konyhát tudtuk használni. Egyik katona lőtt (!) tyúkokat szorongatott a kezében. Arra kérték anyukát, főzze meg levesnek, egészben. Mikor készen lett, rájöttünk, hogy ők nem szeretik a levest, hiába kínáltuk, pedig anyukám finom, frissen gyúrt tésztát főzött hozzá. Nekik csak a hús kellett. De némelyikük hogy fogott hozzá, azt látni kellett volna! Semmiféle evőeszköz nem kellett nekik, pedig odakészítettük az asztalra. Fazékból kiemelve a tányérra, a hatalmas tyúkokat megfogták, kézzel szaggatták szét, és úgy ették.

Az ebéd második fogása emlékezetes marad számomra. A lőtt tyúkokon kívül, valahonnan, valakitől, egy teli sajtár tehéntúrórt hoztak, savóval együtt. Anyukának elmagyarázták, hogyan készítsen belőle süteményt. Szerencsénk volt, mert ebben a faluban egyedül csak ő értette meg a nyelvüket valamennyire. Gyermekkorában tanulta, mivel a Gömör megyei Eperjesen laktak a szülei. Felvidéken, legtöbb településen vegyesen éltek magyarok – akkori szólás szerint – a tótokkal együtt. Az orosz éppúgy szláv nyelv, mint a szlovák, ezért némi segítséggel megértették egymást.

Magyarázat közben észrevettem, hogy anyuka nagy gondban van. Azt akarta velük közölni, hogy nekünk nincs olyan

nagy edényünk, amiben az egész vödörre való túrót a hozzávalókkal együtt össze tudná keverni.

Erre az egyik orosz rámutat a konyha sarkában levő állványon elhelyezett hatalmas mosdótálra, ami akkor elfüggönyözve „fürdőszobául” szolgált nekünk.

– Az éppen megfelelő lesz!

Láttam, anyukám bajban van, kézzel-lábbal kezdett magyarázni.

– Ez nem főzőedény, hanem mosdótál (és mutatta is, mire szolgál).

– Nem tesz semmit, nagyon jó lesz! – kézzel legyintve nyugtatták meg.

Alapos súrolás után anyám ebben dolgozta össze a sütemény anyagát, majd korongokat szaggatva, nagy tepsiben, zsírban kellett kisütni. Olyan sok lett belőle, hogy nem tudtuk volna hová elhelyezni. Persze, kivéve a forró zsírból, ahogy apránként kezdett lehűlni, hamar nekiugrottak, s mivel sokan voltak, nem jelentett gondot a rengeteg fánk elhelyezése.

Elnéztem a farkasétvágyú társaságot, akik úgy ettek, mint akik még sohasem laktak jól. Eszükbe sem jutott betartani az étkezés etikett-szabályait, de ezt nem vehettük rossznéven tőlük. Ki tudja, mióta nem jutottak házi koszthoz, hisz’ a háború már évek óta húzódik.

Mivel annyira ízlett nekik a sütemény, leírom a receptjét. Ne mosolyogjon senki, aki olvassa, mert így készült. Íme a recept, aminek én adtam nevet:

Háborús orosz fánk

HOZZÁVALÓK: 2 kg 00-ás lisztet – (Akkor így hívták a legfinomabb réteslisztet, amiben nem volt hiányunk, mert amikor ide érkeztünk, anyukának még a faluban sikerült beszereznie a család számára megfelelő mennyiséget.) – összedörzsölünk annyi zsírral vagy vajjal, amennyi éppen akad a házban. Majd egy sajtár – abban az időben tej fejéséhez használt, vödörnyi

úrtartalmú edény – friss tehéntúrót – valamelyik gazdától csak úgy áthozva – leszűrünk a savótól. Utána a család fürdéséhez használt nagyméretű (esetleg kisúrolt), lavójába téve, hozzáadunk 5-6 tojást – persze feltörve –, amit előzőleg villával felverünk, kevés sót, ha van 2-3 kanál cukrot, élesztőt, ha van, – de akkor nem volt –, s mi a kenyérsütéshez használt kovással pótoltuk. Az egészet alaposan összedolgozzuk. Gyúródeszkán is történhet a tészta összedolgozása, ha az éppen nem helyettesíti a lövöldözés közben kitört ablakot.

Jó erőben levő gazdasszony kell a rengeteg tészta eldolgozásához! (Szegény anyám – az átélt viszontagságok között – éppen elég gyenge állapotban volt akkor.)

Közben a – lehetőleg régimódi – rakott-tűzhelyre tesszünk két nagyméretű, mély sütő-epsit, azokban felolvasztunk annyi zsírt, hogy félig legyen az edényben. Felforrósítás után a tészta masszáját kinyújtva, nagy fánkokat szaggatunk, majd a zsírba helyezve, mérsékelt tűzön mindkét oldalukon szép pirosra sütjük. Ha van, porcukorral megszórjuk – (akkor nem volt, mégis gyorsan elfogyott).”

Nagy tetszést aratott a sok éhes katona körében, dicsérték, hogy nagyon finom! Bennünket is kínáltak, mi azonban megköszöntük, de nem kértünk belőle.

A LÁNY elgondolkozva ült a roskatag fotelban. Megborzongott, amikor lassan körülnézett a hodályméretű, lerobbant bútorokkal berendezett szobában, amit testvérbátyjával béreltek konyha használatra, és egy dermesztően hideg fürdőszobával, ahol melegvíz se folyt a csapból. Társbérletben használták az öreg, kiszolgált inassal. Kicsit előrehajolt, elővette zsebkendőjét, könnyeit letörölni, közben visszaigazította az arcába hullt rakoncátlan szőke hajtincset. Sóhaj szakadt ki belőle. Az otthont, az édes otthont látta maga előtt, amikor szüleivel és fiútestvéreivel békességben éltek a messzi nagyvárosban, amit el kellett hagyniuk.

Most egyetlen bátyján kívül senkije és semmije sincs szép emlékein kívül. Elvesztették szüleiket, és minden javukat a nagy világegésben, és sorsuk idevetette őket ebbe a csúf, kormos, levegőtlen bányász- és gyárvárosba. Zsenilia a képzőművészeti főiskola helyett állást vállalt a régebben ugyan hírneves, de jelenleg a vérzivataros idők nyomaitól félig lerombolt gyár irodájában, bátyja: Zoltán pedig tanári oklevéllel zsebében, aranyműves mestervizsgát készült tenni, mivel ehhez érzett hivatást.

A gyárban a viszonyokhoz képest jó fizetést kapott, ráadásul a pénzt természetbeni juttatásokkal egészítették ki. Ennek ellenére alig jöttek ki a kapott fizetésből, szinte mindent csak jegyre kaptak, a kevés működő üzletek pedig kongtak az ürességtől.

A nagy politikai változások miatt nem volt könnyű beilleszkedni az új helyzetbe. Most idegen minden és mindenki körülöttük. Az emberek, s ők is féltek, alig mertek egymáshoz szólni. Csak lassan találtak magukhoz illő barátokat.

Mire gondolataiba ideért Zsenilia, csöngettek az ajtón. Nini, kit látnak szemeim! – fogadta vendégét, mikor meglátta Péter atyát, kezében könyveket szorongatva. Apró termetű, jó kedélyű, feketeszemű szerzetes, aki a közeli Ferencrendi atyák templomához tartozó kultúrházban a fiatalokkal foglalkozik. Bátyámmal mi is kórustagok voltunk, én altot, ő tenort énekelt. A fiatal pap mindig ott mozgott körülöttünk.

Zsenilia betessékelte a vendéget, majd egymással szemben leültek a kisasztal mellé, kellemes beszélgetésbe merülve. Ideköltözésük óta baráti kapcsolatba kerültek, most a tőle kapott könyvekről esett szó.

– Elolvastam minden kötetet, Péter. Igazán kedvemre valókat választott nekem. Beszélgetés közben a pap észrevette a rajzfüzet, ami előttem nyitva állt az asztalon, majd erről folyt a szó. Kért, rajzoljam le őt is. – Sajnos, erre még nem merek vállalkozni – válaszoltam. Eddig mintákat, terveket rajzoltam, élő témával nem próbálkoztam. Most hallottam, hogy indult egy rajztanfolyam, ott szeretném fejleszteni készségeimet.

Nyílik az ajtó, megérkezett Zoltán. Megáll az ajtóban, kezében megtömött táská. A magas sportos külsejű, sötétszőke hajú, sötétkékszemű fiú után mindenki megfordult. Kedélyes természetével társaságban mindig jó hangulatot teremtett. Kedvesen üdvözölték egymást, örömmel nyújtott kezet a vendégnek, majd táskáját nyitogatva titokzatosan megkérdezte: – Mit gondoltok, mit hoztam? – és megnyerő mosolyával fordult felénk, miközben lassan bontogatta a papírba csomagolt

valamit, mint valami kincset. Gyertek a konyhába, mert itt nem tudom megmutatni. Kivonultunk mindhárman, mire bátyám zsírpapírokba bugyolált hatalmas, megtisztított kakast emelt ki a táskából.

– Itt a karácsonyi ebéd! Erzsi nénivel találkoztam, éppen hozzánk készült. Ő volt a közeli kis faluból, akinél meghúzódtunk a front időszakában. Azt mondta: karácsonyi ajándék, mert nem tudná elviselni, ha Zsenike és maga, Zoltán karácsonykor hiányt szenvedne valamiből. Utána még egy nagy üveg is kibújt a táskából, telve jó falusi borral.

Ujjongással fogadtuk a váratlan ajándékot, mert közeledik a karácsony, bizony enélkül nagyon szolid étel került volna az ünnepi asztalra. Megkérdeztem bátyámtól, miért nem hívta meg Erzsi nénit? – Hívtam, de sietett, mert a szomszédokkal, szekérrel jöttek, és sötétedés előtt haza akarnak érni.

Péter érdeklődéssel figyelte bátyámat, aki előszedte a szerzőségeit, és beszélgetés közben folytatta megkezdett munkáját. Már gyermekkorában is ügyes keze volt, ezért váltott élethivatást; apró, csodálatos figurákat faragott egyszerű gyermekbicskával. Most beszélgetés közben éppen egy nyaklánc aranykeresztjén dolgozott. Akkor még nem tudtam, hogy nekem szánja. A keresztnek mind a négy ága szépen ívelt háromszögben végződött, alapja aranyból, rajta kicsit beljebb, fekete ónixkőből lett kialakítva.

Utána még egy darabig beszélgettünk hármasan, majd elbúcsúzott tőlünk Péter atya.

Másnap korán keltem, még munkába menet előtt kitakarítottam, készülődni kell az ünnepre, és nekem addig is, minden nap dolgoznom kell. Itt mindig poros az egész lakás, és rengeteg pók jön be a lerobbant házba. De abban az időben nagy szó volt még ilyen lakás megszerzése is, ezért nem panaszkodtunk. Igyekeztem, hogy el ne késsek, mert korán kezdünk az irodában, nemcsak a fizikai munkások.

Az ajtón kilépve látom, hogy az éjjel nagy puha hó lepte be a tájat. Sajnos, nem maradt meg, hamar olvadni kezdett, s mire délután kettőkor kiléptem a gyár kapuján, a levegő lehült, és a lecsöppenő víz-szemecskék ráfagytak a fák ágaira, a kerítésekre, az egész környékre. Csodálkozva néztem körül, szép volt a táj, a máskor kormos és füstös kisváros fehérbe öltözött. Most olyan szép a környék, mintha csillogó üveggel lenne bevonva minden, a házak körüli kiskertek, a hosszú gyári út magasba törő fái, a bokrok, háztetők. Olyan, szinte mesébe illő minden körülöttem, mint egy *üvegerdő* – *üvegváros* – *meseváros*...

Így mentem végig az utca végén szerényen meghúzódó rövidtornyú kis templomig. Kinyitottam a nagy kapuját és megpihentem, miközben elmondtam egy rövid imát, majd hazasiettem. Gyorsan kellett ebédelnem, ugyanis vissza kell mennem, túlórázni. Sietve haladtam a gyári úton, közben velem szemben jött két ismerős fiatalember, K. Lajos, és barátja, akit szintén a Katolikus Akadémián ismertem meg; ő az akadémiai estéken még sötétké kispapi reverendát viselt... (Sok évvel később – aki akkor kispapi ruhát hordott – abban a kisvárosban találkoztam, ahol most lakom. Megnősült, és lányom az ő lányával egy osztályba járt középiskolába.)

Csatlakoztak hozzám, majd Lajos megkérdezte tőlem: – Remélem, nem javult meg főnöke irányában? (Jól ismerik mindketten a vén kujon mérnököt, hogy micsoda nőcsábász!)

– Hiszen tudhatja, hogy én javíthatatlan vagyok!

– Megint kezdődik a Katolikus Akadémia. Tudná vállalni ismét a gyorsírást? – kérdezi tőlem Lajos. – Szívesen – válaszoltam röviden, aztán gyorsan búcsúztam tőlük, mert már úgyszólván késésben voltam; nem érek be időben az irodába. A találka miatt így is késtem öt perct.

Egész délután rettegettem, mert főnököm mindig későre hív be túlórázni... Olyan kellemetlen végigmenni a gyártelepen, és én nemcsak tőle, hanem félek sötétben egyedül járkálni.

Gyorsan megírtam a leveleket. Ma igen „kedélyes” hangulatban volt „kedves” főnököm. Valamit kijelölt egy szövegben,

nekem mellé kellett állnom, hogy lássam, mit jegyzetel. Ahogy ránéztem, megborzongtam: ilyenek lehetnek az ördögök! Félttem tőle. Csak annak örültem, hogy az asszonyok még itt takarítanak a szomszédos irodákban. Arra vártak, hogy készen legyünk, mert még port kell törölniük. Amikor végeztünk, föllélegeztem.

Hazafelé szép látványban volt részem, ami pótolta az irodában töltött kellemetlen percekét. A munkacsarnokok hatalmas üvegfalain keresztül látni lehetett, hogy kék-sárga szikrák, mint – csillagszórók a karácsonyfán – pattognak szerteszét, máshol vas izzott a sötét háttérben... Egy ablakból a piszkos, homályos üvegen át, izzó, piros-parázs fénye szűrődött ki az udvarra. Zakatoltak a gépek, máshol vasfűrész sivítva adta hozzá az alaphangot.

Fölöttem körben kéken-sötéten borult rám az égbolt, itt-ott halványan pirosuló csillagokkal teleszórva. Elgondolkozva haladtam a Rimamurányi úton hazafelé... Az iskola órája háromnegyed nyolcat ütött.

A Kaszinóban magyar nótákat próbál a gyár fúvószenekara, melynek ütemére igazítom a lépteimet. Távolabb egy tangó-harmonikán bús hallgatót játszik valaki. Mellettem egymáshoz simulva surrannak el a szerelmespárok, összehúzza magukon a kabátot. Valaki az ablakból szemléli a járókelőket.

Szép csendes az est, tele titokkal, élettél. Nekem is súg valamit, bennem is zsibong valami. Nem tudom meghatározni: mi az? De nem is akarom. A mai szép estét nem rontom el. Úgysem szántam volna rá magam, hogy ilyen későn járkáljak az utcán. *Ezt az estét ez a séta tette széppé, sejtelmessé, ilyen varázslatossá...*

Visszapillantás a múltba

1.

EBBEN AZ IDŐBEN bátyámmal már Salgótarjánban laktam. Nem szerettem siránkozni, ezért naplómat forgatva elmélkedtem a múlton és a jövőn.

Salgótarján, 1946. március 30. – Annyira megváltozott az életem. Hová lettek elképzeléseim? Másképpen történnek velem az események: Valahogy úgy másolódik minden nálam is, mint korábban apukánál. Neki az I. Világháború törte ketté az életét: egyenesen a tanítóképző diákpadjából került a frontra. Hét évi katonáskodás után már hogy folytathatta volna a tanulmányait? – Létfenntartásáról kellett gondoskodnia, akárcsak most, nekem. Mérnöknek készült, mégis tanító lett, de ezen a pályán is kimagaslóan teljesített. Jó tanító lett belőle, Nógrád megyében, utána Marosvásárhelyen is kiemelték tanulmányi felügyelőnek. Igaz, apám élete úgy-ahogy rendeződött.

Anyukámmal jól megvoltak. Csak a gondok... Neki is menekülnie kellett a Felvidékről, így ment férjhez egy idős gimnáziumi tanárhoz, aki hirtelen meghalt, tőle született Guszti bátyám. A gazdasági válság következtében minden vagyonuk elúszott, amit Guszti az apja után örökölt volna: két bérház Rákoskeresztúron, és a bankban egy kisebb vagyon...

Szüleim most, menekülés után a szép és kényelmes városi otthon után Bede-pusztán szegényesen, egy mázolt padlójú odúban élnek, könyöradományból kapott holmik között...

És az én álmaimból mi teljesedett be? Azt képzeltem, hogy „divattervező, művész leszek!” Tervemet a II. Világháború romba döntötte. Testvéreimmel hasonló cipőben járunk, mint annakidején szüleim. Pityu liceumban kezdte, ő is műszaki pályára készült, de az iskola átalakult tanítóképzővé. Még szerencséje, hogy Marosvásárhelyen megkapta a diplomáját. Időközben aranyművesnek képezte magát. Úgy látom, hogy egyévi tanítás után szívesebben él „nyugdíjazott” tanítóként, és kedvtelésből végzi az aranyművességet. Talán csak Bandinál

nem fordult elő hasonló gond. Ő elégedett a pedagógusi pályával. Viszont neki más diákélet jutott, nem olyan szép és gondtalan, mint nekünk volt, Marosvásárhelyen. Ő ismét internátusban, távol az otthonától, szegényesen ellátva, egyetlen viseltes ruhában, „egyhúzás” ágyneművel folytatja tanulmányait Jászberényben, s mint megtudtuk, sokszor a gyengeségtől föl se tudnak kelni az ágyból, éheznek, olyan rossz az ellátásuk.

És szegény hadifogságban sínylődő Guszti bátyám! Vele mi lesz? Ő még 1940-ben megkapta Miskolcon a tanítói oklevelét, szerette a pályát, azonban hamarosan behívták katonának, és frontra vezényelték. Ezért aztán esküvő, boldog családi otthon helyett: hazájától távol, orosz rabságban sínylődve eszi a hadifoglyok keserű kenyerét!

Amikor valahonnan hazafelé jövök és felnézek a közeli kis templom tornyára, mintha a világoskék égből a Jóisten biztató mosolyát látnám. Egyszer talán csak vége lesz a megpróbáltatásoknak, és ránk ragyog Isten éltető napja!

Április 2. Korábbi naplómat forgatom, amit még Marosvásárhelyen írtam. Milyen jó volt akkor! Kényelmes, szép otthon, viszonylag gondtalan élet. A Maros-part, séták, csónakázások. Amikor benne éltünk, nem is tudtuk, milyen kellemes az életünk, mert mindenki vágyik valamire, mindig valamivel többre. Nagy világégések alkalmával semmi egy ember a sok között, és mégis, akár nagy is lehet önmagában. Mennyi minden történik egy életen át mindnyájunkkal... Mindig érdekes lehet egy mindennapi ember történetét megírni, gondolatait, érzéseit, küzdelmeit, örömet-bánatát sűríteni egy filmszalagra, vagy egy könyv lapjaira rögzíteni. Ha értenék hozzá, ilyenekkel foglalkoznék legszívesebben. Nem is olyan rossz pálya lehet az íróé. Saját gondolatait beleszöheti egy igaz, megtörtént eseménybe, és a szép, helyes nézeteivel megfogja az olvasók vagy a mozilátogatók lelkét.

Már megint elkalandoztam. Pedig ma azért fogtam kezembe a tollat, hogy végiggondoljam a múltat, örökítsem meg papíron, és merítsek erőt a jövőre. Szüleim: nehéz, szorgalmas

munkája nyomán a kedves otthonuk sehol, csak egy szép álom maradt mindnyájunknak.

Eszembe jut: mennyit küszködtek, dolgoztak értünk szüleink. Néha nem értem, miért olyan türelmetlenek, idegesek. Sok viszontagságon mentek keresztül; jobb sorsot érdemeltek volna. De hát ki ismeri a Jóisten tervét: mit, miért tesz?

Amikor megszülettem, itt a Cserhát és Mátra nyúlványainál, abban az icipici faluban, mennyi reménység ébredt szívükben. Mennyi álom, ábránd szövődött körém, az eljövendő életemhez. Biztos, hogy nagyon örültek nekem, hisz' két fiú után egy kislány érkezett a világra. Arra gondolhattak, hogy békeidő következik, hogy talán nekem már jobb életem lesz. Vajon mit vártak tőlem? – és csalódtak-e várakozásukban – és bennem?

Boldog kisgyermekkoromat ott éltem a faluban, ahol apám húsz évig tanított. Minden bokrot-berket-forrást ismertem a környéken. Ünnepek számított, ha Lucfalváról átjött hozzánk az evangélikus pap családjával, velünk szinte egykorú gyermekeivel. Vagy amikor Szécsényből eljöttek unokatestvéreim: Pali, Zoli és Feri. Micsoda felejthetetlen kirándulásokat, játékot rendeztünk ilyenkor! Persze, én a fiúkkal együtt másztam fára, fapisztollyal lövöldöztem, métáztam. Ha meguntuk a harcot, elő a labdával, majd a babákkal, amivel úgy játszottak a fiúk is, mint mi, lányok.

A szomszédban lakó gyerekekkel jártuk a mezőt, mentünk velük libát őrizni, testvéreim kígyót-békát fogtak, amivel engem a világból ki tudtak volna üldözni. Portyázásainkon az uzsonnára helyeztük a fő hangsúlyt. Óriási karéj kenyérrel, szalonnával indultunk útnak. Máskor a kertben, a nagy ribizli-bokrok alatt rendeztünk be nyári hús pihenőt magunknak. Oda hordtunk mindenféle játékot, kártyát, sakkot, dominót, olvasnivalót. (Egyszer tavaszon fedeztük föl, hogy az egyik gyermek-újság ottfelejtett egész évfolyama ázott el a téli sárban-fagyban.)

Aztán véget ért a gondtalan kisgyermekkor. Bentlakásos iskolába (internátusba) kerültem. Eleinte nagyon furcsa volt megszokni, hisz' alig mozdultam ki a kis faluból. Minden újdonság volt számomra. Emlékszem, milyen félszegnek éreztem magam az idegen környezetben, városi lányok között. Talán az első napokban történt: a parkban találkoztam három „nővel”, akik vidáman csevegve szembe jöttek velem. Én nagy tisztelettel „kezicsókolommal” köszöntem nekik. Aztán kisült, hogy mindhárman negyedikes lányok, nálam alig idősebbek. Gondolom, jót nevettek magukban a két-nagycopfba font hajú, vézna gyereklánykán. Lassan megszoktam a kisvárost, de soha nem szerettem ott lenni. Csendes, komoly kislány voltam, megszerettek az osztálytársaim. Beletanultam az ottani életbe, de borzasztó naiv voltam. Egyszer kezembe adtak egy ún. „gyónó-füzetet”. Azt se tudtam, mit jelent az. Mit felelhetek én ezekre a kérdésekre, például: hogy hívják az ideálját? Vagy: hányszor csókolózott? Kedvenc színészei? Mindez olyan volt előttem, mintha kínai nyelven írták volna. Tény, hogy ezek a fogalmak előttem teljesen ismeretlenek voltak, én ilyesmin nem estem át, mozit se láttam, még kívülről sem. Ezért, hogy ne nézzenek annyira naivnak, nagy fölényesen feleltem a kérdésekre, találomra válaszolva valamit. Ilyen voltam én, akkor!

Amikor Erdély magyarlakta területét visszacsatolták a csonka hazához, végre apám is hazamehetett Erdélybe, előbb csak látogatóba... Kérésére áthelyezték Marosvásárhelyre, 1940. december 25-én, éppen névnapján kapta kézhez az örömhírt. Ennél kedvesebb, értékesebb ajándékot sohasem kaphatott volna, mert családunk gondjai megoldódtak. Egyszerre érkezett két kinevezés, mivel Guszti bátyámat, aki nemrég' végezte el a tanítóképzőt, a Királyhágó melletti Barátkára nevezték ki. Korábban Losoncon, a siket-néma intézetben nevelőként volt állásban.

Én ugyan nosztalgiával búcsúztam szülőföldemtől, mégsem sajnáltam otthagyni. Barátnőm, Piroska egy évvel fiatalabb volt nálam, ő Cinkotán járt a tanítóképzőbe, rajta kívül a közelben olyan szoros barátság nem kötött senkihez. Új remények keltek bennem életre. Amikor befejeztem a polgári iskola negyedik osztályát, utána egy évet otthon töltöttem, mivel feltétel volt a 15. életév betöltése a képzőművészeti középiskolai felvételihez, ahová készültem. Mielőtt útra keltünk volna, elmentem búcsúzni a pásztói tanárimhoz. Az erdélyi származású Boros Ilona tanárnőnek kedvenc tanítványa voltam, mint mondta, irigyel azért, mert én mehetek, ő meg itt marad.

Az akkori, még meg nem szervezett vasúti csatlakozások miatt négy nap alatt értünk a Háromszék megyei Páván lakó rokonainkhoz. A kis község távol esett lakóhelyünkől. Csodálattal töltöttek el a szépséges tájak, a gyönyörű Háromszéki-medence. (Addig a rokonokat még csak hírből ismertem, nagyanyámat ugyanis legutóbb másfél éves koromban láthattam).

Én azon a nyáron náluk maradtam az iskolai év kezdetéig. Nagyon jó volt nekem: szerettek, kényeztettek, örültek jelenlétemnek.

Otthon azt láttam, hogy szüleim a négy gyerekkel mindig gondokkal küszködtek csekély tisztviselői fizetésből, mellette apukám egyéb munkát is vállalt. Nem tudom, hogy sikerült megúszniuk adósságok nélkül, becsületes úton járva. Nehéz volt az életük. Csak Marosvásárhelyen éltek gondtalanabb, emberibb életet, ahol apukám szaktanári és tanulmányi felügyelői beosztást kapott. Mindig szeretetben, megértésben éltek életüket.

2.

BESZÁMOLÓMAT 1946. április 2-i naplórészletekkel folytatom. Abban az időben kényelmetlen volt az utazás, nehéz a szállítás, mert a határ közelében akadt olyan szakasz, ahol a sínek egy része a Romániához tartozó Erdély területén vezetett át, így (ha nem akartunk „más országba” átlépni), csak közúton lehetett az úti célt megközelíteni. Teherszállítmányról szó se lehetett. Ezért azon az útszakaszon autóbusszal utaztunk.

Amikor apukám befejezte az iskolai évet, átköltöztünk Erdélybe. Én egyelőre nagymamához és a rokonokhoz mentem, ugyanis nyári szünidő volt. Ott töltöttem el egy csodálatos nyarat. Szüleink eladták a nagyobb tárgyakat, és az új helyen vásároltak bútort, és mindent, ami hiányzott a lakás berendezéséhez. Apukám a lakáshoz közeli iskolában kezdte meg a tanítást, anyukám főleg új otthonunkat igyekezett minél előbb lakályossá tenni.

Abban az időben már nagyobb lányka voltam. Páván kezdtek először nekem udvarolni. Egy kis tanító (majdnem 10 évvel idősebb nálam) csapta nekem a szelet. Nagylánynak akartam tűnni, ezért ha kérdezték, hány éves vagyok, mindenkinek azt feleltem, hogy fél 16. A világért se mondtam volna kevesebbet. Tetszett nekem, hogy foglalkoznak velem. Kellemes hangja volt a kis tanítónak. Ha eljött hozzánk, énekelt nekem a kerti fák alatt. Következő évben, téli szünetben, farsangra együtt rendeztünk műsoros estet. Sokat bosszantott Béla bácsi (rokonunk), az iskola igazgatója, együtt küldött bennünket, ha valami elintéznivalója akadt, mondván: „kössék össze kellemet a hasznossal”.

Már alig vártam, hogy szüleimhez mehessek Marosvásárhelyre. Végre, elérkezett ez a nap is, 1941. augusztus 24. Már az állomáson vártak rám apám kollégáinak lányai, leendő osztálytársaim.

Nagy gondok előtt álltam. Most mi lesz a művészi elképzeléseimmel? Innen megint menjek Budapestre tanulni, ismét távolra a szülői háztól? Azonban helyben is akadt választási

lehetőség, több gimnázium működött, de eddig latint nem tanultam. Új ismerőseim rossz színben tüntették fel a leány-gimnáziumot, az idős tanárnőket, a kötelező fekete harisnyát, a mindennapra előírt egyenruhát. Nem, oda nem megyek!

Pista bátyámnak jó ötlete támadt. Menjek a kereskedelmi középiskolába. Igaz, ijesztgettek a nehéz matematikával, a gyorsírással, kötelező nyári gyakorlatokkal. Mégis emellett döntöttünk. Végül legkedvesebb tantárgyaim lettek azok, amivel el akartak ijeszteni onnan. Azonban nehéz volt oda bejutni az őszi beíratás idején, mert abban az évben sokan bejelentkeztek már a tavaszi beíratkozáskor. Kitűnő bizonyítványomban – igaz, nem kötelező tantárgyként – szerepelt a gépírás. Beszélgetés közben szó esett arról, hogy az alapfokú gyorsírás könyvet (itt az első év anyagát) magánszorgalomból megtanultam otthon. Ezt éppen a gyorsírás-szakos tanárnő előtt sikerült kiejtenem, ami eldöntötte a főlvételemet. Én lettem a pót-beíratkozáson az 57. (Ráadásul még a fiú osztályba is jutott 11 lány.)

Szép időszak következett számomra az elkövetkezendő években: Időmet az iskolai, tanulási „nagy” gondok kötötték le. Azért előfordult más is, az első diákszerelem, Zolti, akivel örök hűséget fogadtunk egymásnak, és az örökből három hónap lett. Szegény, hol lehet most? Ő az, akiről mamája, Irmus néni a háborút követően elmondta nekünk, hogy behívták katonai szolgálatra, de nem jött haza, azt se tudják, mi történt vele.

Két Kati a stégen

Szórakozásra is jutott bőven időnk: diák „murik”, tánciskolai összejövetelek, Maros-parti séták, nagy evezések a folyó holtágán, kirándulások a környéken, mind megannyi szép emlék örökre megmaradt nekem.

Tanárim. – Szerettük Madárkát (tornatanárnőnk), s amikor odahelyezték az iskolához, mi vettük őt pártfogásunkba, a három jó barátnő: Kati, Aranka és én (becenevünk Kuci, Kicsi, Futyuka). Mindent megtettünk érte. Ő is szeretett bennünket, főleg a két Katit.

Mindig úgy szólt hozzánk, mikor meglátott: Ni, a Katik! Féltett Jenő bácsitól (a református tiszteletes, akivel szintén jártunk kirándulni). Mi voltunk azok, akik látogattuk a templomot – mint kongreganisták, azért minden csínyben részt vettünk, mellette komoly, élenjáró tanulók voltunk.

Hittan órán mindig az első padban helyezkedtünk el (a két Kati). Már harmadikosok voltunk, amikor új, fiatal „tiszit” (hitoktatót) helyeztek hozzánk, Bányásznak hívták. Korábban Simon „Panci”-nál (idős, szigorú hitoktatónk nál) nem kellett magunkat megerőltetnünk, nem is tudtuk az anyagot. (Kettőnket úgy „becézett”, hogy „sántulj meg Kati” és „vakulj meg Kati”), csak annyit tanultunk éppen, hogy megkapjuk a jeles osztályzatot. Az osztálykönyvet én vittem le a társalgóba, ahol Jenő bácsi a reformátusoknak tartotta a vallásórát. Mindig azzal fogadott: Hogy van „Kati lelkem”? Foglaljon helyet minálunk. Mindig le kellett ülnöm legalább 2-3 percre, addig nem engedett el. Bartha Aranka (Kicsi), és Székely Klári (szintén barátnők) mellett mindig fenntartott hely volt számomra.

Most, hogy nagyobbak a követelmények, jól rákapcsoltam, és minden órára becsületesen készültem. Ezért az osztályban eleinte bosszantottak a lányok. Nem bántam. Amikor kérdeztük, hogy állunk az anyagból, a többieket felsorolta, kettőnket mindig kihagyott. Félévkor alig volt rajtunk kívül a nagy osztályból 2-3-nak jeles osztályzata hittanból, csak a két Katinak. Erre büszke voltam, éreztem, hogy megérdemlem.

Klárival (a harmadik szívbéli barátnő nálunk lakott iskolai időny alatt) mindenhová együtt jártunk, talán csak az iskolába nem mindig érkeztünk egyszerre, mert én út közben betértem a templomba. Akkor került a nagy plébánia-templomhoz káplán-nak Bokor Sanyika, családjunk rokona (akit nemrég' szenteltek pappá). Nyaranként sokat időztem náluk Kézdivásárhelyen, sokat játszottam vele és a nővérével. Jó visszaemlékezni azokra a napokra.

Gondolataim ide-oda csapongnak, eszembe jutnak a „nagy szerelmek”: Zolti, barátnőm testvére, aztán Pikivel sokat beszélgettünk, mert gyakran hazakísért, én csak díszkíséretnek, pajtásnak tartottam, de ő szerelmes volt belém. (Tiszi elárulta nekem, mert neki megvallotta, hogy egyszer könyvet adott nekem olvasni, és abba betett egy szentképet emlékül, ennyi volt az egész „nagy szerelem”. Aztán egy új fiú, Miklósnak hívták. Óra alatt (a párhuzamos fiú-osztályban) levelet írt nekem, de észrevették és elfogták, lebukott szegény. Én csak közvetve tudtam meg, Kicsitől.

H. Emil a Piarista gimnáziumba járt, vele sokszor sétáltunk a Kadet-iskola felé. Ő volt gyakran a táncpartnerem. Ott vallotta be egyszer, a tánciskolában, hogy mióta a Bartha fényképész kirakatában meglátta a fényképemet, azóta, ha kiengedik, mindig megáll a kirakat előtt, ott bámulja a fényképet, ami engem nagyon meghatott.

Minden nyáron valahol munkát kellett vállalnunk legalább egy hónapig. Német Jenővel egy nyáron a gyönyörű Somostetőn kisiskolásokat táboroztattunk, együtt kísértük vasárnaponként a kicsiket a templomba, ő a fiúkat, én a lányokat. Nagyon jól éreztük magunkat a fiatal tanítónők között, főleg egymás mellett. Vele együtt jártunk a református tiszteletessel, Jenő bácsival kirándulásokra is, pedig mindketten katolikusok voltunk.

Mező Ferivel, a csinos karpaszományossal pedig utazás közben találkoztam, egy idős székelő bácsi segített hozzá, hogy bemutatkozhasson. Néhány randevú Kézdivásárhelyen,

évekig levelezés útján tartottuk fenn ismeretségünket. Fényképet cseréltünk egymással, talán még ma is megvan valahol. Jóképű fiú volt, jól nézett ki katonai ruhájában.

Baráti társaságunk balról: Lendvay Laci, Kiss Juci, Hetényi Emil, utána én, Ősz Lajos, (tanítóképzőbe járt), Székely Klári és lovagja: Kántor Bandi

Lendvay Lacival Nagyilondán, Klári szüleinél, nyaralás közben ismerkedtem meg. Szép nyár volt, fürödni jártunk a Szamosra, meg Büdöspatakára táncolni, sokszor szórakoztattak bennünket éjjelizenével. Ha eszembe jutnak a kedves barátságok, ártatlan, érintetlen szerelmek, fellángolások, arra gondolkodom, ha ezeket filmen, könyvben megörökítenék, szívesen végignézném, vagy elolvasnám magam is.

Mennyire elmerültem a múltban, pedig későre jár az idő. Szinte észrevétlenül nagylány lettem! Hogy vártam ezt az időt. De nem úgy, ahogyan történt. Képzeletemben mindig megjelenik a vásárhelyi Kultúrpalota, benne a tükörterem, ahol a nagy bálók zajlottak. Ott igazi, színvonalas bálók rendeztek, ahová apukám minden évben hivatalos volt. Én akkor, mint csitri-lány, csak ígéretet kaptam arra, hogy érettségi után elvisznek gyönyörű-szép báli ruhában... De Sorsom nem úgy akarta.

Azt a napot sohasem fogom elfelejteni. Magamban saját gyásznapiomnak nyilvánítottam, és minden évben megemlékezem róla. Már két éve, amikor 1944. szeptember 10-én, egy zord, esős napon elindultunk a nagyvilágba. Mintha az idő is bennünket gyászolt volna. Szemem előtt most egymás után gyorsan peregnek a nap eseményei: közeledett határainkhoz a kegyetlen háború, már hallatszott a font moraja. Szüleim táviratilag rendelték haza Páváról, ahol a szünidőt töltöttem. Menni kell, mennünk kell innen, ahol olyan jól éreztük magunkat. Utolsó percek a lakásban. Ülök a nagy ebédlőben. Rögtön indulnunk kell. Szemem megtelik könnyel, szívem a torkomban kalimpál.

Nem maradhattunk ott. El kellett hagynunk meleg családi otthonunkat, minden földi jót, amit szüleink megteremtettek nekünk, hogy jól érezzük magunkat. Menekülnünk kellett, ami kényelmetlen vagonokban utazva, 1944. szeptember 10-étől október 6-ig tartott.

Pityu bátyámmal épp' a napokban határoztuk el: ha sikerül útlevelet kapnunk, meglátogatjuk az ismerős helyeket, kedves barátainkat, akik közül olyan könnyörtelenül kiragadott a kegyetlen háború, sokuktól el se búcsúzhattunk. (Utólagos bejegyzés: a SORS azonban másképp' döntött. Mikor lehetővé vált volna az utazás, ott már minden megváltozott, ismerőseink közül is – ki tudja merre – sokan elszéledtek...)

Tényleg, én vagyok-e – én?

Egy lány elmélkedése életéről

ÁTESTEM egy mélabús szakaszon. Most megint vidámak napjaim. Beláttam: nem sokat segít rajtam, ha búsulok, és lógó orral járok az emberek között. Így talán könnyebb elviselni a kellemetlenséget, a legnehezebbet is. Csak remélem, hogy a jó Isten megkönyörül rajtam. Óh, ne vedd el tőlem azt, aki nekem a legkedvesebb! Eddig még soha nem kértem ilyen nagyot, – most igen!

Fáj ez a gondolat, amikor egyedül vagyok. Nem tudok tőle szabadulni, mindig ez kísért. Tudom, én vagyok a hibás. Nem lett volna szabad belemenni ebbe a kapcsolatba. Hiszen először csak játék volt az egész. Nagyilondán, három diáklány tréfája egy nyári vakáció idején. Akkor eszembe se jutott, hogy komollyá válik ismeretségünk. Nem gondoltam én akadályokra, nem gondoltam semmire. De hová tettem az eszemet? Még ott, Nagyilondán kellett volna lezárni, szépen elköszönni tőle.⁴

Máskor mindig józanul, előre megfontolok mindent, hidegvérrel átgondolom, mit kell tennem. Érthetetlen. Most miért nem tettem így? Egyszer megvillant előttem az a bizonyos, csak 1% halvány remény. De az is elég volt ahhoz, hogy belerohanjak ebbe az örültségbe. Mégis, akkor miért nem álltam meg? Nagyilonda! Ördögien jól mulatoztunk az akkor szokásos szigorú szülői felügyelet mellett is; éjjelizenék, táncok... Sokszor gondolkozom azon, hogy ebben a tekintetben normális vagyok-e még? Félek magamtól, félek valamitől. (Ilyenkor nem merek belenézni a tükörbe.) Félek, hogy egyszer valami butaságot, valami szörnyű dolgot teszek! Később aztán, ha visszagondolok ezekre a képzetekre, magam is megijedek. Miért? Azért, mert tegnap este már azt számolgattam, hány szem Kalmopyrin van még a dobozban: 2–3

⁴ Ki tudhatta akkor, hogy jön a háború, nekünk menekülnünk kell, ő fogságba esik, s mi örökre elszakadunk egymástól?

szem nem lehet ártalmas, de talán már 10 vagy 15? Mi lenne, ha csak szépen elaludnék? – olajfavirág-csokorral mellettem, bódítóan erős illatával...

Fölríadtam e gondolatra. Hát tényleg, már elvesztettem az eszem? Hogy gondolhatok én ilyenre, a vallásos lány, aki hisz Istenben? A hideg szaladgál a hátamon most, hogy visszagondolok rá. Kimentem a fürdőszobába és jó hidegvízben alaposan lemosdottam, ami kissé kijózanított. Este, ima közben sírva kértem a jó Istent, ne hagyjon el, ne hagyjon magamra!

Tényleg, én vagyok-e – én? Most már ebben sem vagyok biztos.

Salgótarján, 1946. május 31. péntek

KÜLÖNLEGES napom volt. Mintha kicseréltek volna valakivel, mintha nem is én lennék én. Amikor mentem befelé a hivatalba, ez járt az eszemben. Egyedül jártam végig a lépcsőket. Tényleg én vagyok az, aki most itt megy, én járok erre? Én vagyok-e Finta Katalin? Ki vagyok én tulajdonképpen?

Eszembe jutott Ősz Lajos, diákkori ismerősöm, aki mindig filozofált. Egyszer még „otthon”, Marosvásárhelyen mesélt nekünk. Ott ültünk a rekamién Székely Klárral, és ő – szokása szerint – beszélt:

„Talán nem is valóság az élet. Mindenki csak álomban él. Valakinek az álma a mi életünk... Egy gyönyörű szép, furcsa álma ez a jó Istennek...”

Hogy ezt honnan merítette? Nem emlékszem, kitől származik az idézet. De ha nem így volna, azért én ma mégis álomban éltem. Minden olyan különösen, olyan nyomasztóan hatott rám, mintha ólomsúly nehezedne tagjaimra. Ugyanezt éreztem egész nap, a hivatalban, majd otthon is.

Délután zongorázni mentem Manci nénihez. Nagyon jól ment ma, szinte nem hittem el, annyira beleéltem magam, hogy mindenről megfeledkeztem, mintha körülöttem semmi és senki se lenne, csak én és a zongora hangja, amit én varázsolok elő a billentyűkből... Szálltak a dallamok a világűrbe, az én

szívem-vágyával felfelé, talán egészen a Mennysország kapujáig.

Arra eszméltem, hogy ma még a templomi kóruspróbára kell mennem. Mire odaértem, már elkezdődött. Ott megint olyan rossz érzés fogott el, hogy ok nélkül, minden pillanatban sírni tudtam volna... Hiába próbáltam elűzni a rossz gondolatokat, és valami kellemesre, jóra gondolni, nem sikerült. Az egész feldúlt lelkvilágom kiült az arcomra, ismerőseim is észrevették.

– Mi bajod van? – kérdezte ijedten Dudi, mikor rám nézett.

– Ha én azt tudnám!

Mindenki elsietett, én maradtam ott egyedül a kottákkal. Olyan jó lenne, ha valaki legalább megvárna, még ha nem is segítene. Furcsa. Ma semmi se sikerül? Semmi jó nem történik velem? Mintha Péter atya is neheztelne rám valamiért. De miért? Talán mindenkit akaratlanul is megbántok? Nem ismerek magamra.

Hazafelé hiába mentem el a cipészhez, csak a kisfiú volt otthon, szülei színházba mentek, ő nem tudta ideadni a fél-cipőmet. Ma igazán sok hiábavaló utat kellett bejárnom...

Szombat. – Üdvözöllek, június első napja! Hogy múlik az idő... Vége a szép májusnak. Ismét eltelt egy hónap. Csak azt sajnálom, hogy nem lehettem ott az utolsó májusi litánián. Be kellett mennem túlórázni az irodába. (Nem tévedés. Abban az időben a szombat is munkanap volt.)

Bellának egy fiú udvarol, nekem bizalmasan beszélt róla, de családja tiltja tőle, csak titokban találkozhatnak. Érzéseiről sem az anyjával, sem a nővérével nem beszélhet. De sokáig úgy sem lehet titkolózni, előbb-utóbb úgyis kitudódik. A nővére előtt véletlenül elszóltam magam. Sajnáltam őt, mert biztosan kellemetlensége lesz miatta. S milyen a házassága a nővérenek? Ő jobbra, a férje meg balra szórakozik, – és ezt természetesnek tarják mindketten. Azt mondják: „demokratikus” alapon élnek egymás mellett. Na, így se szeretnék férjhez menni!

Ma is zongoráztam, számomra kellemes szórakozás. Ha mindig rendesen gyakorolnék, azt hiszem, ismét hamar belejönnék. Innen litániára siettem. Utána Dudival sétáltunk. Bátyám elment gombázni. Este sokáig néztem ki az ablakon. Csendes a város. Milyen más volt Vásárhely. Ilyenkor már kijártunk a Marosra, evezni, fürödni. De jól éreztem magam akkor, nyugodt volt az éltünk. Most meg mindig kicsinyes napi gondokkal kell küszködnünk. Élet ez? Lassan olyan leszek, mint a nádszál. Három kilót adtam le. Elfogyok, elégek, mint a gyertyaszál. (Lángolva!) Tavalý ilyenkor ruha nélkül 55 kg voltam, most meg cipőstől, ruhástól még 50 se vagyok. Az is igaz, ha az ember testileg jól érzi magát, akkor a lelke mindig jár könnyebb.

Apukám itt járt, nevelő-átképzésen tartott előadást. Legjobbkor jött, mert Pityu éppen látogatóba készült hozzájuk. Én sóskát akartam vásárolni a piacon. Pityu már nagyon unja; én is, de nem annyira a sóskát, hanem ezt az újfajta BÉKÉT unom, de nagyon! Egyszerűen: Nem találom helyem ebben a mai világban!

Éjjel keveset aludtam, mert este a Somoskő felé vezető úton, egy szabadtéri kuglizóban mulattunk, ami miatt ma egész nap álmos voltam.

Így telt el a fiatalságom egy szép tavasza 1946. évben. Nem vagyok a régi én. Máskor a mélypontokon hamar túljutottam. Most pedig gyakran emészttem magam. A nehéz idők után milyen lesz a nyár? Hoz-e számomra nyugalmat és megnyugvást?

Apám megérezte⁵ Szomorú emlékü hétvége⁶

1971. HÚSVÉT előtti héten meglátogattam Balatonkenese-Üdülőtelepen élő szüleimet. Anyukám évek óta a lakásban sem tudott segítség nélkül járni; kényelmes nyugszékben töltötte idejét. Tudtam, hogy egyre jobban törekeny és gyöngé. Hétvégét azzal töltöttem, hogy rendbe tegyek körülötte mindent. Megfürösztöttem, levágtam a haját, megmostam. Emlékszem, milyen jól esett neki a gondoskodás.

– Legközelebb, ha jössz, hozzál nekem töltött káposztát – kért. – Tudod, olyan töltött káposztát szeretnék enni, amelyet mi (vagyis amelyet ő vagy én) készítünk, mert jó az, amit apuka főz – mégis más. Ebben maradtunk. Megígértem, hogy legközelebb hozok neki olyat, amelyet szeretne. Húsvét utáni héten készültem ismét hozzájuk.

Azonban ünnep után kedden délután megszólalt a telefon az irodában. Veszprémi kórházból egy orvos telefonált. Nagyon rossz vonal miatt alig lehetett érteni, amit mond. Annyit értettem belőle, hogy anyuka ott van a kórházban, de nagyon rossz állapotba került, s ha látni akarom, siessék meglátogatni. Felhívtam telefonon a bátyámat, hogy ők mit tudnak anyuka állapotáról? Többet tudtak, mint én, de jót nem mondhattak. Közöltem, hogy azonnal indulok hozzájuk autóbusszal.

Késődélután volt, mire Budapestre érkeztem. Bandinál már összegyűlt a család. Guszti tegnap meglátogatta, nekem azt ajánlotta, hogy ne induljak el, úgysem tudok vele beszélni; mikor nála járt, már nem volt magánál. Rettenetesen érintett a hír. Persze, a vonatközlekedés miatt is hiába indultam volna útnak. Hová mehetnék éjszaka egy idegen városban? Ottmarad-

⁵ Történt 1971-ben

⁶ 2005: PRIMAVERA IRODALMI DÍJ pályázaton Oklevelet nyertem vele, s megjelent a „Röpke ívek” (Balassagyarmat) kiadványban.

tam éjszakára. Másnap hajnalban vonattal utaztam Veszprémbe. Azonnal a kórházba siettem, de elkéstem. Már a portán szomorú hírrel fogadtak, hogy anyukám előző este kilenckor meghalt. Mélyen lesújtott a hír. Én intéztem el a szokásos szomorú teendőket ott a kórházban, és a temetkezési vállalatnál. Fölhívtam testvéreimet, velük egyeztetve intézkedtem. Budapesten fogjuk eltemetni a Farkasréti temetőben. Mivel még nem küldött értesítést a kórház apukának, az a feladat is rám várt, hogy én tájékoztassam őt a tragikus hírről.

Autóbuszra szálltam. Szomorú utazás volt, azt tudni, hogy Édesanyánk nincs többé közöttünk. Bántott, hogy nem tudtam teljesíteni utolsó kívánságát, hogy töltött káposztát vigyek neki.

Megérkeztem Balatonkenese-Üdülőtelepre. Olyan érdekes, és különleges volt számomra ez a találkozás. Apukám (akkor Botond u. 9.) ült a kis szobában magába roskadva. Szeretettel üdvözöltük egymást, leültem melléje, beszélgetni kezdtünk. Nem értettem egészen a dolgot, mert elutazásom előtt még egyszer benéztem a kórházba, ahol megerősítették, hogy nem küldték ki az értesítést a halálesetről, ahogy kértem reggel. Ne is tegyék, mert egyenesen odautazom, jobb lesz, ha tőlem hallja, s nem egy kétsoros táviratból kell megtudnia a lesújtó hírt.

Egymás mellett ültünk a heverőn. Csodálkozva hallgattam, mert úgy beszélt, mintha már tudná, mi történt. Elmondta, hogy került kórházba anyukám (s most hogy már nem él), azt várja, mikor érkezik meg a gyászkoCSI, amivel hazahozzák. Itt akarja eltemetni a ház mögött, a magas kerti falban kivájt pincehelyiségben, ott készít neki nyughelyet az aranyeső bokrok mellett, és kerti virágokkal fogja beborítani. Én csak hallgattam, miért beszél így, hisz' nem tudhatja, hogy már nem él... De ő megérezte...

Nemsokára csöngettek, – a postás jött. Én mentem eléje a kapuhoz, és akkor hozta a gyászos hírről szóló táviratot. Akkor tájékoztattam apukát, hogy én most Veszprémből jöttem, és nem fogják ide hozni anyámat. Beszéltem a testvéreimmel és

arra gondoltunk, hogy Budapesten kellene eltemetni. Szeretnénk, ha ő is egyetértene vele.

Nem fért a fejembe: honnan tudta olyan biztosan, hogy már nem él? – ezt nehéz volt megértenem. Annyira szerették egymást, hogy elvesztését megérezte, tudta – értesítés nélkül is. Néhány napig ottmaradtam vele, aztán kértem a testvéreimet, hogy a temetés részleteit megbeszélni már ők jöjjenek le hozzám.

Este magamra maradtam az elárvult szobában, sokáig nem jött álom a szememre. Különböző képek merültek föl a múltból. Láttam anyám szomorú arcát, mikor meglátogattam őket és elkísértek a hegytetőig. Nem tudom miért, nagyon elérzékenyültem. Átöleltük egymást, nem jutott eszembe semmi vigasztaló szó, én is elpityeredtem, mint egy kisdiák, aki először megy el otthonról. Sokáig integettünk egymásnak. Egyedül maradtam, egyedül az erdő magányos ösvényén, besötétedett, letértem az ismert ösvényről, nem tudtam tájékozódni. Körülöttem a sűrű erdő. Elindultam vaktában az akácfák alatt, botorkálva siettem előre. Úttalan úton, tüskés bokrok között haladtam a göröngyös ösvényen... Hajam csapzottan lóg az arcomba, szememben kétségbeesés, fáradtan pihegek...

Utána egy kisgyermekkorú kép jelent meg előttem:

Korareggel van, vasárnap. Most kel a nap, sugarai beáramnyozzák a szobát, ahol elmélázva figyeltem a szép reggelt. A nyitott ablakon egy fecskepár repült be, ott köröztek a fejem fölött. Vidáman csivitelnek, meg-megkerülik a szoba mennyezetének közepén lógó, szépen megmunkált, fehérburás függő petróleumlámpát.

Kis neszre lettem figyelmes. Mi ez? A lámpa ide-oda leng. Jól látnak szemeim? Igen. Kicsit mintha a bútorok is megmozdultak volna, az éjjeliszekrényen tartott apró tárgyak összezördültek. Csak néhány percig tarthatott. Nem képzelődés! Egy kisebbfajta földrengés volt.

Szüleim is fölébredtek a szokatlan neszre. Hálósobájuk az enyémtől alkóvvval elválasztva, melynek nyílását egy bársonyfüggöny foglalta el. Anyukám átszaladt hozzám. Nem tartott sokáig az egész, így nem volt idő megijedni! Átmentem a hálósobájukba, odabújtam anyám mellé. Olyan jó volt mellette, jó volt hozzábújni, közelsége mindig biztonságot árasztott. Ilyenkor szokott nekem mesélni, s kérdéseimre válaszolni. Őrzök róla egy fényképet: fiatal korában mosolyog rajta, elegáns kosztümben, fején akkori divatnak megfelelő kalappal. Ezt a képet legkedvesebb könyveim mellett a polcon őrzöm, ahol minden nap láthatom.

Aztán egy vendégség jutott eszembe. Hogyan készülődött anyukám mindig a vendéglátásra. Jó érzéke volt hozzá, nagyon finoman főzött, süített, díszítette a hidegtálakat, a tortákat. Az ismerősök szerettek hozzánk járni. Matyi néni, a védőnő a körorvossal mindig nálunk ebédelte. A fiatal orvos mindig kiment a konyhába, ott forgolódott a készülő ételek körül, kiemelt egy szelet rántott-húst a tálból, anyukám mosolyogva ránéz, és a mutatóujjával megfenyegeti...

Szüleim még fiatalon

Milyen szomorú, hogy már csak így, emlékezetben láthatom... Hajnal lehetett, mikor végre álom jött a szememre.

Örök szerelem⁷

ŐSZ HAJÚ asszony magába roskadva, nézi a gyertya pislákoló lángját, ahogyan lassan remeg-lengedezik az asztalon az enyhe szellőben. Eszébe jutnak azok a csodálatos évek... Barátnője csendben várakozik, amíg végre megszólal.

Amikor megismertem, minden olyan volt, mint egy csoda. Csak megjelent, váratlanul bukkant fel az életemben olyankor, amikor már semmit nem vártam az élettől. Telve voltam még csalódásokkal. Válóperem, a házasságom szörnyűségeit mentem kipihenni abba az üdülőbe, hogy erőt gyűjtsék ahhoz, hogy magam folytassam életem legfőbb feladatát, munkám mellett gyermekeim felnevelését.

Egy csendes, zenés cukrászdában szomorúan ültem, kissé elmélázva a három, ott megismert fiatal nővel, akik talán szintén életük terheitől igyekeztek megszabadulni, akárcsak én, hiszen az életem nemrég' futott zátonyra.

Hallgattuk a zenét a kis cukrászdában, csendben beszélgettünk, amikor egyszerre csapódott az ajtó és megláttam őt! Nem tudtam, ismerem-e, mivel a megjelenése, mozgása, az arca annyira ismerősnek tűnt nekem. Bizonytalan voltam. Az hittem, káprázik a szemem, de nem tudtam hová tenni. Eddig sosem láttam... – Talán ismer engem? Érezem, ez a találkozás mégsem lehet véletlen...

Barátai lehettek a szomszédos asztalnál, mivel ismerősként üdvözölték egymást. Asztaluknál foglalt helyet, éppen velem szemben. A többiek folytatták a vacsorát, ő is rendelt magának a hozzáigyekvő pincértől, evés közben társalogtak. Egyszerre fölemeli a fejét, merőn rám néz, de úgy, mintha rég' nem látott ismerősét vélte volna felfedezni bennem, meleg tekintete szinte rámtapadt...

⁷ A történet 1972-ben játszódik le, én a hasonló című balladámat 2007-ben írtam át prózába.

Asztaltársaim már feltűnően engem néznek, zavarba jöttem, arcom égni kezdett... Mi ez? Semmit sem értek. Véletlen? Még mindig rajtam a szeme, sokáig nem veszi le rólam a tekintetét, majd lassan leteszi kezéből a villát és kést, feláll.

Közben a zenészek csendes tangóra váltanak, – a párok felemelkednek helyükről és elindulnak táncolni. Ő pedig szemét továbbra is rám szegezve, lassan lépkedve felém közeledik. Megáll előttem, meghajol, kezét nyújtva halkan bemutatkozik, majd megkérdi: fölkérhetem egy táncra?

Számomra mindez különösnek tűnt, – vagy mégse? Úgy éreztem magam, mint a mesében, nem tudtam, valóságban élek, vagy csak álmodom... Arra gondoltam: mindez akár véletlen, vagy bármi – minderről nem tehetek... Felé nyújtom a kezem, és lassú zenekísérettel, kart-karba öltve indultunk el a táncoló párok közé, egy tangóra, majd egy csodálatosan szép szerelembe...

Az idő gyorsan futott, egy hét múlva letelt a szabadságunk, addig a presszóban, minden este találkoztunk, zeneszó mellett csendben beszélgettünk. Búcsúzásul semmit nem fogadtunk egymásnak, de éreztük, hogy útjaink nem válhatnak el.

És az életutunk valóban, nemsokára egybefonódott, hisz' mindketten csalódtunk az éltünkben, – árvának, elhagyottnak éreztük magunkat... Alig egy hét múlva, a messzi nagyvárosból egy hosszú levelet kaptam, melyben elmondta élete bánatát. Az írta: „Messzi tájról indult két csalódott vándor, Parádon találkozott az élet országútján; amint meglátott, érzett boldogságot. E találkozás véletlen nem lehet, – Isten minket egymásnak teremtett.” Most sem ígért semmit, de azt leírta még, hogy ki tudja, meddig járhatjuk az utunkat, kezünket szorosan fogva, mégis, ezt az igaz szerelmet hervadni bűn volna.

Távol éltünk egymástól, nehéz idők jártak akkor, ezért gyakran csak leveleztünk, és sűrűn telefonálva tartottuk a kapcsolatot. A posta jóvoltából egy nap alatt mindig megkaptuk egymás levelét. Szívem majdnem kiugrott a helyéből, amikor

bontottam a borítékot, amit tőle kaptam. Hol egy képet, hogy lepréself virágot küldött a levéllel, máskor csókját lehelte rá.

Amikor tehettük, találkoztunk, leginkább Budapesten, mivel az majdnem a félutat jelentette. Ő könnyebben mozgott, mivel jó állást töltött be, gépkocsival utazott. Gyakran várt engem a busznál. Ilyenkor mintha az idő megállt volna fölöttünk, szívünk összedobbant, ő fölemelt, átkarolt, s mint kisgyermeket karjában úgy ringatott.

Boldog évek jöttek, forró hangulatban, reménykedve éltünk, tervezgettük a közös jövőnket, azon fáradozott, hogy közelebb kerüljünk egymáshoz; ne kelljen mindig egymástól búcsúzkodni.

De a Tisza meggátolta a tervünket... Akkor jött a nagy tiszai árvíz, beosztása miatt a mentés vezetésében részt kellett vállalnia, nagyon átfázott. Munkája mellett kimerítő heteket, sőt, hónapokat élt át, mivel a Tisza után a Maros is megáradt. Sokáig nem találkozhattunk, csak néha tudott időt szakítani a levélíráásra. Én pedig otthon szenvedtem és aggódtam érte. Egy alkalommal a levelét így kezdte: „Vers helyett e rózsaszírom, melyre csókot leheltem én!”

Aztán nem is tudom miért? Miért? – Tán’ sorsunkba volt írva! – Négy évig tartott „örök boldogságunk”, Gyermekeink voltak, mindkettőnknek, velük nekem és neki is törődnünk kellett, őket elhagyni nem lehetett. Szerettük egymást, lelkünk összeforrott, szívünk egymásért szinte megszakadt, nagyon fájt, de nem tehettünk mást. Áthelyezését nem tudta megoldani, mert olyan beosztás az egész országban csak őt akadt. A nagy távot legyőzni nem tudtuk, búcsúznunk kellett... – Mindketten küszködünk, szenvedtünk, ő megbetegedett.

Én meg éreztem, már sosem jöhet más... Ő sem lelte meg – mint én – többé a nyugalrát. Külön-külön, mindketten együtt szenvedtünk. Még ezután is mindenholnan küldött nekem levelet-virágot kiküldetései alkalmával.

Nem tudom miért, barátja egyszer azt mondta nekem, hogy valaki mással megismerkedett, és összeházasodtak. Akkor

bennem egy világ omlott össze. Nem hittem neki, talán csak vigasztalni akart, hogy elfelejtsem, s hogy már ne reménykedjem... Sosem tudtam meg a teljes igazságot.

Ezután már csak folytattam életem boldogtalanul... Életem folyamán sok mindent túléltem, szívem ezután mindig telve volt gyásszal. Közös utunk megszakadt, – a kegyetlen SORS akarta – nekem ez adatott, bele kellett volna nyugodnom, de nem tudtam. Arra törekedtem mégis, hogy amit belül érzek, soha, senki se vegye rajtam észre! Csak azt reméltem, s azért imádkoztam, hogy bárhogyan alakult az éltünk, legalább ő legyen boldog. De nem tudtam elhinni azt, amit a barátjától hallottam.

Szemben ülök barátnőmmel, szeméből egy könnycsepp legördül. Én is törölgetem zsebkendőmmel a szemem, közben a gyertyaláng nagyot lobbant. Jó, hogy meghallgatott, fájdalom talán kissé enyhült tőle.

A gyertya lángja utolsót lobbant, majd elaludt, és mély csend borult a szobára...

Kezemben tartom egyetlen igaz szerelmem nagy csomag levelét, a fényképén nézem kedves arcát, szemét... Most tudtam meg, hogy ő akkor nemsokára itt hagyta e földi világot. – De miért? Miért?

Kezem imára kulcsolva azt suttogtam: Én csak azt kérem jószágos Atyánktól, hogy majd ott, legalább ott, fenn az Égben Ő várjon rám, az örök fényességben, hogy ott, legalább ott, lelkünk összeforrjon, égi boldogságunk mindörökké tartson.

Látogatás „Odaátról”⁸

Megrázó történet

MÁR NAGYON megromlott a látása, csak segítséggel tudott lépcsőn járni. Autóval vittem a szemészetre, ahol egy budapesti orvos megvizsgálta. Mivel itt nincsenek megfelelő műszerei, ezért beutalót adott a Budapesti Szemészeti Klinikára. Megnyugtatta, hogy csupán egy vizsgálatról van szó, utána még aznap hazaengedik.

Nekem mindkét térdem be volt dagadva, nem mertem arra vállalkozni, hogy Budapestre kocsival vigyem. A megjelölt csütörtöki napon kivittem az állomásra, fiammal telefonon megbeszélve, ő várta az autóbusról, s taxival kísért a Klinikára. Azonban nem engedték haza, mert zöld hályog miatt meg kell operálni a szemét. Fiam telefonált, hogy néhány dologra szüksége lenne az utazás idejére. Megbeszéltük, hogy a következő autóbusz vezetőjével felküldöm, ahol ő fogja várni, és még aznap beviszi neki a Klinikára.

Pénteken késő délután ismét csöng a telefon. Miklós jelentkezett a Klinikáról. Nagyon rossz volt a vonal, alig lehetett érteni, mit mond. Úgy kezdte, hogy valami fontosat akar velem közölni a folyamatban levő kárpótlásokkal kapcsolatban. A recsegések miatt azt mondtam, hogy majd holnap megbeszélünk mindent, mert a korai busszal indulva meglátogatom. Már becsomagoltam, s elviszem, amire még szüksége lehet, s ekkor megszakadt a telefonvonal.

Este nyugtalanság vett rajtam erőt. Elkészítettem a ruháimat, amit holnap magamra veszek, aztán lefeküdtem, hogy kipihenjem magam. Még egy kicsit olvastam, a szobában csak az olvasólámpa égett.

Hihetetlen dolog történt. Olvasás közben megnéztem az órát, kilencet mutatott. Főlnéztem a könyvemből, és a fotelban, ahol férjem szokott ülni TV nézés közben, ott láttam őt fel-

⁸ 1997-ben megtörtént.

öltözve. A TV felé fordult, mintha a műsort nézné... – Mi az? Káprázik a szemem? Hisz Pesten van a Klinikán! Arra gondoltam, hogy a felgyülemlett gondok kikezdték az idegeimet.

Mégsem, mert Attila már lefeküdt, de most megszólal: Nézd, anyuka! Papa ott ül a fotelben... Valóban, még mindig ott láttuk...

Túltettem magam rajta, aztán elaludtam.

Szombat reggel az útra készülődve, csöng a telefon. Ki lehet az?, sietnem kell a buszhoz. A Klinikáról egy orvos keres, kölcsönös bemutatkozás után a következőket mondja:

– Asszonyom! Sajnálattal közlöm, hogy férje tegnap este kilenc órakor meghalt (ez 1997. október 21-én történt).

Én szóhoz sem jutottam. Részleteket nem közölve, elbúcsúzott. Arra gondoltam, hogy este, mikor megszakadt a vonal, férjem még valamit akart mondani... Aztán mikor a fotelban ülve láttam előző nap, pont abban az időben, mikor már nem élt, de búcsúzni eljött hozzám... Talán kiengesztelni akart sok mindenért, mert a korábbi udvariassága ezt követelte. Eddig nem hittem ilyen történetekben, de most velem történt meg!

Katicát is meglátogatta... – Lányommal együtt intéztük Budapesten a temetéssel kapcsolatos hivatalos ügyeket, s beszélgetés közben elmondtam az esetet. Arra gondoltam, azt fogja mondani, hogy csak képzelődtem. Ezzel szemben csodálkozva hallgattam, amit ő mondott nekem.

– Anyukám! Engem is meglátogatott papa (így hívták gyermekeim a második férjemet), éppen aznap este. Kiengesztelni jött, sápadt arccal kért tőlem bocsánatot. Te tudod, miért. Eddig velem se történt még ilyen. Most már elhiszem, ha hasonlót mondanak!

Őseink bűneiért...⁹

NÉMELY EMBER – ki tudná miért? – valamilyen fogyatékos-sággal jön e világra, vagy élete folyamán balesetet szenved, de más bajok miatt is kerülhet ilyen állapotba. Közülük sokan értékes tulajdonságokkal rendelkeznek, legtöbbjük jóindulatú, és egészséges igazságérzetük folytán embertársaikat nem csapják be. Mégis ők azok, akiket sok egészséges ember kigúnyol, mások ugratják őket ahelyett, hogy naív jóindulatukért inkább tisztelnék őket.

Ami a legszomorúbb, hogy nemcsak egyes emberek, hanem a társadalom is igazságtalan hozzájuk. Ha arra kerül sor, hogy az ilyen ember ártatlanul bajba kerül, pl. mások miatt, verekedésbe keveredik, az „értelmesek” elinalnak, ő ott marad a helyszínen, s nem egyszer őket vádolják, s még tanúskodnak is ellene a hatóságok előtt. Tehát mások hibáját kénytelenek elszenvetni.

Pedig legtöbbjük békés természetű, jóindulatú. Nekem aztán van tapasztalatom ezen a téren, hiszen engem is megáldottak az Égiek egy hasonló gyermekkel, de sohasem bántam meg. Melegszívű, jóindulatú gyermek, még a gondolataimat is lesi. Tudja, érzi, mivel szerezhethet örömet nekem és másoknak.

Soha nem felejttem el azt a jelenetet, amikor Attilával együtt néztük, hogy Cirmoskánk egeret hozott haza a kiscicának; az anyacica figyelte, mutatta kicsinyének, hogyan kell bánni, játszani vele. (Az már más lapra tartozik, hogy „a foglyul ejtett egérke szemszögéből nézve ez már fölér egy modern krimivel”).

Most is van két nagy cicánk. Egyikük – Kormi (ő a főnök), naponta kétszer, reggel és délután ugyanabban az időben megjelenik, és ha a gazdi nem teljesíti pontosan kötelességét, odajön, leül elé, mereven, nagy szemekkel néz (mintha beszélné hozzám), le nem veszi rólam a tekintetét. Ha nem reagálok rá, akkor közelebb jön, szép fehérkesztyűs cicakézzelel megérint. Előbb többször finoman, de ha sokáig késlekedem, bizony egyre erélyesebben, kieresztve a körmét, tapogat addig, amíg elindulok a konyha felé...

⁹ Készült 2003-ban.

Viszont, ha az első reagálásra elhatározom (csak kigondolom), hogy megyek és adok nekik vacsorát, akkor meg sem várja, hogy fölálljak, már indul kifelé, sarkában a kicsit távolabb ülő másik cicával, amely figyeli a jelenetet. Kint a konyhában aztán nyugodtan ülve várják, hogy megkapják az adagjukat. Sohasem nyávognak, így jelzik az étkezés idejét. Csupán akkor hallom nyávogásukat, ha például csirkeboncolás történik, vagy hasonló finomság készül a konyhában (persze, ez alatt húsféle értendő akár nyers, akár pecsenye formájában). Olyankor szörnyű nagy izgalommal keringenek a lábam körül, törleszkednek, és nyávogással sürgetik a különleges csemegét.

Csodálom a természetet, növényeket, állatokat. A macskák is olyan szeretettel, gondoskodással veszik körül utódaikat, mint a jóérzésű emberek. Féltő gondnal figyelik első botladozó lépteiket, tisztogatják, szeretgetik őket, amíg szükségük van rá.

S hiába kapott kevesebb értelmet Attila Teremtőnktől, a kedvessége, és a természet, a szép iránti igényei, képességei neki is megvannak. Ha meglátja a naplementét, vagy egy szivárványt, csodálattal nézi és odahív, hogy én is gyönyörködjem benne...

Szépérzéke tanúskodik arról is, hogy állandóan rajzol. Főleg filctollal dolgozik. Aprólékos vonalakkal készülnek a képei. Előszedi a könyvszekrényről a Magyar művészet c. nagyméretű színes kiadványt, és egyéb művészeti gyűjteményeinket, azokat lapozgatja, s kiválaszt belőlük egy-egy képet, egy vázát, virágszálat, vagy tájképet... Ha meglát a TV-ben valamit, azt is lerajzolja. Aztán kezdi elkészíteni az ő csodálatos látásmódjával, előbb a körvonalait, majd aprólékosan kidolgozza, fáradságot nem kímélve készíti-színezi az új, különleges alkotását. Elhatároztam, hogy kiállítást rendeztetek a munkáiból. Elkezdtem különválogatni a képeit, és színes kartonokra ragasztom, megjelölve a dátumot és a témát. (Később a Városi Könyvtár képeiből kiállítást rendezett, amely nagy sikert aratott. Régi ismerősök, óvónők, szomszédok, és mások, akik őt kiskorától ismerték, csodálkoztak a kezűgyességén, s műveit megcsodálták.)

Őseink bűneiért...

Életem során többször ért már megpróbáltatás, amikor nem tudtam, hogyan lábalhatok ki belőle. Ilyenkor én is hasonlóan éreztem, mint az író. Nemrég' olvastam Kertész Imre: Kaddis c. regényét, abból idézek:

„... első gondolatrezdülésemtől fogva tudom, érzem, hogy valamilyen rejtelmes gyalázat tapad a nevemhez, és hogy ezt a gyalázatot valahonnan magammal hoztam, onnan, ahol sohasem voltam, s valamilyen bűnömért hoztam, ami az én bűnöm, bár sosem követtem el, és üldöz egész életem során, mely élet kétségkívül nem az én életem, jóllehet én életem, én szenvedek tőle, és én halok majd bele...”

Én is fölteszem kérdéseimet az író után:

Miért kell nekem is, valakinek, talán valamelyik ősömnek általam ismeretlen bűnéért vezekelnem?

Miért nem bűnhődik az, aki ki tudja, gonosztettet követett el; ezt az örökséget miért én kaptam, miért éppen nekem kellett magammal hoznom a saját életembe?...

De miért éppen én bűnhődöm, aki ott soha sem voltam, miért hurcoljam magammal, egész életem át azt a bűnt, vagy gyalázatot más valaki bűneiért, amit sohasem követtem el?

Miért sújt éppen engem sorsom azzal, amihez nekem semmi közöm?

Miért szenvedek éppen én valamelyik elődöm helyett?, engem sújt a Teremtő, engem, aki ártatlan mindabban, ami valaha, ki tudja mikor történt...

Miért?

Miért...???

Istenem, hány miért következik még az életemben?

Hányszor megjelentek hasonló gondolatok már gyermekkoromban is, de választ, feleletet senkitől nem kaptam rá...

Néha, amikor nem érzem Isten közellétét, háborog a lelkem. Bűnnek érzem azokat a gondolatokat, amelyek megfordulnak az agyamban.

Miért engem sújt a sors, ez lenne az isteni gondviselés?

Aztán amikor a sötét gondolatokkal telt agyam kitisztul, lelkem megnyugszik, arra gondolok: hogyan lenne annyi ideje Teremtőnknek külön-külön mindnyájunk gondjával foglalkozni, hiszen már annyian élünk a földön. Mégis – nehéz megérteni, miért engedi meg, hogy azok, akik hisznek Benne, akik igyekeznek jók, igazak lenni, miért őket sújtja? Ugyanakkor gonosz, igaztalan emberek (emberi, materialista szemmel) boldogulnak, gondtalanul, vígan élnek világukat...

Talán gyenge és képtelen az emberi agy mindennek a befogadására? De hogy is érthetem meg véges képességeimmel a végtelent? Teremtőnk akaratát, azt, mi lehet a célja velem, sokmilliárdok közül egymagammal? Milyen apró semmiség vagyok én a teremtet világban, ezért hogyan is foghatnám föl, mi lehet a célja az én életemmel?

Talán jobb, ha nem látunk bele a jövőnkbe. Ha mindazt a szenvedést, a sok borzalmat előre tudtam volna, amit meg kellett élnem, talán nem is akartam volna élni... S mégis erőt adott hozzá Teremtőm, hogy elviseljem, mert akire nagy terheket ró, annak több erőt oszt az elszenvadásához.

Amikor valamiért szomorúnak lát az én kedves beteg gyermekem, odajön hozzám, megsimogat, megcsókol, s megkérdezi, miért vagy szomorú anyukám? Olyankor megszűnnek gondjaim, elszállnak a kellemetlen gondolataim.

Éppen, mikor sötét gondolatok kavargtak bennem, akkor akadt kezembe a már jelzett könyv, abból vettem következő idézetet is:

„... aki nem tud letelepedni a pillanat küszöbére, feledve minden múltakat, aki képtelen félelem és szédülés nélkül, a lábát megvetve állni egy ponton, mint egy győzelmi istennő – az sosem fogja tudni, hogy mi a boldogság, és ami még ennél is rosszabb: az sosem tehet boldoggá másokat.”¹⁰

¹⁰ Nietzsche.

Milyen igaz, milyen mély gondolat. Annyi bánat, annyi gond, annyi nehéz évek közepette, mégis mindig föl tudtam emelkedni, és tudtam hinni, meglátni a szépet, azt a világ-mindenséget, ami körülvesz bennünket, egy szép tájat, egy gyönyörű virágszálat, a természet harmóniáját, a kivételes emberi alkotásokat, azért tudom csodálni, mert azokban Isten csodálatos művét érzem, amivel bennünket, embereket megajándékozott.

Magyar Posta¹¹ fejlődése, – netán visszafejlődése?

AHOGY VISSZA tudok emlékezni, valamikor a kisebb falvakban nem voltak postahivatalok, általában csak a körjegyzőségek székhelyén. Gyermekkoromban, ahol az én édesapám tanított, a postahivatal 5 kilométer távolságra volt a falunktól. A bíró alkalmazott egy ún. kisbíró, aki dobolt, hozta és vitte a hivatalos postai küldeményeket, de az ott élők leveleit is, ha voltak ilyenek. Testvéreimmel gyakran jártunk a postára, ha levelet, csomagot kellett földadni. Nekünk akkor a távolság nem jelentett nehézséget, kirándulásnak számított. Legtöbbször gyalog jártunk, később aztán kerékpárral, ami akkor még ritkaságszámba ment.

A kisposták naponta továbbították az összegyűjtött csomagokat, leveleket – valamilyen módon – a legközelebb eső vasútállomásra. Esetünkben ez onnan további 4 kilométert jelentett. Természetesen városokban a nagyobb posták hasonlóan a vasútállomásra vitték napi zárás után az összegyűjtött postai küldeményt. A vonatokon külön lezárható vagon jelöltek ki a posta részére, ahol mindig utazott egy postás is. Feladatához tartozott a megjelölt helyeken – ahol megállt a vonat – leadni az oda címzett küldeményeket, ahol a helyi postás megbízottja már várta a csomagját. Aztán elvitte a hivatalba a pénzküldeményt, leveleket, csomagokat. Ezért nem is késtek a feladott küldemények.

Budapesten, a Keleti pályaudvarnál (engedjék meg, hogy ne kelljen az akkori hivatalos elnevezést használnom), volt az a posta, mely bizonyos különleges feladatokat látott el. Például eltévedt küldemények átirányítása, kézbesíthetetlen levelek címzettjeinek keresése, stb. Ideérkeztek azok a küldemények,

¹¹ Megjelent: a LYRA Irodalmi Antológia (Pápa) 2005. júniusi számában. Ők kértek föl rá, hogy írjak erről.

amelyeket Budapestről át kellett irányítani az ország más területére. Az érkező küldeményeket címezés szerint éjjel szétosztották, a megfelelő pályaudvarról a legkorábban induló vonat-szerelvényeken a szélrózsa minden irányába útjára bocsátották a leveleket, csomagokat, újságokat, hogy reggelre mindenhová megérkezzen a küldemény.

Nem érezték, tologatták napokig vagy hetekig, hanem az én emlékezetemben minden postahivatalban mondjuk a ma föladott postai anyagot – az ország területén – már a következő munkanapon kézbesítették.

Amikor mi 1944. őszén Erdélyből menekültünk a front elől, a szerelvényhez is tartozott egy külön postakocsi. Mivel igen hideg volt a többi nyitott vagonban, elfoglaltuk a postakocsit, ott is meggyőződhattunk a küldeményekről. Én például kétféle újságot választottam fekhelyül: a Függetlenséget és a Vasárnapi újságot (azzal tréfálkoztunk, hogy az a legpuhább). Nos, arról már nem vagyok meggyőződve, hogy ezek a küldemények hogyan érkeztek meg a címzettekhez, hiszen a szerelvény majdnem egy hónap alatt érkezett meg velünk és a postai küldeményekkel, a romokban talált Budapestre.

Abban az időben becsülete volt a postásoknak csakúgy, mint a vasutasoknak. Az pontos (ha nem is kiemelkedő) fizetéssel, majd nyugdíjjal járó hivatali foglalkozásnak számított. Olyan embert nem alkalmaztak, aki a kívánalmaknak nem felelt meg. A postai küldemények címettségét meg kellett keresni, tilos volt csak úgy lerakni valahol a küldeményt (mint mostanában szokás a nagyobb házaknál). Abban az időben még nem találták ki a postaládákat, személyesen adták át a küldeményeket; a posta és a területén élők között személyes kapcsolat alakult ki.

A mi családunk tagjai éltek a levelezés lehetőségével. Sajnos, úgy hozta az élet, hogy igen rövid ideig örülhettünk annak, hogy rokonaink közelében élhessünk, ezért postai küldemények útján tartottunk velük kapcsolatot. A 40-es években Marosvásárhelyről Nógrád megye egyik kis falujában élő baráti családdal leveleztünk, ami bizony közelebb van az ezer,

mint az ötszáz kilométerhez. A leveleket mégis mindig pontosan, egy-két nap alatt megkaptuk.

A második világháború romba döntötte az országot, nem kímélve sem a postákat, sem a vasutat. Idő kellett hozzá, amíg normalizálódott a helyzet. Abban az időben nem kellett attól félni, hogy valaki ne találjon magának munkát. Kellettek a szorgos kezek az újjáépítéshez, a fizikai erő, de kellettek a szervezők, tervezők, szellemi foglalkozásúak minden feladathoz.

Amikor megindult a vasút, még sokáig annak segítségével szállították a postai küldeményeket, újságokat. Akkor is kellettek a becsületes postások, vasutasok. Persze, előbb ők is, mint mások, néhány évig az elszabadult infláció miatt éhbérért dolgoztak, majd amikor megszületett a Forint, örömmel látták el teendőiket, és akkor is átvették korábbi elődeik szokásait, és becsülete volt a munkájuknak.

Persze, még messze nem modern szállítási eszközök álltak rendelkezésükre. Leírom egyik följegyzett utazásomat, amellyel nemcsak embereket, de a postai küldeményeket is vitték a vonattól a megjelölt településekig:

A következő rövid történet már az 50-es évek elején történt.

„... Hétvégén, vonattal indultam Balassagyarmatról Szirákra, hogy láthassam kicsi fiamat és szüleimet (ugyanis amíg lakást kaptam, egy ideig náluk volt). Nógrádkövesdnél kellett átszállnom vonatról autóbuszra. Na, nem valami kényelmes autóbuszra kell gondolni, hanem – mint akkor neveztük, ‘fakaruszra’ (értsd alatta: ponyvával letakart nyitott teherautó, amelynek platójára körben fapadokat helyeztek ülés céljára). S azok, akik oly szerencsések voltak, hogy eme kemény kényelemben részesülhettek, még nagyon örülhettek. Akiknek nem jutott a padon hely, azok tántoroghattak egész úton egyik ülő embertől – vagy emberről – a másikra dőlve, avagy valaki ölébe, – netán a padlóra.

El lehet képzelni, micsoda ‘kényelmet’ jelentett ilyen járműalkalmatosságon utazni, akarom mondani, rázkódni, mivel en-

nek rugózata egyáltalában nem erre a célra lett megkonstruálva, és az akkori utakról nem is tudom, milyen jelzőket lehetne zengedezni, amelyeken a háború okozta óriási gödrök, meg kiálló kövek még fokozták az utazóközönség utazás alatti gyönyörűségét. Egyszóval: majd' kirázta lelkünket Nógrád-kövesdtől Szirákig.”

Ehhez csupán annyit fűzök, hogy a „kényelmes” padok alatt volt elhelyezve zsákokban, a vonatról szállítandó posta anyaga, amelyeket az érintett települések postahivatalánál adtak le.

1972 novemberében nagy változás történt. Az ország területét hat részre osztva, irányítószámokkal látták el a településeket. Ahogyan előszeretettel mondták: a HOLLÓ segített a küldemények irányításában. A postások munkája elérte a „régí szép békeidők” színvonalát (értsd alatta a háborút megelőző időszakot). Akkor is hivatalban dolgoztam, rendszeresen küldtük és érkeztek hozzánk a levelek, a megyei, minisztériumi hivatalokból, az ország sok városából. Rend és pontosság jellemezte a postások munkáját.

Mindez nemcsak a hivatalos küldeményekre vonatkozott. Szüleimtől, testvéreimtől távol éltem. Akkor még nem volt minden családnak telefonja. Én szerencsés voltam, 1952-től telefon volt a lakásomban. Még most is emlékszem az első telefonszámunkra: 102. Viszont szüleimmel csak személyes találkozással vagy levélben tarthattuk a kapcsolatot. Én minden héten levelet írtam nekik, vagy meglátogattam őket. Soha nem kallódott el levél, megkapták a táviratot is időben. Most kicsit más a helyzet, de erről majd később szólok.

2004. Valahol az irataim között megvannak azok a levelek, amelyeket, az 1956-os események közben kaptam szüleimtől és testvéreimtől. Még akkor, a zűrés helyzetben is, tették dolgukat a postások.

Parádon (1968) egészségügyi okokból gyógyüdülőbe kaptam beutalót. Egy véletlen találkozás összehozott valakivel. Ő is távol lakott (ez az én formám). Leginkább levelezés útján

tartottuk a kapcsolatot. Akkor még az emberek nem élvezheték a „szabad-szombat” örömeit, de például a pénteken postára feladott levél szombaton postabontáskor az íróasztalunkon volt, pedig Szeged Balassagyarmattól igencsak távol esik, de a postások éjszaka dolgoztak, hajnalban továbbították vasúton, és akkor már kis postásbuszokon a küldeményeket, hogy a forró hangú leveleknek örülhessenek a szerelmesek. Persze a MÁV külön telefonja is gyakran szikrázott a forró szavaktól abban az időben, ha nehéz volt kivárni egy-egy személyes találkozást.

És most, a modern technika idejében mi van, mi történt a Magyar Postával? Én azt nem tudhatom, de amit hallomásból megismertem, és más úton eljutott hozzám, megosztom másokkal.

Kitalálták a BUDAÖRS-i válogatást, ahová összegyűjtenek minden levelet és levélküldeményként feladott más apróságot. Ott állnak toronyban, van, hogy akár egy hétig is. Nem érdekel senkit, mi lehet bennünk. Mindegy, milyen fontos örömhír vagy kellemetlen családi eseményről van benne szó, ki bánja? Ja, a Mobil-telefon! Azért még nincs mindenkinek! Van, aki csak a hagyományos módon tuja vagy szeretné közölni ismerőseivel, barátaival, rokonaival a gondolatait. S postai küldemények ott hevernek napokig, akár egy hétig is, de lehet, hogy örökre elkallódnak.

És kiket foglalkoztatnak ott? Azt hallottam, hogy nem a régi jól bevált módszert alkalmazzák (nem felesküdt postások, akik talán a munkanélküliek keserű kenyerét eszik) nem postások dolgozzák fel az anyagot, hanem kiadják diák-munkának. Na, nem arról van szó, hogy sajnálnám azoktól a fiataloktól, akik azért a nevetségesen alacsony bérért ott válogatják és fulladoznak a tömértelen anyagban! De jó lenne keresni az okát, hogy mostanában miért késnek a küldemények, miért tűnik el annyi fontos irat, amit ilyen úton bocsátanak útjára...

Csak egy-két konkrét esetre térek ki, ami biztosan megtörtént. Korábban a kézbesítő postás olyat nem tehetett, ha a

küldeménynek nem találta meg a címzettjét, hogy csak úgy otthagyja valahol, s nem keresi az illetőt. Ugyanis szokás postaszekrények tetejére vagy a lépcsőház ablakpárkányára lerakni a levelet, hogy az illető, – ha netán véletlenül arra sétál (mert már nem lakik ott, vagy ki tudja?) és észreveszi, ő vagy másvalaki, – ha nem, hát kit érdekel tovább? Ezért aztán gyakran hetekig ott tündöklök a postaszekrények tetején hagyott kézbesítetlen levél akár hetekig, senkit sem zavar, azt sem, aki otthagyta!

Nemrég' történt, velem. Nagyon fontos és sürgős esetben táviratot kellett föladnom egy ismerősömnök, mert az általam ismert nem jelentkezett az ismert telefonján. A belföldi tudakozó sem tudott segíteni. Bemondtam a szöveget, kérve, hogy sürgősen kézbesítsék. Ha jól emlékszem, 2700 Ft befizetési díjat jeleztek a szolgáltatásért!

A táviratban kértem az illetőt, hogy sürgősen hívjon vissza. Teltek a napok, jött a hétvége. Hallgat a telefonom, nem kapok választ. Fölhívom a távírdát, kézbesítették-e a táviratomat? Azt a választ kaptam, hogy ma (ez már a következő hét első délutánja volt) fogják továbbítani, mert a lakáscíme is megváltozott, de újabb költséget jelent (mármint nekem) az előbb említett összeget megduplázzák!

Válaszom: Köszönöm, de nem kérem, mert az egész ügy aktualitását veszítette. Komoly vita alakult ki közöttünk, hogy ezt miért most, napok múlva közlik velem? Erősködtek, hogy ezt nekem számlázni fogják (dupla számlázás a semmiért!), mire én azt mondtam, ha ezt megteszik, olyan botrányt csapok, hogy nem fogják megköszönni. Szabályzat ide, szabályzat oda, nem merték duplán leszámlázni.

Mindazt, amit most leírtam, azzal óhajtom befejezni, hogy természetesen nemcsak korábban, most is vannak rendes becsületes postások, akik lelkiismeretesen végzik feladataikat. Nem rájuk vonatkozik a kritika. Az viszont biztos, hogy a modern csodálatos technika mellett a szolgáltatás romlott, nem is keveset. Itt, a városunkban is az 5+2 ablak közül gyakran 2-3,

sőt időnkint csak 1-2 tart nyitva, s az emberek a hosszú fűtött helyiségben az ajtóig sorban váraognak télikabátban, izzadva, áldva a mai posta szervezetlenségét. Csak egy kérdésem van: Mi történt a jó hírű Magyar Postával?

Forró nyár¹²

MÁJUS VOLT, mint most. A nyitott verandán ültem Júliával, gyermekkori kedves barátnőmmel. Előttünk kis asztalkán vaníliaillatú sütemény, mellette kis csészékben forró tea párolgott. Arcunkat kellemes szellő simogatja, mélyen beszívjuk az akácvirág mézes illatát. Régen találkoztunk, jól esik megemlékezni elmúlt fiatal éveinkről.

Júlia megkérdezi: Emlékszel arra, amikor együtt jártunk a kisvárosi középiskolába? Te voltál a legjobb barátnőm, mindenhová ketten jártunk, mint egy ikerpár, s minden titkot megosztottunk egymással. Egy kivételével, amit én, mint valami kincset őriztem, magamnak akartam megtartani. Te annyira közel álltál hozzám, nem tudom, rájöttél-e mégis? Most azonban, ennyi év után elmondom neked.

Szeme a távoli hegyvonulatra tekint, gondolatai a múltat kutatják. Nem szeretném megzavarni, csöndben ülök mellette. Kicsit megborzong, mikor egy hajtincs arcába hull az oda tévedt szellőtől, ami visszahozza a jelenbe. Könnyű pulóverét összehúzza vállán, – majd elmeséli élete legszebb élményét.

– Most, hogy ránk süt a langyos tavaszi napsugár, látom az ébredő természet kibontakozását, ahogy nyílnak a virágok, érzem az akác bódító illatát, eszembe jut az a *gyönyörű tavasz*, mikor Lajossal találkoztam. Szabad akadémia nyílt a városban, a középiskola befejezése előtt álltunk, ő a gimnáziumban tanított, egyben a cserkészcsapat parancsnoka volt. Mi a humán tárgyak mellett gyakorlati tantárgyakat, – köztük gyorsírást is – tanultunk, amiben én jeleskedtem, ezért Lajos engem kért föl, hogy az előadásokat jegyezzem. Ígéretet kaptam rá, hogy szakmai segítséget kapok, ezért elvállaltam.

Nemsokára megkezdődött – hetenként két estén – az előadás-sorozat. Egyetemi tanárok, írók, a város nagy tudású, felkészült szakemberei, mindig más témában adták át ismeretei-

¹² A történet 1940-es években játszódott le, leírtam: 2006-ban.

ket a hallgatóságnak. A hatalmas teremben minden alkalommal megjelent a város színe-java, zömmel értelmiségi körökből; de nem maradtak távol a fiatalok sem, tekintve, hogy több középiskola működik a városban. Téged is láttalak az előadásokon, talán ismerted Lajost. Nem mindennapi jelenség: magas, sportos alkatával, dús fekete hajával, meleg barna szemeivel azt hiszem, sok nőnek megdobogtatta a szívét.

FÉLÖTKOR kellett volna elindulnom azon a napon, de ebéd után lepihentem, és nem ébredtem föl időben, ezért sietve kellett készülődni, mert megbeszéltük, hogy a múlt heti előadások jegyzetét ma át kell tennünk. Csengetnek. Lajos, a fess fiatal tanár áll az ajtóban. Azt hitte, megfeledkeztem róla. Bátyám itthon volt, kicsit beszélgettünk, aztán indultunk hozzájuk, mert neki van írógépe, ott fogunk dolgozni. Szépen berendezett lakásuk dolgozószobájában helyezkedtünk el, én a gyorsítás-jegyzetet olvastam, Lajos átgondolva, a húgának diktálta a szöveget. Erika kis asztalkára helyezett gépen írta a szépen megfogalmazott mondatokat.

Mamája finom almás pitével kedveskedett a szorgos társaságnak, ezért rövid pihenőt tartottunk, utána ismét neki álltunk a munkának. Tízet ütött a nagy falióra, mire befejeztük a hosszú beszédek áttételét. Utána kicsit még beszélgettünk, Lajos hazakísért.

Júlia nagyot sóhajt, kortyol a teából, majd folytatja.

– Annak a tavasznak, és nyárnak talán minden napjára emlékszem. Gyorsan teltek a napok, annyira el voltam foglaltva, azért a bátyámmal lejártam a folyóra fürödni és csónakázni. Szerencsére ma borús volt az idő, a fürdésről le kellett mondanunk, ezért nem fájt a szívem a víz után. Ugyanis megint írjuk a beszédeket.

Előre egyeztetett időben dolgoztuk ki a gyorsírás áttételét, már gyakorlott tempóban egyre jobban haladtunk, én olvasom a szöveget, Lajos rögtön gépbe írja, mert húgának más elfoglaltsága adódott. Közbe-közbe jókat nevettünk, amikor valami mást

bogoztam ki a jegyzeteimből. Tegnap például azon a részen, amikor a felszólalásokhoz értünk, felém fordult, váratlanul megkérdezte: – Nem maga jegyezte papírra ezt a kérdést, Júlia?

– Ééén... miért kérdezném? – tűnődtem, ugyanis a fiatakorúak szabados szerelmi életéről, az elhamarkodott házasságkötésekről volt szó. – Ez a téma engem igazán nem érintett. Arra se emlékeztem, ki volt a kérdező, de tény, hogy többször fölvetődik társaságban. Igaz, nem könnyű döntenie még annak a fiatalnak sem, aki 24 évesen köt házasságot, hiszen egész életre szólóan kötelezi el magát ilyen fontos kérdésben. Komoly gondolkodású fiatal előtt világos: a házasságot életre szólóan kell eldönteni. Ebben mindketten egyetérttünk.

Befejezve a munkát – folytatja Júlia – szóba került, hogy a napokban bátyámmal látogatóban voltunk barátnőmnél, aki elemezte a kézjegyeimet. Nekem is van ilyen témájú könyvem, gyakran forgatom. A címe: „Amit a kéz beszél”. Éva sok érdekes dolgot említett ezzel kapcsolatban, amin elgondolkoztam, vagy csodálkoztam, de később rájöttem, hogy igen, volt alapja fejtegetésének. A kéz vonásaiban ugyanis bele van írva a múltunk és jövőnk. Mivel Lajost is érdekli ez a téma, leemelte a polcra és együtt lapozgattuk a saját grafológia tárgyú könyvét. Utána érdeklődve tanulmányozni kezdte a tenyerem vonásait, és a könyv rám vonatkozó részét, ami – szerinte – sok jót mutat. Erre azt feleltem neki: ha ez így van, nem az én érdemem, adottság, – Isten ajándéka.

Aztán olyan intim rész következett, amiből nem tudtam, netán rám vonatkozik-e, gyorsan összezsaptam a kötetet, nem engedtem, hogy tovább vizsgálja a tenyeremet. Viszont kíváncsi voltam a folytatásra, ezért kölcsönkértem, hogy otthon egyedül böngésszem tovább.

Lassan sétálva ballagtunk hazafelé a néptelen utcákon, élveztük a tavaszi este nyugalját, egymás közelségét. Mikor megérkeztünk, azzal adott át bátyámnak: épségben hazahoztam a húgodat.

FORRÓ NYÁR következett. Az akadémiai esték rendszeresen folytak, szerettem hallgatni az előadásokat. Mindig vártam a szerda- és szombatestéket. Mindkettőnknek más elfoglaltsága lévén, rövid időre abba kellett hagynunk a munkát, – később ismét eljött értem Lajos. Kicsit lassan jöttünk bele a rendes kerékvágásba, – mindig másra terelődött a szó. Azon csodálkoztam, ha kezébe veszi a füzetemet, folyékonyan olvassa vissza a sztenogramot, pedig általában nehéz más gyorsírását felismerni. Amikor elakadtam saját írásomon, ő segített ki engem. Ezen megint jót mulattunk. Azonban nevetésünket mégsem lehetett igazi vidámságnak nevezni. Közben majd’ megszakadt a szívem, mikor elmondta, hogy beteg volt, ezért kellett szüneteltetni a munkát. Tudom, mi játszódott le benne. Nem először észleltem már érzelmeit. Teljesen ártatlan dolog, csak annyit éreztünk mindketten, hogy egymás társaságában kellemes és jó lenni. Biztos, hogy a jó Isten is mosolyogva nézi vergődésünket.

Júlia merengve figyelte a lemenő napsugár csodálatos színeit, közben felsóhajtott. Én meg teletöltöttem a csészéket teával, ropogtattuk a süteményeket. Utána folytatta.

– Még a napra is emlékezem: augusztus 10-én, egy szombati napon tartották az utolsó akadémiai előadást, a búcsúzóit. Milyen kár, hogy vége. A teremben, az asztalomon nagy vázában gyönyörű rózsaszín szegfűcsokor pompázott. Vajon ki tehette oda? – Mintha nem tudnám! – Biztos voltam benne, hogy érzései szerint piros virággal kedveskedett volna, de nagy nyilvánosság előtt mégsem tehette. Meghatott a figyelmessége.

ELMARADTUNK az írással, ezért egész hónapban folytatni kellett a beszédek áttételét. Olyan megható volt, amikor az ő előadását írtuk át gyorsírásból. Szépen haladtunk vele. A végén megkérdezte: – tetszik-e?

– Igen! – válaszoltam röviden, mivel a meghatódottságom miatt több szó nem jött ki a torkomon. – Sok mindentől függ – felelte – hogy milyen gondolataim jönnek.

Nehezen olvastam vissza a gyorsírást, hiszen már rég' jegyeztem le, így a füzet fölé hajolva, végig együtt betűztük a sztenogramot. Nem láttam az arcát, nem mertem oldalt fordulni, nem akartam, hogy észrevegye, mert én ugyanazt érzem, amit ő, – de úgy is tudta! A szeretet titkairól szolt a beszéde, befejezésében van egy mondat, ami különösen érintett. Soha nem hallottam még embert így beszélni, ilyen kellemes, melegséggel átítatott hangon, ahogy halkán, lassan elstutogta, mégis, mintha perzselt volna minden szava:

„Ha valakit szeretünk, igazán szeretünk, arra mindig gondolnunk is kell, gondolatai, ügyei, problémái a miénk. Arca elkísér bennünket mindenhová. Éjjel és nappal tudatunkban hordozzuk annak valóságát, talán álmatlan éjszakák vívódásaiban is. Szóval: nem tudunk, és nem is akarunk szabadulni tőle”.

Gyönyörű gondolatok, de mintha nem az előadáshoz kapcsolódnék, inkább – végig se merem gondolni – beillett egy vallomásnak, – *a legszebb szerelmi vallomásnak!* Istenem! Milyen kifürkészhetetlenek a gondolataid!

Később abból a kézírásból analizált, amit a gondolatok-gyűjteményből írtam ki, a Hindu Hitregéből. A végén stutogva jegyezte meg: olyan írása van – nemcsak a külalakot tekintve – hogy amikor megláttam, még nem ismertem, de rögtön tudtam, hogy értékes kislány.

A munkát befejezve, szabadkozva célzott rá, valamivel honorálni szeretné, amiért időmet rászántam. Én határozottan válaszoltam, hogy erről szó sem lehet, mert annyi jót és szépet tanultam az értékes előadásokból, ami máshol nem pótolható. Számomra olyan felemelő, olyan tiszta... és oly eszményi volt az egész...

Búcsúzaskor arra kért, ne értsem félre!

Annyira egyértelmű volt, nem is lehetne félreérteni, gondoltam magamban, de hangosan a következőket mondtam: – Én, pont én érteném félre? – nyugtattam meg – Hiszen én láttam,

éreztem legbensőbb titkát, és minden csak két lélekben játszódtott le. Két lélek vívódása volt a „végzet” ellen...

Júlia elgondolkozva emelte föl a teáscsészét és kortyolt belőle. Végigsimított a haján, csak utána folytatta:

LAJOS NEMSOKÁRA ismét fölkeresett. Örömben szinte beleremegtem, amikor megláttam az ajtóban. Behívtuk kicsit beszélgetni. Közöltem vele a jó hírt, hogy végre szüleimhez mehetek pihenni. Bátyám nemsokára Budapestre készül, tanulmányait befejezni.

Másnap útban hazafelé, eszembe jutott: este arra kért: gondoljak rá, mivel előző reggel ő is arra járt. Egész úton velem volt gondolatban. Tegnap ugyanezt a tájat nézte és érzem, hogy rám gondolt. Hiszen azt írta le abban a mondatban... „*arca elkísér bennünket mindenhová...*” Elmélázva ballagtam az állomástól hazafelé, mondhatnám, hogy elkeseredve. Milyen árva vagyok. Itt megyek egyedül, egy lélek sincs közelenben, aki elterelné borús gondolataimat, aki megvigasztalna. Egyedül járom az „élet rögzös útját”. Miért kellett találkozunk? Eredménye mindkettőnk számára szenvedés, és gyötrelmem... Mégis: a gyötrődés, a fájdalom olyan édes érzés... Kezünk gúzsba kötve, hiába nyújtánánk egymás felé... nem foghatjuk meg, soha... soha!

SZÜLEIM örömmel fogadtak, szeretettel öleltem át őket. Otthon csend, és nyugalom vett körül. Éjjel szörnyű szélviharra ébredtem. Aztán egyszerre elállt a jégverés, csendes eső váltotta fel. Reggel későn ébredtem, s ahogy kinéztem az ablakon, láttam, súlyos kárt okozott a jégvihar. Ebéd után megint aludtam, közben kiderült az ég, ezért napoztam az erdőszélen.

Estefelé kísértáltam a közeli erdőbe naplementét nézni. Olyan szép, oly csodálatosan szép volt az est... A fák közül kikandikál a sötétnarancsszínű napkorong, ahogy lassan halad, megy lefelé a láthatáron. Először egészben látszik, mindig

lejjebb, lejjebb ér, már csak a fele van meg, majd alig egy vékony ív, aztán hirtelen eltűnik egészen, csak a felhők emlékeztetnek rá, amint tűzpiros színben kergetőznek fölötte. Szép volt az alkonyat. Ott ültem a fűben, fejem egy fának támasztva, némán, mint akit megigéztek. Néztem a csodát. Láttam a csodát! Fölbredve a mámorból, továbbsétáltam, emlékezetembe beásva Őt, behunyt szemmel magam elé parancsolva arcát. Elmosódottan jelent meg előttem. De én erősen, élethűen akartam látni! Talán kétszer sikerült is egy-egy pillanatra. Mindig oldalt ültem mellette –, nem akartam felnézni rá, mert féltem, – attól féltem, ami úgylis bekövetkezett...

Dúdolva indultam hazafelé, – hozzá szállt a dalom. *„Mért hideg a lelked forró nyári este, mért bolyong a lelkem, lelkedet keresve. Könnyeim utánad miért is peregnek? Ilyen bánatoson, ilyen halálosan, miért is szeretlek?”* Ez a sláger annyira illett most rám, mintha csak nekem írták volna...

Gyönyörű a nyárest, a hold kikandikál a felhők közül, a fák félig eltakarják. Olyan jó itthon pihenni, semmire sem gondolni. Semmire? Oh dehogy, szó sincs róla! Ábrándozni! Eszembe jutottak szavai, és százszor ismételttem magamban, gondolatban állandóan, refrénszerűen előjöttek: *„Ha valakit szeretiünk, igazán szeretünk...”* Igen, tudom, ezt nekem szánta. De én nem mondhattam meg neki, hogy értem. Ő mégis tudta. Milyen szép, – mégis fájó érzés... Lelkeinkkel szeretjük, igazán szeretjük egymást. De nem szabad ezzel az érzéssel foglalkozni. Úgy igaz, ahogyan ő lediktálta: *„... nem tudunk, és nem is akarunk szabadulni tőle”*.

Még nincs vége. – fordult felém Júlia, majd folytatja:

MARIKA BARÁTNŐM Szent István napjára kirándulást szervezett a közeli kegyhelyre. Elhatároztam, hogy mindenképpen csatlakozom hozzájuk, mert Lajos ott pihen, talán vár engem. Látni akarom őt, ha csak néhány percre is, hogy arcát, tekintetét örökre emlékezetembe véssem...

Korán reggel velük indultam útnak. Kényelmesen sétálva, hegyen-völgyön kanyarogva tettük meg a hosszú gyalogutat. Odaérve, kétfelé váltunk, néhányan a sátrakhoz tartottak, én egyenesen a templomba mentem. Mise után az udvaron véletlenül összefutottam Lajossal. Marika elfelejtett a csomagba ivópoharat tenni, ezért engem kért, szerezzek neki. Tőle kértem. Megkérdezte, kikkel jöttem, és meddig maradunk? Elmondtam, hogy társasággal vagyok, nemsokára továbbmegyünk. Láttam rajta, hogy jobban szeretne volna, ha egyedül lennék. Beszélgetés közben igyekeztem örökre emlékezetembe vésni tekintetét, arcvonásait, miközben fájó szívvel búcsúztam minden közös szép emléktől.

Vajon neki mi jutott eszébe? Ha beleláthatnék a gondolataiba... Hibásak vagyunk-e ebben az egészben? Erre a fejleményre soha sem mertem gondolni. Csak akkor, amikor éreztem, hogy ő... Igen. Csak akkor eszméltem rá, milyen helyzetbe kerültem, hogy én is rabja lettem egy érzésnek, valakinek a gondolatai az enyéimmé váltak, ő és én érzésben, gondolatban és lélekben egyek vagyunk, csak a valóságban nem. És a valóságban nem lehet, – soha nem lehet... Búcsúzásul megfogtuk egymás kezét, mindkettőnké remegett, még egyszer szemébe néztem, láttam, nagyon szomorú. Tekintetét örökre szívembe véstem. Amikor kiértem az útra, visszafordulva láttam, hogy még mindig ott áll tekintetével engem követve...

Nemsokára találkozott kis társaságunk, én visszavittem a csészét, siettem a templomba háborgó lelkem imával csillapítani. Nemsokára hazafelé indultunk.

A kis falusi szövetkezet vezetője vacsorára hívta az ifjúságot, mert diák fiuk születésnapját ünneplik. Nagy trakta volt, rántott csirke, sült kacs, mindenféle körettel, utána torta, sütemények, likőr, gyümölcs, minden finoman készítve, szépen tálalva. Utána mulatság kezdődött. Én ugyan legszívesebben hazaindultam volna, de Marika biztosított róla, hogy – kérésükre – anyukám elengedett. Fáradt voltam, lábam feltörte

a szandál a hosszú úton, de itt igazán nem lehetett pihenni. Valahogy nem tudtam beleélni magam a szórakozásba, pedig igazán szeretem a társaságot, most azonban nem volt kedvemre az egész. Szemem előtt egy szempár jelent meg azzal a különös szomorkás tekintettel, ahogy búcsúra egymás felé nyújtjuk remegő kezünket... Még pihenés közben is sokszor eszembe jut a bizonytalanság, egy egész keserű jövőkép gyötör untalan. Minden este zsebkendővel alszom el, és saját sírásomra ébredek. Talán hiába jöttem pihenni? Lehet, hogy testben megerősödve térek vissza, de lélekben... nem lesz több nyugalmam...

ÉS ÉN AZT HITTEM, hogy örökre búcsúzunk. Tegnap estétől zuhog az eső, mégis meglepetésben volt részem. Ahogy kinéztem az ablakon, néhány cserkészfiút láttam, amint ideoda rohángálnak a fák között, mintha nem is tudnák, kit vagy mit keresnek. Apukám behívta őket. Beszélgetés közben kitént, honnan valók, – de most ők is a búcsúhelyről jöttek, – azzal a feladattal megbízva, hogy *egy „hölgyet” kell megtalálniuk*. Ahogy ők mondták, a parancsnok úr üzenetét kell átadniuk. Még mások is várnak, itt a találkozóhelyük, a házhoz közeli keresztnél. Alig mondták el, szólt a síp és a többiek is megérkeztek.

Szüleim rám néztek: mit jelent ez? Csak én értettem igazán az egészet. A legnagyobb fiú bőrig ázottan, de katonásan megállt előttem és elmondta az üzenetet: *„Parancsnok úr üdvözlését küldi. Az lesz a jel, hogy itt voltunk, és megmondjuk, Júlia kisasszony valóban itt van-e?”*

Meglepetéssel, édes-fájó érzéssel hallgattam végig a fiú szavait, és eszembe jutott: Ő ismeri legjobban a köztünk magasló korlátokat, és mégis... mégis féltékeny lenne? Tudni akarja, hogy valóban ide jöttem, ahová mondtam? Megnyugtatótt a gondolat, hogy legalább addig, amíg kiadta a napiparancsot a gyerekeknek, amíg rólam beszélt, rám gondolt. Tehát Őt is hasonló érzések foglalkoztatták, mint engem, ezért forróság árasztotta el a szívem.

Szegény gyerekek, teljesen eláztak, száríttatták ruháikat. Még este vissza akartak menni, de nem engedhettük elindulni sötétedéskor, ilyen nagy útra, szakadó esőben; megnyugtattam őket, hogy felelősségemre maradjanak reggelig. Vacsorát készítettünk tíz éhes gyerekeknek. Néztam, ahogy kitágult, csillogó szemmel mesélték falatozás közben úti élményeiket, és azt, hogyan találtak rám. Éjszakára szállást készítettünk nekik.

Mosollyal az arcán folytatja barátnőm.

– Miért, miért nem, este jóérzéssel, nyugodtan aludtam el. Reggel néhány sort papírra vettem, kimenteni őket, a felelősséget magamra hárítva. Leveletem szigorúan erre a témakörre korlátoztam. Olyan szívesen írtam volna mást is, gondolom, ő se bánná, de nem akartam, nehogy bárki félreértse, kifürkéssze kettőnk féltve őrzött titkát. Reggeli után nagy hálálkodással indult útnak a kis cserkészcsapat.

Gyorsan telnek a napok, eljött arany szabadságom utolsó napja. Nézem a szép tájat, nem tudtam betelni vele. Kár, hogy sok eső esett, amikor ki se mozdulhattam a nagy sár miatt, ilyenkor apám könyvtárából válogattam olvasnivalót. Többet szerettem volna csak úgy, cél nélkül sétálni az erdőben, jó lett volna elmerengni a semmiben, élvezni ezt az egész csodás valószínűtlen valóságot. De így is nagyon jót tett nekem a pihenés. Fizikailag teljesen rendben vagyok, de lelkiileg – sajnos, ugyanezt nem mondhatom el.

KEZDŐDTEK a hétköznapiak. Egy délután Lajos ismét jelentkezett. Majd’ kiugrott a szívem a helyéből, mikor megláttam az ajtóban. Bátyámmal voltunk otthon, behívtuk. Udvariasan megköszönte a kis cserkészek vendéglátását, a gondoskodást. Megtudtam, hogy helyettük egész éjjel *neki kellett őrségben állnia*. Jót nevettem vallomásán, mert tudtam, legalább addig rám gondolt.

Névnapomon kedves meglepetés ért: Jókívánságai mellé ajándékot küldött.

Eddig a visszaemlékezés a gyönyörű napokra.

Júliának most könny szökött a szemébe, úgy folytatta.

Most, hosszú évtizedek múlva kezemben a naplóm, benne féltve őrzött titkaim. Fölemelem és olvasom névjegyén az ismert kézírását: *„Elnézést kérek a késésért, de nyomát vesztettem, amíg ezt a megoldást megtaláltam. Névnapijára hálás szeretettel küldöm ajándékomat, kedves szívességeiért: Lajos.”*

Akkor este a meghiúsultságtól könnybe lábadt a szemem, akárcsak most. Ima után arra gondoltam: Istenem, milyen csodálatos, hogy utunk keresztezte egymást, s milyen szívfájdító, hogy sorsunk mégis másfelé sodort bennünket. De így is szép volt, örökre emlékezetembe vésődtek az együtt töltött percek. Az a nap csodálatos volt, ahogyan 18 éves koromban történt. Még most is fülemben cseng, amint a gyorsírásfüzetemből velem együtt olvassa lágy, melegséggel átítatott hangján előadásának kezdő mondatát: *„Ha valakit szeretünk, igazán szeretünk, arra mindig gondolnunk kell...”*

Akkor azt írtam a naplómba: *„Arcát nem láttam, nem mertem oldalt fordulni, nem akartam, hogy észrevegye, hogy én értem, de úgyis tudta, érezte.”* Igen tudtuk, ugyanazt éreztük mindketten. A meghiúsultságtól könnyes szemmel mondtam el esti imámat és ezek a szép gondolatok ringattak álomba. Vallomását soha nem lehet elfelejteni.

Júlia leteszi naplóját az asztalra. Valóban, nem lehet elfelejteni, mert minden szava érzéssel telített, s olyan igaz, megható, olyan gyönyörű, és emlékezetes marad mindörökre, hogy amikor felidézem gondolatban, még ma is bearanyozza életem.

Annyira meghatott Júlia története, én is megkönnyeztem.

Ádám ébredése¹³

Részletek Ádám ébredése c. regényemből

„**KEZDET**BEN teremté Isten az eget és a földet.”¹⁴

„A föld pedig kietlen és pusztá vala, és setétség vala a mélység színén, és az Isten lelke lebeg vala a vizek felett.”¹⁵

Az Úr Isten elhatározta, hogy egy szép világot terem. Művét hat nap alatt vitte véghez (amit természetesen akár hat hosszú korszaknak is képzelhetnénk). Először világosságot bocsátott a földre, majd szétválasztotta a sötétségtől, utána a szárazföldet a vizektől. Beborította a földet zsenge fűvel, zöldellő és termő növényekkel, virágba boruló gyümölcsöt hozó fákkal és egyéb növényekkel, amelyek termést hoznak, és szétszóródva, beborítják a földet. Megteremtette a napot, amely a nappalnak adja a világosságot, és a holdat, amely megvilágítja az éjszakai sötétséget, az égboltot csillagokkal rakta tele, hogy ragyogjanak az éjszakában.

Életet adó élőlényekkel töltötte meg a vizeket; különféle méretű halak, hatalmas víziállatok kezdtek úszkálni a folyókban és tengerekben. A vizeket csúszómászókkal, a szárazföldet házi- és vadállatokkal, majd a levegőt röpködő madarakkal népesítette be.

Teremtette Isten a hatalmas barmokat, a szárazföldi csúszómászó állatokat és vadakat.

Nézi a művét, és arra gondol: – miért egyedül én gyönyörködjem ebben a világban? Nem elég a növényzet, az állatok, és madarak sokasága. Kellene olyan lényt teremteni (aki már többször megjelent gondolataimban és sugalmazott nekem), akinek értelme van, aki uralkodhat minden felett, és élvezheti ezt a gyönyörű világot.

Elhatározta, hogy megalkotja legfőbb művét, az EMBERT. S akkor, a föld porából, a csobogó patak tiszta vizéből, mint a

¹³ Ótestamentum-fantázia – 2006.

¹⁴ Mózes első könyve a Teremtésről. A világ teremtménye 1.

¹⁵ Lásd az előzőnél, 2.

legkiválóbb szobrász, saját képére és hasonlatosságára megformázza az emberi testet. Gyönyörködik művében, majd élőlénné teszi: lelket lehel belé, és szabad akarattal ruházza fel, ezzel megkülönbözteti az állatok sokaságától. Nevet ad neki: ő Ádám, az első ember, akit tőlünk napkeletnek, az Édenben helyezett el.

A kert öntözését egy átszelő folyóval látta el, földje beültetve mindenféle növényvel, gyümölcsfákkal és állatokkal népesítve, hogy mindaz az embernek gyönyörűségére és eledelül szolgáljon.

Hetedik nap: „És elvégezteték az ég és a föld, és azoknak minden serege.”¹⁶ Munkája után megpihenhetett, s azt a napot megszentelte.

ÁDÁM mély álmából ébred, kinyitja szemét. Fölötte a csodálatos kék égen apró bárányszerű úszkálnak. Mindenütt üdén zöldellő pázsit, virágba borult fák és bokrok... Szeme káprázik a sok gyönyörűségtől. Körülnéz. – Hol vagyok? – mert nem lát senkit maga mellett. Hallja a közelben folyó patak csobogását, megcsodálja benne az ezüstös halacsokak ficánkolását. A fákon csicseregő és éneklő madarak ágról-ágra röpködnek, nézi az ugráló mókusokat, figyeli a kopácsoló harkályt. Felemelkedik, körbetekint, majd elindul a csodák kertjében, ahol különféle fák roskadnak az érett gyümölcstől. Egyikről leemel egy narancsot. Jóízűen falatozza. Séta után megpihen a dús fűben. A nap ragyog fölötte, a fák alatt a hűs pázsiton kényelmesen elnyújtózik. A táj szép; ismerkedik a környezetével, nem tud betelni a látvánnyal.

Ruhára nincs gondja, itt örök tavasz és nyár van. Néha elered az eső, orcáját fölfelé fordítja, élvezi, ahogy fölfrissíti a hűs víz. Lassanként megbarátkozik az állatokkal. Fölfedezi,

¹⁶ Mózes I. könyve. A szombat, 2. (Keresztényeknek ez a vasárnap.)

melyik fának jó a gyümölcse, mézet talál a fák odvában, kóstolgatja a növényeket. Mivel ember, gondolkodik, és tapasztalatot gyűjt. Érti, hogy valaki vigyáz rá, éberen őrködik fölötte, – mintha nem lenne magában...

Mégis, ahogy telik az idő, napjai kezdenek unalmassá válni. Felsóhajt: – de jó lenne, ha ebben a csodálatos környezetben nem lennék egyedül, ha élne rajtam kívül olyan valaki, aki hozzám hasonló.

Isten hallgatja Ádám sóhaját. – Valóban kellene neki egy társ, akivel együtt élveznék a paradicsomi környezetet. Meghallgatta kívánságát. *„És monda az Úr Isten: Nem jó az embernek egyedül lenni; szerzek neki segítőtársat, hozzá illőt.”*¹⁷

És Isten véghezviszi elgondolását, mély álmot bocsát Ádámra, és belőle megalkotja az asszonyt, akit Évának nevez el.

IMMÁR ÉL az első emberpár

ÁDÁM ÁLMÁBÓL ÉBREDEZIK, rácsodálkozik a világra. A bokrok sűrűjéből szarvas dugja elő királyi agancsát, nagy barna szemével tekint Ádámra. Nem fél tőle, vele már számtalanszor találkozott, de most nincs egyedül... Körülszimatol, harap a friss fűből, majd követi párját, és a mellette ugrándozó kis őzikét, majd mindnyájan eltűnnek. Ádám most már valóban fölébred a neszre, látja, amint elfutnak a csalitosban. Megfordul, s nem tud betelni a látványtól, ami fogadja.

Megdörzsöli szemét. – Talán álmodom? De mégsem. Valaki itt van mellettem, szemét behunyva alszik. Nem olyan, mint más élőlények, nem olyan, mint én – gondolja magában. Teste karcsú, keze-lába kecses, – igaz, nem olyan erős, mint az enyém. Ránéz és megtapogatja saját erős karizmait. Szakálla sincs, mint nekem, és a testén elől két dombocska van, amely

¹⁷ Lásd: 1. jegyzetnél.

hullámszik, ahogy veszi a levegőt. Szőke haját legyezi az enyhe szellő, biztosan csiklandozza, mert mosoly ül ki bájos arcára. Szépet álmodhat. – De ki lehet ő? Hogy került ide?

Mikor gondolataiban ide ér, hallja az Úr szavát.

– Ne csodálkozz Ádám! Láthatod, a többi élőlénynek is van párja, én rendeltem melléd Évát, ő a te társad. Azért teremtettem, hogy ne légy egyedül. Vigyázz rá, mivel nem olyan erős, mint te vagy, hanem gyöngébb alkatú nő, ezért a nehéz munkától óvni kell. Hűséges lesz hozzád. Szeressétek egymást. Csak egyetlen szigorú parancsom van: ne kívánjátok meg a tiltott fa gyümölcsét. Ha engedelmeskedtek, az Édenben minden jóval ellátlak benneteket, s örök életet adok nektek, és soha sem kell meghalnotok.

– Köszönöm Uram jószágod, hogy meghallgattad kérésem.

Éva fölébred, kinyitja szemét. – Istenem! Hol vagyok? És ki vagy te – még sosem láttalak...

Ádám boldogságtól sugárzó arccal nézi asszonyát. – Kedvesem! Ne félj, a mi jó Istenünk azért küldött hozzám, hogy ne legyek egyedül, hogy együtt örüljünk az ő szép világának. Nézz körül: Mindenünk megvan, nem kell fáradoznunk. Van mit ennünk, csak az a dolgunk, hogy egymásra vigyázunk, és örüljünk az Éden minden gazdagságának.

Éva boldogan felkacag. – Ádám! Olyan boldog vagyok! – És most smaragdzöld szemeivel figyelni kezdi társát, aki mellé az Úr őt rendelte. Elgondolkodik: mintha már hallotta volna szavát. – Vagy csak álmodott? – Nézi Ádámot. Neki is van mindene, mint nekem – gondolja. Két szép fekete szeme, szája, orra, keze és lába. Igaz, hogy erőteljes, mégis barátságos. Talán csak abban különbözünk, hogy arca szakállas, s még egyvalamiben...

Ádám fölkel, lehajol, és óvatosan kézen fogja, majd fölemeli Évát a fűpárnáról.

– Jöjj velem, kedvesem. Én már ismerem ezt a földi Paradicsomot, tudom, hol terem a finom gyümölcs. Reggelizünk a fák alatt.

– Jó lesz, mert éhes vagyok – lelkenedik Éva. – Párja kezét fogva sétál mellette.

Ahogy mennek a süppedő dús fűben a fák alatt, mindegyiken másféle termés. Egyik piros és kerek, másik zöld vagy sárga, némelyik nagyobb vagy fűtőkben lóg a fáról. – Ezt mind meg lehet enni? Kérdezi Ádámtól.

– Bizony, ez mind ennivaló. – Megáll egy sudár fa alatt, melynek törzse magasan nyúlik az ég felé, a tetején kerek alakzatban a zöld lombok között tele sok-sok csokros-hosszúsárga gyümölcessel.

– Mi ez? – Csodálkozik Éva. Még sose láttam ilyet!

– Ez a banán, finom és tápláló gyümölcs. Ebből reggelizünk. Várj, mindjárt szedek belőle. Előveszi hosszúnyelű botját, azzal nagy csokor banánt emel le a fáról. Egymással szemben leülnek a fa alá, úgy falatozzák az aransárga gyümölcst. Utána azon nyomban leheverednek a hús fűre, beszélgetnek. A közelben nagy füleik hegyezve, nyuszi les ki a bokorból, őket figyel. Talán arra kíváncsi, mit mondanak egymásnak? Majd ott terem a nyuszi-mama, ezzel hopp!, ugrálva eltűnnek a sűrűben.

Így telnek napjaik, sétálgatva, ebédjüket, vacsorájukat a fák alatt fogyasztva, időnként megkeresik a közelben tündöklő kis tavat, annak langyos vizében fürödnek, utána pihennek, és ismerkednek egymással.

Kísértés...

EMBEREK ŐK: az első emberpár, akik gondolkodnak, éreznek, akiknek értelmet adott az Úr. Ádám többször hallja a szavát. Amikor valamit nem ért, ha nem tudja, mit kell tennie, hozzá fohászkodik, kéri a segítségét. Uram! Adj tanácsot! Uram segíts bennünket!

Telnek a napok; jól érzik magukat az Édenben egymás mellett. Ádám arra gondol: jól tette az Isten, hogy társat küldött neki, egyedül a napjai unalmasak lennének. Mégis – van valami, amit nem tud magában eldönteni. Itt él mellette Éva, egy bájos, csodálatos teremtés. Egyre gyakrabban furcsa érzései támadnak, ha szemébe néz, ha megfogja kezét, a haját simogatja, vagy amikor látja fürödni és sétálni a fák között. – Mondd Istenem! Mi ez, amit korábban nem éreztem?

– Ádám! Ez a tiltott gyümölcs, amelyet megkóstolni nem szabad, mert ha tilalmam ellenére megtennéd, kiűzlek az Édenből, és nehéz, fáradságos munkával kell megkeresned a mindennapi kenyeredet. Gyermekedek születnek, családod lesz, akiről gondoskodnotok kell, és nem lesz örök életetek, hanem meg kell halnotok!

– Istenem, kérlek, adj erőt, hogy engedelmes maradjak!

Múlnak a napok. A férfi és nő egyre közelebb kerül egymáshoz. Éjjel-nappal együtt vannak, esznek-isznak, mindenük megvan, élvezik a gond nélküli paradicsomi életet, és mégis – valami nagyon hiányzik nekik. Már többször kísértésbe estek. Amikor Ádám ránéz asszonyára, látja mosolygó orcáját, ragyogó szemét, akkor már tévedhetetlenül érzi, hogy ugyanaz jár a fejében neki is, ami az övében. Egymás mellett ülve simogatják egymás kezét, orcáját, haját. Éva megszólal. – Ádám! Meddig kell még így élnünk egymás mellett, hogy tartózkodnunk kell a közelebbi érintéstől?

– Tudod, szerelmem, kezdi Ádám – miközben belenéz csillogó szemébe – ígéretet tettem az Úrnak, aki bennünket minden jóval ellát. Minden a miénk, csak azt az egyet tiltotta meg nekünk. Nem tehetjük meg.

– Ádám! Én már nem tudom, nem értem az egészet. Miért tilos az, ami boldoggá tenné bennünket? Miért nem tehetjük azt, amit legjobban szeretnénk? Mondd, miért tiltja meg nekünk az Isten? Miért? Gondold meg: Nem kellene inkább lemondanunk az örök életről, azért, hogy cserébe miénk lehetne a legnagyobb csoda?

– Kedvesem! Tudom, mire gondolsz. Én ugyanazt érzem, amit te. Láthatod, milyen nehezen tartom magam. Ha átölellek, duzzad bennem az élet, a vágy emészt, hogy veled egyesüljek... De fogadalmat tettem az Úrnak, hogy megtartom parancsát. Nem szeghetem meg!

Elmúlt a nappal, lassan alkonyodott, az állatok elnyugodtak, a madarak elkezdték esti koncertjüket a fák lombjai között, lassan még a levelek sem rezdülnek. A levegő még izzott, mikor Ádám átkarolta Éva derekát, forrón megcsókolta orcáját, és lassan az éjjeli szállásukra tértek az illatot ontó csipkebokor melletti nagy fa alá. Gyökérből font gyékényre heveredtek, párnájukat illatos fűből csomózták össze.

Tavaszi volt, illatos, ábrándos, bódítóan forró éjszaka. Minden, a fű, a fák, az erdő állatai és madarai párukkal éltek gondtalan szerelmi életüket. Ádám kedvesét szorosan átölelve szerelmes szavakat suttogott fülébe. Simogatta, csókolt, és szenvedett a vágytól. Ádám feljajdult. – Miért, miért csak nekünk nem szabad egymást szeretnünk?

– Uram! Bocsáss meg nekem, hogy megszegem a fogadalmam! – Oly szorosan fonta át Évát, – nem bírt érzelmein uralkodni. A tiéd vagyok, a tiéd leszek – sóhajtott, – amíg élünk, s ha meg kell halnunk, azt se bánom, legalább addig boldogok maradunk. Szerelmük lángja föllobogott, és végre, megtalálták egymást. Szerelmesen, suttogva éltek át eddigi együttlétük legszebb, legboldogabb perceit, és óráit. Kis szünetekkel megpihentek, majd újra összefonódtak. A hajnali madárdal, az erdő neszezése ébresztette őket – nem álmukból, hanem szerelmes mámorukból.

Éva nem érzett büntudatot. Még reggel is, de egész nap szinte remegett a boldogságtól. Most már igazán nem értette, miért kellett volna ettől megfosztani magukat. Hasonlóan érzett Ádám, de félt Isten haragjától. Érezte közellétét, ezért még a szeme elé sem mert kerülni. Nemhiába. Büntudata támadt, mivel nem tudott érzelmein uralkodni – megszegte fogadalmát.

Isten előbb haragosan tekintett le rájuk.

Évának eszébe jutott a sátán sugallata, amely neki kígyó képében jelent meg: „*Bizony nem haltok meg... Hanem tudja az Isten, hogy amely napon ejéndetek abból, megnyilatkoznak a ti szemeitek, és olyanok lesztek, mint az Isten: jónak és gonosznak tudói.*”¹⁸ Nem értette hát, miért tiltotta meg Isten nekik azt, ami számukra kedves.

De Isten szólt: Ádám, mivel megszegted parancsodat, ezután „*Orcád verejtékével egyed a te kenyeredet, míglen visszatérsz a földbe, mert abból vétettél: mert por vagy te, s ismét porrá leszel.*”¹⁹

– Nem tudtuk, mit tettünk – szól Ádám esdekelve, ösztöneink parancsának engedünk. Bocsáss meg nekünk, Uram!

Isten látta szorongásukat, megenyhült irántuk, és megbocsátott nekik, hisz’ ők emberek, és arra gondolt: én adtam nekik értelmet és szabad akaratot. Azonban tetteitekért viselni kell a következményeket. És szólt: – Megbocsátok, ha ez boldoggá tesz benneteket. Nektek adom a világot annak minden javával és terhével, boldogságával és szomorúságával. „*Szaporodjatok és sokasodjatok, és töltsétek be a földet és hajtsátok birodalmatok alá*”²⁰ ...és uralkodjatok az állatok, madarak és minden növény fölött, földön légben és a tengereken. Ha meg is kell halnotok, utódaitok folytatják a földi életet, az idők végezetéig.

Isten irgalmasságot gyakorolt fölöttük, nem üzte ki őket az Édenből. Ezért meglegedés töltötte el szívüket, s térdre borulva hálát adtak neki.

¹⁸ Mózes I. könyve. A bűneset, 4-5.

¹⁹ Mózes I. Könyve, 3/19

²⁰ Mózes I. Könyve, 1/28

Egy nap Ádám egyedül ment a tóhoz. Ugyanis eszébe jutott Éva megjegyzése, hogy amikor megcsókolja, szúrja a szakálla és csiklandozza. Meg is kérdezte: – hogy nőtt arcodra ez a hosszú szőr? Ezért határozta el, hogy változtat külsején. Megfürdött, rövidere vágta a haját és szakállát, aztán megborotválkozott. Utána a kristálytiszta tó vizében meglátta tükörképét. Kicsit furcsa – gondolta magában – de elégedett volt a látvánnyal.

Eközben Éva is sétára indult. Megállt egy gyümölcstől roskadó citromfa alatt. Leszakít egyet, s ahogy beleharapott, felkiáltott: – jaj, de savanyú! Arra gondolt, hogy amit Ádám adott neki, finom és dédes volt, a színe talán kicsit más. Igaz, akkor azt mondta, hogy narancs, de bizony ez valami más lehet. A leve ráfolyt a kezére, érezte, kicsit bizsergett tőle, de utána a bőre sima lett. Ezért mégsem dobta el, s az otthon adó fájuk alá érve, kinyomkodta a gyümölcs levét, és vékonyan az arcára kente. Ujjai tapintásával hamarosan érezte, hogy arcbőre oly sima lett tőle, mint a bársony.

Megérkezett Ádám. – Itthon vagy már, Édesem? – kérdezte. Éva csak nézte: – Milyen furcsa lettél... Hová lett arcodról a szőr? – Ádám csak ezután válaszolt a kérdésre. – Igen, itthon vagyok, sétáltam.

Képzeld! – lelkesedett Éva – találtam olyan narancsfát, amelynek a gyümölcse nem olyan édes, amelyet tegnap szakítottál az egyik fáról, hanem savanyú. Nem ettem meg, de a bőrömnek nagyon jól tett, olyan sima lett, mint egy csecsemőnek.

– Szép vagy, kedvesem! De az nem narancs, hanem citrom. Hoztam vacsorára banánt és narancsot. Gyere, együk meg, és térjünk nyugovóra.

Letelepedtek, és mind elfogyasztották a fonott kosárkában levő gyümölcsöt. Utána Éva leterítette a gyékényt, és szorosan egymás mellé lepihentek.

– Olyan jó a közeledben lenni, Ádám. Mikor egyedül maradok, félek.

– Nem kell félned, mert itt az Édenben semmi bántódás nem érhet. Isten megbocsátott nekünk, vigyáz ránk. De azt is tudnod kell, bármi történne, a közeledben vagyok, és megvédlek még a pokolbéli sátántól is. Érezheted, mennyire szeretlek, és vigyázok rád. S ha itt vagy, ilyen közel hozzám, nem bírok az ösztöneimen uralkodni. Megérintette, megsimogatta párja arcát, gyönyörködött mosolyában.

Éva viszonzta közeledését. Tetszett neki Ádám simára borotvált arca, mert nem csiklandozta, nem is szúrta, mint korábban. Százszor is forrón visszacsókolta.

Ádám megérintette, megsimogatta párja arcát, gyönyörködött mosolyában. Csókolgatta, szeretgette, egyre jobban megkívánta.

Megjegyzés: Regényem további részében Ádámnak és Évának csendes boldogságban, gondtalanul telnek napjai, élvezik a Paradicsom minden gazdagságát, ismerkednek a környezetükkel, tapasztalatot gyűjtenek. Majd eljön az idő, amikor szerelmük meghozza gyümölcsét, s gyermekeik születnek. A továbbiakról a kötet *„Az első emberpár gyermekei”*²¹ című fejezetében írok.

²¹ Az idézeteket a Magyar Bibliatársulat, Budapest, 1995. évében megjelent, SZENT BIBLIA (Károli Gáspár fordítása) c. kötetéből vettem.

Az otthon elvesztése²²

ANNYI BÁNAT, és olyan bántódások értek és történtek körülöttem abban az időben. Egyszerre vesztettem el édesapámat és bátyámat. Annyi intrika, igazságtalanság ért munkahelyemen: Főnököm nyugdíjba ment, engem két év választott el nyugdíjazásomtól. Valaki a helyemre pályázott, de nem nyíltan, egyenesen, hanem alattomosan, a hátam mögött tették.

Végül – bár nem természetem, mégis – kárörömöt éreztem azok iránt, akik ezt velem szemben elkövették. Azért, mert utódom nem sokáig töltötte be helyemet, csak ugródeszkának kellett neki egy osztályvezetői besorolás, hogy abból a székéből máshol, vezetőállásban el tudjon helyezkedni. Nyilván hamar rájött, hogy azon a helyen, ahol én voltam, nem lehet lazáslni, mint eddig tette, itt dolgozni kell, még hozzá nem keveset, hanem sokat. „Kedves” főnökeim pedig megérdemelték ezt a leckét!

Elhatároztam, nem hagyom annyiban a dolgot, s amikor kezemben voltak a megfelelő iratok, jogi úton kerestem az igazságot. Hosszú, és unalmas herce-hurca következett. Itt, a megyében nem érhettem el célomat, hiszen odáig még elért a kezük, ezért a Legfelsőbb Bírósághoz benyújtottam panaszomat, ahol végre igazságot szolgáltatnak. Igaz, közben eltelt az idő, s már nem mentem vele sokra, de legalább a legfelsőbb szintű Igazságszolgáltató szerv mondta ki, hogy velem szemben törvényt sértést követtek el!

Persze, nemcsak a munkahelyi dolgok miatt készültem ki, hozzájárultak lelkivilágom összeomlásához férjem anyagi vonatkozású dolgai. De erről itt nem akarok többet mondani. Ráadásul testvéreim el akarják adni szüleim balatoni házát. Olyan szépen elgondoltam már, hogy nemsokára időmilliomos leszek (nyugdíjas), bőven jut időm arra, hogy rendbe tegyem a balatoni házat és környékét, s a jó időt, a nyarakat felváltva testvéreim családjával, ott tölthetnénk... Arra gondoltam, hogy

²² 2006. június: Pro Bono Irodalmi Díj pályázaton I. helyezés.

bankkölcsön igénybevételével a padlásteret kihasználva, tetőtért húzhatnánk rá, s egyszerre akár többen is ott nyaralhatnánk. Ezért villámcsapásként ért a hír. Nem fért a fejembe, hogy apánk verejtékével létrehozott otthonát idegen kézre adjuk, aki azért fáradozott, hogy gyermekei, unokái élvezhessék a szép balatoni nyarakat... Nem volt elég elveszíteni erdélyi otthonunkat, amit traumaként éltem meg, amit soha többé nem tudtam feldolgozni magamban, bár akkor még nem ismertem Hankiss Elemér fenti idézetét.

És most, immár másodszor, szüleim otthonától, ami a mi otthonunk maradhatott volna, attól megválni... ugyanolyan soha fel nem dolgozható, lesújtó esemény lett számomra. Testvéreim, a fiúk mindent bevetve, győzködtek minden oldalról. Nem akartam elhinni, hogy csak én, és családom ragaszkodik annyira ahhoz a csendes szigethez, ahol mindig olyan jól éreztük magunkat szüleink körében. Hihetetlen, megemészt-hetetlen volt számomra! Annyira, hogy beláttam: nem bírom elviselni a rám nehezedő testi és lelki fájdalmakat, betegállományba mentem (mint soha még azelőtt). Egyszerűen nem bírtam emberek közé menni, mert folyton – mint egy kisgyerek – sírva fakadtam.

Előbb a kórház bel-osztályán kértem kivizsgálásomat, mivel az idegességtől teljesen kikészült a gyomrom, lefogytam. Guszti bátyám lányát és vejét ott alkalmazták az osztályon, Endre intézte a főlvételemet, mert (ez volt első állásuk diploma után, még Lombos főnök segítségével én intéztem nekik elhelyezkedésüket a helybeli kórháznál). Gyenge, és rossz állapotban voltam, mikor fölkerestek testvéreim. Azt hittem, csak beteg hozzátartozójukat akarják meglátogatni, és nagyon rosszul esett, mikor előhozakodtak a ház eladásával, mikor tudták, mennyire rosszul érint engem.

Végül nem akartam velük ellenkezni, abban egyeztünk meg, hogy csak akkor járulok hozzá az eladáshoz, ha az általam megjelölt akkori igen magas árat megkapjuk érte. Titokban arra gondoltam, hogy azt úgysem fogja senki megadni. De

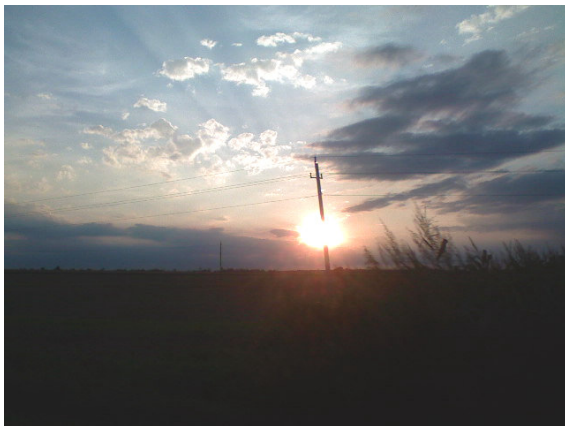
tévedtem. A csodás kilátást nyújtó környezetben, messze minden zajtól állt a csendes otthon. Másnak is megtetszett, hiába kötöttem ki magas árat, sikerült vevőt találni rá. Meg kell válnunk Balatontól... szüleim és az egész családnak menedéket nyújtó kedves otthonról.

És akkor eszembe jutott a testvéri szeretet. Veszprémbe került sor a hagyatéki tárgyalásra. Testvéreim megjelentek a közjegyzőnél, azonban mivel Pista bátyám apukámat két nappal követte a halálba, kisfiát, mint örököst, sógornőm képviselte. Apukám nem hagyott végrendeletet. Mivel Guszti bátyám nem vér szerinti gyermeke, csupán anyukám fél tulajdona után örökölhette, de én szerettem volna, ha apukám után is mind a négyen egyenlő arányban osztozunk. Úgy éreztem, rosszul esne neki, ha kimaradna, hiszen mindig saját gyermekeként szerette és nevelte, s ezért eszeltem ki azt, hogy apuka szóban intézkedett ilyen értelemben. Nem tudom, hogy jól tettem-e? Engem akkor a testvéri szeretet vezérelt, de ezt, most, nem viszonozták. Egyik testvérem sem viszonozta, egyik sem értett meg. Igaz, megbocsátottam nekik, mert testvéreim, mert mindig szerettem őket, egyébként sem vagyok haragtartó, de a tüske mai napig bennem maradt...

SZOMORÚAN mentem együtt a testvérekkel az adás-vételi szerződés megkötésére és aláírására. Az új tulajdonossal megegyeztünk, mikor adjuk át a házat. Gyuri fiammal még előző nap odamentünk, hogy összepakoljunk, és rendben hagyjunk mindent. Egy kis teherautót fogadtunk, arra raktuk fel azt a kevés holmit, amit el akartunk hozni. Az emlékeket, a holmit, megosztottam a család többi tagjával, azonban az edényeket, ágyneműt, a berendezést otthagytuk az új tulajdonosnak. Utána nosztalgiával néztem át és raktam össze szüleim magánjellegű iratait, a leveleket, fényképeket, emlékeket, a sok kisregényt, amelyek nagy részét apukám azon a rozoga kis gépen írta, amin éppen a leggyakrabban használt betű (az e) hiányzott, és mind kézzel pótolta a betűhiányokat. Egy egész

kis bőrrönd tele van írásaival. Szerencsére megtaláltam az egyetlen régi verseskötetét is (amit évekkel később, mikor számítógéphez jutottam, leírtam, és kinyomtatva elküldtem testvéreimnek és gyermekeimnek). Az Ördög táviróját nem találtam a kisregények közt, pedig érdekes a témája. A regényben apám szinte a jövőbe lát. Szerelmes pár (a férfi mérnök) történetét írja le, ahol a férfi egy szerkezetet talált föl, melynek segítségével állandó kapcsolatot tart a szerelmével, látják, és beszélnek egymással. Ma már mindez valóság, akkor fantázia volt. Hiába kerestem; egy verse pedig nincs a kötetben, a címe: *„Csak a jó baráttól mentsen meg az Isten”*. Érdekesen írja le benne a magyarság történetét: megemlékezik az osztrák-magyar monarchia idejéről, mintha „jötevőkként” bántak volna az országgal, az orosz megszállásról, a „felszabadításuk” eredményéről... Mindent fantasztikus érdekes stílusban, amit nem lehet így visszaadni.

Mire megérkeztek az új tulajdonosok, hideg őszi nap volt, bent a lakásban is fáztunk, be kellett fűtenünk, de belül, a szívem-lelkem nem azért didergett, hanem attól, hogy meg kell válni szüleim otthonától.

Csodálatos felhők

2.

Egypercesek-kétpercesek

1944. tavasz

Egykori naplórészletek

ÁPRILIS 23. vasárnap reggel motorral berobogott H. Csak annyit mondott, hogy délután korán jönnek és nagyot fogunk sétálni.

Erdőben

A kilences misére Katóval a Barátok templomába mentem.

Annyira meghatott, mellettem ült egy sárgacsillagos néni. Végig sírt mise alatt. Szomorú volt nagyon. Én meg arra kértem a Jóistent, jöjjön segítségemre, nem tudom, mitévő legyek?

Délután a Somos-tetőn szinte ibolyaszőnyegen, vagy talán a Mennyekben jártunk! Minden üde zöld, a fák, a fű, – rengeteg virág! Ez már nem is április, hanem MÁJUS! Azért az ördög nem alszik! Észnél kellett lennem, pedig én is szerelmes voltam: a tavaszba, a májusba, az

egész szép világba! Talán nem is lett volna bűn egy ártatlan csók. Labdáztunk, futottunk, virágot szedtünk. Kicsi minden szál ibolyával hozzám jött.

Hazaérve, Nusi szobájában táncoltunk. Kicsi nagyon jól keringőzik. Nekem is ez a kedvenc táncom, persze, jó partnerrel, Kicsi pedig remekül táncol. Játszott a harmonikáján, aztán elbúcsúztak.

1944. május elseje, gyönyörű, szerelmes, édes, illatos tavasz! Reggel zenés ébresztő. Beosztottak rádió-szolgálatra. Éjfél van, csak a Himnusz dallamai szállnak az éjszakában. Könny szökik a szemembe, amikor hallom. Kinézek az ablakon, gyönyörű az éjszaka... Miért ragyognak olyan szépen a

csillagok? Miért olyan mámorító a levegő? Tele illattal... A rádióban halkán szól a zene, én kinézek a tavaszi éjszakába, ábrándozom. Vajon érzi-e „VALAKI”, hogy gondolnak rá, tudja-e, hogy valaki nagyon szereti? De ki lesz az IGAZI? Honnan fogom megtudni?

Május 6. – Csengetnek. Kicsi jött, egyedül voltam a verandán, beszélgettünk. Nézett rám, remegve fogta a kezemet. Biztosan érzi, hogy én is hasonlóan érzek iránta.

Késő este az ablak mellett ültem. Olyan gyönyörű a tavasz: csend, langyos esti szellő fújdogál. A holdvilág rám ragyog. Május és szerelem... Szép és boldog lehetne az élet, ha nem ütköznénk annyi akadályba.

Mindig ara gondolk, megtalálom-e az igazit?, vagy egyszer bevonulok egy zárdába. Ott csend és nyugalom venne körül, nem olyan vihar, mint amilyen most az én szívemben dúl. Zűrök körülöttem! Vasárnap a templomban megnyugodott.

Tavaszi 1945-ben

(Sztálin-eke)

TÖRTÉNETEM visszanyúl több mint fél évszázadra: 1945-öt mutatott a naptár, amikor a falu, ahol meghúzódtunk a front idején, rettenetes látványt nyújtott: betört ablakok, háborús nyomok, szeméthalmok szerte az utcákban. A megszállók minden mozgó állattól, mozdítható tárgytól megszabadították a gazdákat, az éléskamrák kifosztva, üresen állnak. Alig lehet ép házat látni. A kis faluban addig mindig rendet tartottak, most mindenütt romhalmaz, hulladék. Nehéz eltakarítani, a front borzalmait, rendbe tenni a szétlőtt házakat, az egész falut és környékét. Három civil ember halt meg a háborús események miatt ilyen kicsi községben!

A ránk köszöntött hosszú tél lassan múlt el, eddig soha nem érzékelt súlyos háborús eseményekkel.

Aztán kezdett melegedni az idő, amikor egyszer rémülten láttam a közvetlen szomszédunk virágoskertjében – a front idején csak úgy septiben – az oda eltemetett orosz katona két lábfejét, amint az olvadó hó alól kilátszott a földből... Megborzongtam. Ki gondolta volna, mikor ide menekültünk, hogy ez haditerület lehet?

Aztán mégis, két hétig állt a front, akarom mondani, hol németek, hol az oroszok foglalták el a 44 házból álló települést, mintha valamilyen, ki tudja mennyire fontos hadi támaszpont lenne!

A háború már elmúlt, de a házból alig mertünk kimozdulni. Sokáig csellengő idegen katonák, és a lehetőségeket kihasználó senkiházik járkáltak mindenfelé. Aki valahová mégis kimerészkedett, csak rossz hírekkel térhetett haza. Március végén még mindig, rendszeresen idegen emberek jelentek meg, és fosztogatták, ijesztgették az embereket; a még megmaradt (jól eldugott) élelmiszert, jószágot és minden megfogható elvittek. Akkor erre azt mondtuk, hogy *zabrálnak*.

Négy-öt nap óta csend volt a faluban, aztán megint egy csomó szekér érkezett. Teljesen kifosztják a falut. Már alig akad néhány portán tehén, ló, és egyéb állat a faluban, de gabonát, szénát-szalmát, mindent elvisznek, amit találnak a kellemetlen látogatók.

Az ágyúdörgést ismét közelről lehet hallani, ami újabb rettegést okozott, de a front állásáról semmit sem tudunk.

Nagy bánatunkban, nélkülözéseink között, a szomorú hónapok után, néha ránk mosolygott a jó Isten.

Aztán mégis eljött a tavasz, mindjárt szebb gondolataim támadtak. A nap már kezdi ontani melengető sugarait, kedvet éreztem egy kellemes sétára. Ebéd után Pajti kutyusomat magam mellé fütyöntettem, és egy pulóvert vállamra dobva, elindultam a határba.

A máskor rendezett szántóföldek mindenütt teleszórva hulladékkal, egy-egy helyen elpusztult ló maradványai, inkább csak a csontjai láthatók szerteszét.

Nem messze mély lyuk emlékeztet a sárba beragadt tankra. Eszembe jut az a rettenetes nap, amikor a lerészegedett tatár tankosok beállítottak a faluba. Tankjuk befagyott a földbe, sokáig – amíg ki nem olvadt a föld – itt rekedtek, az egész környéket rettegésben tartva.

Tovább sétálva, helybeli gazdákkal találkoztam, akik nagy csapatban, vállukon ásóval-kapával és gereblyével vonultak ki a határba. Köszöntöttük egymást.

– Hova mennek a szerszámokkal? – kérdezem tőlük.

– Földet szántai „*Sztálin-ekével!*” – válaszolták a falusi népre jellemző humorral, közben a vállukon vitt szerszámokra mutatgatva. Szinte vidáman masíroztak a földúton, akik még ilyen nagy felfordulásban is, természetesen fogták föl gondjaikat. Eddig ezt a kis falut jómódú gazdák lakták, minden portán tartottak igavonó állatokat: lovakat, ökröket. Nem kellett szomszédba menniük munkaeszközökért, amikor szántani, dolgozni kellett a mezőkön. Most meg milyen könnyedén veszik az ásót-

kapát a vállukra, hogy nehéz munkával művelni kezdjék a határt, hogy ősszel a kisebb termését is begyűjthessék.

Csak azért ástam elő ezt a régi történetet a naplóimból, mivel magamat is vigasztalni akartam, hogy lám, a mostaninál nehezebb időket is átvészeltük...

Hazajött apuka

MA NAGY ÖRÖM (1945. április 7. szombat) és meglepetés ért bennünket! *Végre hazajött Apukám!* Igaz csontsoványan, holtfáradtan toppant be a lakásba. Egyik falusi ember találkozott vele a falu szélén, ő segített neki, hozta a hátizsákját.

Utoljára 1944. szeptember 10-én láttuk kedves otthonunkban, Marosvásárhelyen, amikor kikísért bennünket az állomásra az utolsó menekülteket szállító vonathoz. Milyen boldogság mindnyájunknak! Nagyon fáradt, kimerült, lesoványodott.

Később elmondta, milyen viszontagságok között jutott haza, végig gyalog, a nyugati határról. De végre, itthon van! Jó hírt hozott, Guszti bátyámról. Március elején kapott tőle levelet, akkor Siófokról írta, hogy oroszok tartják fogva. Közölte, hogy jól van, és reménykednek, hátha hazaengedik őket, ami sajnós, hiú ábránd maradt, mivel csak három év után szabadult orosz hadifogságából, igazán nem kellemes emlékekkel.

Falun

Naplórészlet

KISBÁRKÁNY, 1945. május 30. – Szeretem, a falusi életet, de a sarat nem. Szeretem a virágos rétet, a zöld erdőket, a madárdalt, a csendet, a szép láthatárt, a távoli nagy hegyvonulatokat. A sok-sok aranyos állatot: a pelyhes csibéket, gömbölyű és játékos kiscicákat, a báránkákat, meg sok mást, ami a városban viszont nincs. Ha időm engedi, és csak leülök a szabadban, a kertben, nézem a tájat, egy kis állatot, egy fűszálat vagy virágot, a madárkákat, órákon át tudnám nézni és gyönyörködni a természet páratlan szépségében. Ilyenkor érzem: mennyi csoda van körülöttünk, csak észre kell vennünk. Elmerengek azon, hogyan keletkezett mindez? Igen, kell lennie valakinek, aki ezt a csodás világot létrehozta, megteremtette. Aki onnan föntről vigyázó szemmel néz le ránk, – csak most kissé elhanyagol bennünket. Hogy miért? Ez az, amit nem tudhatunk.

És milyen bölcsen rendezte be a világot. Most éppen egy olyan könyvet olvasok, ami e témába vág. Feliczián Vilmosnak a „*Csodálatos természet*” c. művében mélyedek el olykor. Mennyi minden található körülöttünk, ami szép, ami jó, amivel hasznosan lehet az időt kitölteni. És mégis akad olyan ember, aki unatkozik? Annak nincs érzéke a széphez, a jóhoz, vagy egyszerűen csak nagyon ostoba lehet.

A lélek válsága²³

Kisbárkány, 1945. augusztus 27. hétfő

MEGHÜLTÉM, fáj a torkom, már tegnap lázam volt. Azt hiszem, esténként fázom meg, amikor hálóingben és egy szál pongyolában kiülök az udvar magas kőfalára, és órák hosszat, sokszor éjfélig ott bámulom ábrándozva a sötétet, a csillagokat. Hűvösek már az esték, az éjszakák. Ez árthatott meg.

Este – ima után – leborultam a hideg köre és zokogtam. Olyan furcsa érzés vett rajtam erőt. Távolról harmonikaszó hallatszott, fejem fölött a gyönyörű tiszta égen nagyon távolról, fényesen ragyogtak fölöttem a csillagok. Én voltam ott egyedül, csak én. Mi jutott eszembe? Talán semmi. Úgy éreztem, hogy áthül a testem, mégsem keltem föl a hideg kőkerítésről.

Nem tudom, mi történt velem. Szerettem volna akkor úgy, csendesen, édes-borzalmasan semmivé lenni... Azt se tudtam aztán, mi történik velem. Mintha a kívánságom teljesült volna, hogy már én is a csillagok között lebegnék... Most, utánagondolva, tudom, mindez butaság részemről.

Szégyelltem magam. Jó, hogy senki se sejti, ez az én titkom. Kezdek gyöngülni, fogytán az akaraterőm. Arra kérem a Jóistent, csak addig tartsak ki, amíg itt vagyok. Aztán a változás majd csak segít rajtam – talán.

Gondolataim csapongnak. Az egyik éjjel mit álmodtam? Eddig szégyelltem leírni, de lehet, hogy csak elfelejtettem? Nem tudom. Álmomban láttam egy bájos egyéves kislányt: dundi, erős baba, mogyoróbarna szemével, barna bőrrel úgy nézett ki, mint egy kis cigánypurdé, és én nagyon szerettem őt, saját kisfiamat láttam benne. Magamhoz szorítottam, annyira, hogyha nem álom, talán szegény megfulladt volna. Erre fölértem. (Olvastam egyszer az álmoskönyvben, hogy kislánnyal

²³ 2005: Pro Bono-Díj címen meghirdetett pályázaton Elismerő oklevél díjban részesültem.

álmodni – szerencsét jelent.) Boldognak éreztem magam álomban, éreztem tisztán, mennyire szerettem.

Keddre virradva, ismét érdekes álmot láttam. Valahol – talán Tarjánban, – eddig ismeretlen helyen jártam, és leendő főnököm idegen emberek között tett próbára. Nem váltam be, mégsem utasított el. Számomra szintén idegen hölgy arra biztatott, ne féljek, engem fognak alkalmazni.

Ezen az álmon már nem is csodálkoztam, mert mindig akörül keringnek gondolataim, hogyan tudnék valahol már végre elhelyezkedni. – Viszont úgy vettem észre, mostanában apukám mintha nem akarná, amit viszont nem értek, hiszen eddig ő is biztatott.

Békekölcsön

HÁBORÚ UTÁN romokban állt az ország, s hogy hamarabb helyreálljon a rend, az állam a dolgozó emberekkel békekölcsönt jegyeztetett, s mint a nevében jelezték azzal a feltétellel, hogy azt mindenki visszacapja.

Az egyik irodában a következő eset történt. Fiatal gépíró-lány mellé leül a megbízott agítáló, és elkezd a mondókáját:

– Marika! Nagyon fontos mindenkinek – aki munkaviszonyban áll – békekölcsönt jegyezni, hogy hamarabb felépüljön az ország.

– Minek az? – veti oda flegmán a fiatal nő, és tovább folytatja a munkáját. – Elhiheti: nekem a kis fizetésemből nincs arra pénzem!

– Nagyon fontos, higgye el, mivel a háború alatt lebombázták az iskolákat, kórházakat. Képzelve el, milyen más lesz, ha felépül egy modern kórház, magácskát is abban fogják gyógyítani.

– Ki mondta magának, hogy én kórházba akarok menni?

Félelmetes korszakban éltünk

Naplórészlet, Salgótarján-1949.

TAVASZON és őszi időben félelmetes volt azon az úton végigmenni, amelyen az irodába jártam, főleg amikor egyedül kellett indulnom reggel vagy este, hazafelé. Sötét volt, az utcai lámpák alig adtak némi világosságot. Csak az egyik oldalon álltak házak, a másikon egy emelkedő erdőrész keretezte az utat. Félttem.

Abban az időben nem volt ritkaság, s többször tanúja voltam annak, hogy sötétruhás alakok lefüggönyözött ablakoknál állva leskelődtek, hallgatóztak. Baráti társaságban szó esett arról, hogy emberekről híreket gyűjtenek.

Hamar bajba került bárki, ha ellensége olyan hírt terjesztett róla, hogy a „rendszernek nem híve”. Nem kellett bizonyíték hozzá, hamar ráállítottak valakit, aki aztán megtetézte „bűneit” például azzal, hogy a Szabad Európa híreit hallgatja... Persze, az sem kellett, hogy igaz legyen, elég volt ahhoz, hogy bevigyék a rendőrségre. Rákosi idejében sok embert eltüntettek. Egymás közt olyan hírek keringtek, hogy Rákosi így akarja megbosszulni – ártatlan emberek büntetésével – azt, amit Hitler művelt a zsidókkal (és másokkal). Mert Hitler idején sem csak a zsidókat hurcoltak el – a haláltáborokba – hanem cigányokat, betegeket, Rákosi idején pedig kommunistákat, diákokat, papokat s ki tudja, kiket kínoztak és hurcoltak el valahová, ahonnan nagyon kevesen tértek vissza.

De akkor sehogy sem fért a fejembe, hogy Rákosi miért akarta Hitler bűneit ártatlan, olyan emberek által megbosszulni, akik semmiről se tehetek. Sokan abban az időben – ezekről a borzalmakról nem is tudtunk, például én se, aki mint diák, nem foglalkoztam politikával.

Családban történt

Gyűjteményemből (1961)

ASSZONYNÉV – Következő fejtegetésem a leánynév-asszonynév használathoz kapcsolódik. Történt egy alkalommal, hogy kórházba kerültem, – már nem is tudom, mivel, talán éppen Attilám születésekor. Az ágyhoz jöttek az irodai alkalmazottak egy táska-írógéppel a fölvételt intézni azokhoz, akik nem mehettek el az irodába.

Hozzám érve, egy fiatal nő kérdezi tőlem az adataimat. Bemondom a nevemet. X-né F Katalin. A nő csak néz rám, mintha nem jól hallaná...

– Férje nevét mondja!

Megismétlem.

– De a férje keresztnévét, ne a lánynevét mondja!

Mondom neki, hogy *az nem az én nevem!*

Nem érti...

Elkértem tőle a gépet, és magam beírtam a nevemet.

Láttam rajta, még most sem érti, hogy nem Jánosné, Istvánné, vagy Sándorné vagyok...

Hogy mik történnek?

A következő is családunkban esett meg (1964):

ANYUKA KISBABA? – Tízéves kislányom ölében ül a hároméves kisöccse, nagy albumot lapozva magyarázza, kit látnak a fényképeken.

Egyiken nagy fonott karosszékből másfél éves kisbaba képe látható, amint annak karfájába kapaszkodva nevet. Lányom megszólal: – Nézed, Attila: a képen ez a kisbaba Anyuci.

Kisöccse megdöbbenve néz rá, majd komolyan megkérdezi: – Hülye vagy? Anyuka nem kisbaba!

FÉRJEM ELSŐ HÁZASSÁGÁBÓL (1965)

A papája a fürdőszobában éppen zuhanyozik, mikor kislánya, Kriszti rányitja az ajtót. Kezét szájához emeli, megdöbbenve kiszalad, és azt mondja mamájának:

– Anyu, te nem mondtad nekem, hogy a papa fiú!

MIT JELENT EGY ÉV?

1. Tizenéves lehettem, amikor Erdélyben élő, idős nagyanyámnál töltöttem az iskolai szünidőt. Meglátogatta őt egy évvel idősebb lánytestvére, akivel annyira egyformák voltak, mintha ikertestvérek lennének. Én is szinte csak a ruhájukról tudtam őket megkülönböztetni.

Valaki a társaságból megkérdezte tőlük, ki az idősebb?

Mire az én kedves nagymamám kihúzta magát, és bejelentette: én egy évvel fiatalabb vagyok nála! Mindenki mosolygott a válaszára, biztosan arra gondoltak, hogy mit számít egy év ebben a korban?

2. Középiskolába jártam. Osztályfőnökünk a lányoktól sorban kérdezte az adataikat. Mikor sorra kerültem, bementem, hogy X év, december 30.

– Hogy lehet valakinek ilyen születésnapja? – Kérdezi tőlem csodálkozva. Szülei nem várhattak még két napot? Ha fiú lenne, egy évvel hamarabb soroznák be katonának!

Hát, ennyit jelent egy év!

3. Most jöttem rá, hogy bizony néha sokat jelent egy év, amikor én is nyugdíjas korba léptem.

Ugyanis ha valahol megkérdezik tőlem, hány éves vagyok, az évszám után mindig hozzáfűzöm azt is, hogy én december 30-án leszek X éves!

Bizony nem mindegy, hogy ugyanabban az évben, januárban, vagy az év utolsó hónapjának utolsóelőtti napján jöttem a világra, mert ha például januárban lenne a születésnapom, akkor már egy évvel idősebb lennék!

Ennyit jelent egy év!

Két cég egyesítése²⁴

Részlet a Kisvárosunk c. kisregényből (1952)

EGY VERŐFÉNYES tavaszi nap délelőtt leszálltam az autóbusról Balassagyarmat központjában, a Tanácsháza előtt, mivel akkor még nem volt busz-pályaudvar a városban.

Nem tudtam betelni azzal a látvánnyal, ami fogadott: mindenütt rend, tisztaság, a főút (Rákóczi út akkor is) tele virággal, szép rendben sorakozott a sok-sok piros muskátli gondozott ágyásokban, az utca mindkét oldalán rendben nyírt fák nyújtottak árnyat a korai melegben. Az utcák tisztára söpörve, a levegő is olyan tiszta, szinte harapni lehetett. Nekem mindez Salgótarján egészségtelen, füstös levegője után óriási különbségnek tetszett, a látvánnyal pedig egyszerűen nem tudtam betelni. Mindjárt otthonosan éreztem magam.

Olyan cégnél dolgoztam, amelynek társvállalata Balassagyarmaton székel. A két cég egyesült, s a vállalat valamennyi dolgozóját kirendelték Balassagyarmatra, a leltározási- és egyéb, ezzel kapcsolatos munka elvégzésére.

Nekem az egész kirándulás kedvemre volt, ráadásul a költségeinket, a szállást, utazást, mindent a vállalat fizette, sőt, még különélési pótlékot is kaptunk.

A Bajcsy-Zsilinszky út elején, az Ipoly szállodában helyezték el a társaságot, ahol lepakoltuk holminkat, majd ebéd után átvonultunk a cég telephelyére, amely a Salgótarjáni részlegnél sokkal impozánsabb, emeletes épületben, a Rákóczi út 28. sz. alatt terült el. Az emeleten levő irodák ablakai a főutcára néztek. A hatalmas belső udvarban, körben raktárak sorakoztak, de a nagy épület padlásán is árut tároltak.

Mindenütt tiszta, kulturált környezet vett körül, a munkát mégsem lehetett irigylésre méltónak nevezni. A nagy melegben a palatetős épület raktáraiban, padlásain elhelyezett mindennemű anyagot, gépet, eszközt számba kellett vennünk:

²⁴ Részlet Kisvárosunk c. kisregényből (1952)

megszámolni, lejegyezni. Forró koranyár lévén, alig bírtuk a hőséget a padlástérben, és úgy segítettünk magunkon, hogy az asztal alá hidegvízzel telt mosdótálakat tettünk, lábunkat abban hűsítettük, közben jókat mulatva helyzetünkön.

Este a szállodában kellemesen éreztük magunkat. Semmi-féle háztartási gondunk nem akadt. Az emeleten elhelyezkedő szobákban tisztálkodtunk, átöltöztünk és lementünk vacsorázni a földszinti nagy ebédlőbe. Utána a terebélyes fákkal körülvett parkra néző erkélyen még sokáig beszélgettünk, zeneszó mellett jól szórakoztunk.

Reggeltől késő délutánig dolgoztunk, hogy a feladatokat a kitűzött határidőre teljesíteni tudjuk. Leltározás alatt a két cég közös budapesti vezetősége részéről többen tartózkodtak a helyszínen, irányították a munkát. Közülük néhányukat már ismertem, akik Salgótarjánba is lejárta a cég telepére.

Leltározás közben, egy alkalommal megbeszélésre hívtak egy külön irodahelyiségbe. El se tudtam képzelni, miért. Kedvesen érdeklődtek, hogy tetszik nekem itt a munka, a város. Nem is gondoltam, miért érdekli ez őket. Aztán nemsokára rátértek a lényegre. Közölték velem, hogy mindig elégedettek voltak a munkámmal, följánlották, ha úgy döntök és elfogadom, átvesznek a balassagyarmati részleghez, ahol a kötbérezéssel kapcsolatos munkát bízzák rám. Közben arra gondoltam, lám csak, milyen jó, hogy három évig jogot is tanultam. Meglepett az ajánlat, de megköszöntem, azért mégis némi gondolkodási időt kértem, hogy a családommal megbeszéljem.

Azonban én már akkor este, magamban eldöntöttem az egészet. Ujjongtam örömben. Talán most megváltozhat az életem. El se akartam hinni, hogy lehetetlen családi körülményeimet már nem sokáig kell eltűrnöm. Ugyanis idegbeteg sógornóm egyszerűen leköltözött az anyjához, az anyósom kétszobás lakásába két gyerekével, ahol mi is ideiglenesen meghúzódtunk, és az egész család helyzetét megkeserítette kellemetlen természetével.

Szinte hihetetlen, hogy végre megszabadulok abból a földi pokolból, ahová rossz sorsom sodort. Isten ujját láttam benne, és eszembe jutott Ady idézete: *„Mikor elhagytak, amikor a lelkem roskadozva vittem, csendesen és váratlanul átölelt az Isten...”*

Munkatársaim szombatonként hazamentek, én Szirákra utaztam szüleimhez, akik elvállalták néhány hónapos kisfiam gondozását, amíg megoldást találok jövőmre nézve. S ez a megoldás nekem szinte váratlanul, az Égből pottyant az ölembe.

❧ VÉGE ❧

Zárszó

Amikor azon a szomorú napon vonatra szálltam, hogy a háború, a front viszonytagságai elől meneküljek, nem tudtam, hogy nincs menekvés a VÉGZET ellen, mivel utolért bennünket.

A háborút követő években családjunk szétszóródott, mivel ahányan voltunk, annyi felé kellett a létfenntartásunkról gondoskodnunk. Nem védett bennünket, gyermekeket tovább a családi otthon melege, a háború és annak minden borzalma vett körül és kísértett évtizedeken át. Sokáig úgy éreztem, olyan

vagyok, mint egy vándormadár – amelyet sorsa arra kényszerít, hogy otthonát állandóan változtassa. Ahogyan Hankiss Elemér írta, én is szinte törekennyé, védtelenné váltam abban a számomra idegen világban. – Megálmodott vágyaimat nem válthattam valóra, művészeti pálya helyett állást kellett vállaltam.

Talán azért rázott meg engem annyira, amikor szüleim halála után az általuk újból megteremtett kedves Balaton-melléki otthont is elvesztettem, bár akkor már nem világot megrázó események miatt, amelyet ugyancsak hosszú évekig nem tudtam kiheverni.

Küzdelmes időket éltünk át. Igaz, ha nem is gyermekkorban megálmodott pályán, hanem amikor jobb sorsom ebbe a kis városba vezetett, ahol most élek, munkahelyemen olyan emberi közösségbe kerültem, ahol jól éreztem magam, és megteremtethettem azt a meleg fészket, ami után korábban hosszú évekig hiába sóvárogtam.

